

Saara M. Kauranen

METTÄKULMA KODIN PAIKKANA
Fenomenologinen tutkimus
Tammelan Teuroilta ja Kuuslammita

Johtamisen ja talouden tiedekunta

Pro gradu-tutkielma

Syyskuu 2020

TIIVISTELMÄ

Saara M. Kauranen : Mettäkulma kodin paikkana – fenomenologinen tutkimus Tammelan Teurolta ja Kuuslammilta
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Ympäristöpolitiikka ja aluetiede
Syyskuu 2020

Jokainen ihminen elää aina jonkin tilallisen kontekstin ympäröimänä. Tämä tutkimus edustaa fenomenologista tieteenfilosofista suuntausta, jolloin kiinnostus kohdistuu erityisesti elettyyn todellisuuteen, inhimilliseen elämismaailmaan ja sen rakenteisiin. Ihmisten elinympäristöönsä liittämät kokemukset ja muistot eivät milloinkaan ole täysin subjektiivisesti muodostuneita, vaan niihin vaikuttaa joukko erilaisia yhteiskunnallisia tekijöitä, jotka muuttavat tiloja ja paikkoja jatkuvasti.

Kyliä ja kotiseudun rakentuminen konkreettisten arkisten käytäntöjen, yksilöllisten ja kollektiivisten muistojen, mielikuvien ja kokemusten sekä ulkoapäin annettujen esitysten muodostamana ilmiönä ovat tämän tutkimuksen erityisenä kohteena. Näitä käsitellään erityisesti Lefebvren sosiaalisen tilan ulottuvuuksien eli havaitun, suunnitellun ja eletyn tilan kautta. Tutkimustehtävänä on selvittää ja kuvata miten kylä ja kotiseutu sosiaalisena tilana ovat jokaiselle erilaisia, mutta osin myös samanlaisia.

Tutkimus keskittyy Tammelan Teuron ja Kuuslammin kylissä asuvien ja sieltä syntyjään olevien ihmisten kotiseudun kokemusten ja muistojen tarkasteluun. Kyläpari on laajemmalti seudulla tunnettu muun muassa talkoohengestä ja vahvasta yhteisöllisyydestä. Teuro ja Kuuslammi, kuten useat muut pienet kylät, taistelevat jatkuvasti peruspalveluista ja asukkaista.

Fenomenologisen lähestymistavan lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään narratiivista tutkimusperinnettä, jossa tarinoita tulkitaan kertomisen tapoina. Tarinat tuovat esiin kertojan oman äänen ja ainutlaatuiset kokemukset. Aineistona tutkimuksessa on kuuden ikääntyneemmän henkilön avoimet haastattelut, jotka on toteutettu alkuvuodesta 2020. Aineistonhankintamenetelmä kannustaa haastateltavaa kertomaan vapaasti tarinansa tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta.

Aineiston analyysin pohjalta voidaan todeta, että kylät ja kotiseutu ovat elettyinä ja koettuina ympäristöinä ajallisesti ja tilallisesti monitasoisia ja jatkuvasti muuttuvia. Fyysisen tilan lisäksi kokemusten ja merkitysten muodostumiseen vaikuttavat ihmiset, joiden kanssa tilassa ollaan vuorovaikutuksessa. Vaikka tila on jatkuvasti muuttuva, on siinä havaittavissa tietynlaista pysyvyyttä, jota ylläpitävät kulttuurisesti jaetut ja sosiaalisesti rakentuneet tekijät. Koti, synnyinseutu ja niiden ympäristöt ovat tärkeä osa ihmisten identiteettiä ja kuulumisen tunnetta.

Tutkimuksen käsitellessä pääosin kotiseudustaan ylpeydellä ja rakastavaan sävyyn puhuvien ihmisten kokemuksia ja mielikuvia, voitaisiin aihetta tutkia jatkossa esimerkiksi häpeän ja pelon kokemusten kautta. Toisaalta olisi mahdollista tutkia, miten jotkut kokevat, ettei heillä ole paikkaa tai tilaa, josta puhua kotiseutuna. Lisäksi eri-ikäisten ihmisten kokemusten tutkiminen toisi uutta perspektiiviä kodin ja kotiseudun merkityksiin osana minuutta ja kuulumisen kokemusta.

Avainsanat: tila, maaseutu, elämismaailma, kotiseutu, kokemuksellisuus, identiteetti

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	”Se oikea Tammela” kylineen	3
1.2	Kylät ja sosiaalisen tilan tutkimus	5
1.3	Tutkimustehtävä ja -kysymykset	9
2	YHDEN PAIKAN MONET TILAT	11
2.1	Aistein havaittu materiaallinen tila	14
2.2	Tilan suunnittelusta alueellisiin valtasuhteisiin	16
2.3	Tila elettyinä ja koettuna elämisen virrassa	17
2.4	Kaupungista maaseudulle	18
3	SOSIAALINEN JA KOKEMUKSELLINEN ELÄMISMAAILMA.....	21
3.1	Tekemisen ja olemisen arki elämän eri vaiheissa	23
3.2	Yhteisö osana yksilön identiteetin rakentumista	26
3.3	Kodin ja kotiseudun moninaisuus.....	29
3.4	Kokemukset ja muistot kuulumisen vahvistajina	32
4	KOKEMUKSELLISUUDEN ETSINNÄN TAVAT	35
4.1	Tutkija kotiseudun rajoilla.....	35
4.2	Fenomenologinen lähestymistapa ja narratiivit	37
4.3	Avoin temaattinen haastattelu ja aineisto	39
5	FENOMENOLOGISTA ANALYSOINTIA JA TEEMOITTELUA	43
5.2	”Se oli hienoo aikaa se lapsuus” – kotiseutu arjen näyttämönä	46
5.3	”Mää tulen käymään kotona” – koti ja kotiseutu muutakin kuin asuinpaikka	47
5.4	”Kuin kasvi ilman juuria” – alueellinen identiteetti seuraa läpi elämän.....	50
5.5	”Puhalletaan yhteen hiileen” – yhteisöllisyys on keskeinen osa maalaiselämää	52
5.6	”Maalaiset samanlaisia kansalaisia kuin muut” – eriarvoistaminen näkyy päätöksenteossa	54
6	KONSTRUOITUJA TULOKSIA JA PÄÄTELMIÄ.....	57
6.2	”Joka ei vanhaa kunnioita, ei uutta ymmärrä” – arki ylläpitää ja muokkaa havaintoja.....	59
6.3	”Mut miten ne muut suhtautuu sitte” – arkitodellisuudesta irralliset tilalliset esitykset	62
6.4	”Tää on kuoleva kylä, mää en tänne jää” – tila koetaan oman elämän kautta	64
6.5	”Pitäkääs pojjaat puolenne” – paluu tutkimuskysymysten ääreen.....	66
7	LOPUKSI	70
	LÄHTEET	77
	LIITE 1 Runko muistelun tueksi	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1.	Teuron ja Kuuslammin maantieteellinen sijainti	4
Kuvio 2.	Tilan ulottuvuudet (Lefebvre 1991, 11-12)	13
Taulukko 1.	Työssä käytetyt käännökset (suom. Kallio 2012, 119 & Virtanen 2000, 22; eng. /ransk. Villanen & Ilmonen 2002, 38 - 39)	14
Taulukko 2.	Arjen konteksti kolmannessa, neljännessä ja viidennessä iässä (Rajaniemi 2007, 21)	24
Kuvio 3.	Paikallisyhteisön elementit (Rannikko 2009, 6)	28
Kuvio 4.	Kodin vaiheet ja siihen liittyvät toiminnan muutokset (Vilkko 2010, 22)	30
Kuvio 5.	Teemataulukot pää- ja alateemat.....	45

1 JOHDANTO

”Vaikka nyt ollaan kyliltä menettämässä koulua ja ei oo palveluita, niin kyl se semmonen sinnikkyys tai semmonen tuo esiin sen, et tässä porskutetaan silti yhdessä. Siinä on semmonen leima mikä Teuro-Kuuslammiin useimmiten varmaan liitetään. Et siinä on ehkä semmosta suomalaista sisua parhaimmillaan.” – H2

Kylät nähdään usein maaseutumaisina alueina, jolla on omat paikallisyhteisönsä. Ne määrittävät suhteessa kaupunkeihin ja niiden vastakohtina. Termiin yhdistyy usein myös menneisyyteen liittyviä mielikuvia ja nostalgisuutta. Maaseudun tyhjenevät syrjäkylät ja niiden asukkaat ovat erittäin mielenkiintoinen tutkimuksen kohde erityisesti siitä näkökulmasta, miten ihmiset kokevat kylät sekä oman kotiseutunsa ja haluavat panostaa sen olemassaoloon, myös sellaisten piirteiden osalta, joita ei enää välttämättä konkreettisesti voida havaita.

Tutkimuksessani tarkastelen Kanta-Hämeessä, Tammelan kunnassa sijaitsevan Teuron ja Kuuslammin muodostamassa kyläparissa asuvien ja sieltä kotoisin olevien ihmisten alueeseen liittämiä kokemuksia. Tutkimuksessa puhutaan kylistä monikossa, sillä kyseessä on kaksi toisistaan erillistä kylää, vaikka usein kuuleekin puhuttavan Teuro-Kuuslammista. Kotiseutu on sen sijaan paljon laajempi alue kuin yksittäinen kylä. Tästä syystä tutkimuksessa tarkastellaan sekä kyliä että kotiseutua.

Tavoitteena on tutkia, miten kylä ja kotiseutu rakentuvat konkreettisiin arkisiin käytäntöihin, yksilöllisiin ja kollektiivisiin muistoihin, mielikuviin ja kokemuksiin sekä ulkoapäin annettuihin esityksiin liittyvänä ilmiönä, erityisesti Lefebvren sosiaalisen tilan ulottuvuuksien eli havaitun, suunnitellun ja eletyn tilan kautta. Tutkimuksessa en pyri tekemään yleistettäviä päätelmiä, vaan tutkin erityisesti sitä, miten yksilöt osana tiettyä yhteisöä kokevat kotiseutunsa ja oman kylänsä tutkimassani kontekstissa.

Ranskalainen filosofi Henri Lefebvre (1974/1991) pyrki yhdistämään fyysisen, mentaalisen ja yhteiskunnallisen sosiaalisen tilan tulkinnat toisiinsa teoriassaan. Hän perusteli teoriaansa sillä, että ollessamme tekemisissä sosiaalisten käytäntöjen tilan kanssa, sisältyy tähän myös aistimaailman

ilmiöt ja mielikuvituksen tuotteet. Lisäksi Lefebvren mukaan tila on tavalla tai toisella aina tuotettu ja määritelty, joten se rakentuu tällöin kunkin ajankohdan ja kulttuuriyhteyden mukaisesti (Lefebvre 1991, 11–12).

Jokainen tämäntyyppinen tutkimus tuottaa omanlaisensa kuvauksen tutkimuskohteen mukaan valituista käsitteistä, metodista ja kontekstista. Tutkimuksessa suurimman painoarvon annan yksilöllisille kokemuksille, mielikuville, symboleille ja merkitysjärjestelmille sekä näiden välisille riippuvuussuhteille. Tutkimuksen fenomenologisen suuntautuneisuuden myötä analysoin ja tulkitsen ihmisten kertomuksia mahdollisimman tarkasti sellaisina kuin ne heille ilmenevät heidän kokemusmaailmassaan, samalla huomioiden, että omat kokemukseni ja mielikuvani asettavat tietyt rajat tälle tulkinnalle.

Kaikki ihmisten kohtaamiset tapahtuvat aina jossakin tilallisessa kontekstissa. Fenomenologisessa ymmärtämisessä onkin kysymys hetkellisistä kohtaamisista ja eräänlaisten jälkien jättämisestä (Lehtomaa 2005, 192). Yleistäen voitaneen todeta, että fenomenologista perinnettä määrittää kiinnostus elettyyn todellisuuteen, inhimilliseen elämämaailmaan ja sen rakenteisiin. Fenomenologian käsitteen juuret ovat Edmund Husserlin (1859-1938) ja hänen seuraajiensa filosofisessa perinteessä, josta sittemmin on tullut keskeinen nykyfilosofiassa vaikuttava teoreettinen suuntaus. Fenomenologiasta ei ole kuitenkaan muodostunut vakiintunutta oppijärjestelmää, jonka periaatteet voisi tiivistää systemaattiseksi yleisesitykseksi.

Miettinen, Pulkkinen ja Taipale (2010, 11) toteavat, ettei fenomenologisen tutkimuksen tavoitteena ole yksinkertaisesti luetella mitä ihminen kokee, vaan pyrkiä kuvaamaan, miten he kokevat todellisuuden. Fenomenologian ytimessä onkin heidän mukaansa kysymys kokemuksen yleisistä rakenteista, ei yksittäisistä elämyksistä tai mielenliikkeistä. Fenomenologia ei myöskään keskity kuvaamaan yksilötietoisuutta, vaan sen avulla voidaan lähestyä kysymyksiä niin sosiaalisen todellisuuden rakentumisesta kuin monimutkaisista merkitysrakenteista, kuten uskonnosta tai moraalista.

Tutkijan omalla esiyymmärryksellä tutkimuskohteesta ja -kontekstista, mutta myös laajemmalti tutkimusta ohjaavalla ihmiskäsityksellä, on suuri merkitys tutkimuksen etenemisen, toteuttamisen ja tutkimustulosten kannalta (Lehtomaa 2005, 163). Kuten myöhemmät luvut osoittavat, tutkimustani ohjaa vahvasti holistinen ihmiskäsitys. Ihmisen olemassaolo muodostuu tällöin tajunnallisuuden,

kehollisuuden ja tilannesidonaisuuden kokonaisuudesta (Rauhala 2005, 32–34). Tajunnallisuus tarkoittaa inhimillisen kokemisen kokonaisuutta, jossa mielen avulla ymmärrämme asiat ja ilmiöt joksikin. Kehollisuus puolestaan tarkoittaa ihmisen fyysistä olemassaoloa ja aistein havaittavaa todellisuutta. Ihmisten olemassaoloa suhteessa todellisuuteen tarkastellaan tilannesidonaisuuden kautta, joka muodostuu ainutlaatuisista elämäntilanteeseen liittyvistä konkreettisista ja ideaalisista komponenteista.

Rauhalan (2005, 42) mukaan edellä mainittuja konkreettisia komponentteja ovat muun muassa ympäristö, inhimillinen kanssakäyminen sekä erilaiset fyysiset puitteet. Ideaalisia komponentteja ovat hänen mukaansa esimerkiksi arvot, normit, aatteet sekä ihmissuhteet koettuina sisältöinä. Vaikka fenomenologisessa tutkimuksessa tavoitteena on, että tutkijan oma esiymmärrys laitetaan sivuun tutkimusta tehtäessä, on väistämätöntä, että tutkijan elämäntilanne jollakin tavalla heijastuu tutkimukseen ja sen tuloksiin.

Oman tutkijaposition tunnistaminen ennen tutkimusta, sen aikana ja jälkeen on siis erityisen tärkeää tällaisessa tutkimusotteessa. Itselläni oli ennen tätä tutkimusta kollektiivinen, käytännössä melko etäinen suhde tutkimuksen kohteena olevaan kyläpariin. Minulla liittyy seutuun monia muistoja ja kokemuksia, jotka rakentuvat monen tekijän summana. Kaupunkimiljöössä lähes koko ikäni asuneena, mielikuvani tutkimuksen kohteena olevasta alueesta olivat entuudestaan myös erilaisia verrattuna haastateltuihin teurlaisiin ja kuuslammilaisiin. Tietämykseni alueen historiasta pohjautui pitkälti kirjallisuuteen sekä sukulaisten kertomuksiin. Omaa positiotani suhteessa tutkimuskohteena olevaan alueeseen avaan vielä tarkemmin luvussa 4.1 ja aivan työn lopussa palaan siihen, millainen suhteeni kyläpariin oli tutkimustyön valmistuessa.

1.1 ”Se oikea Tammela” kylineen

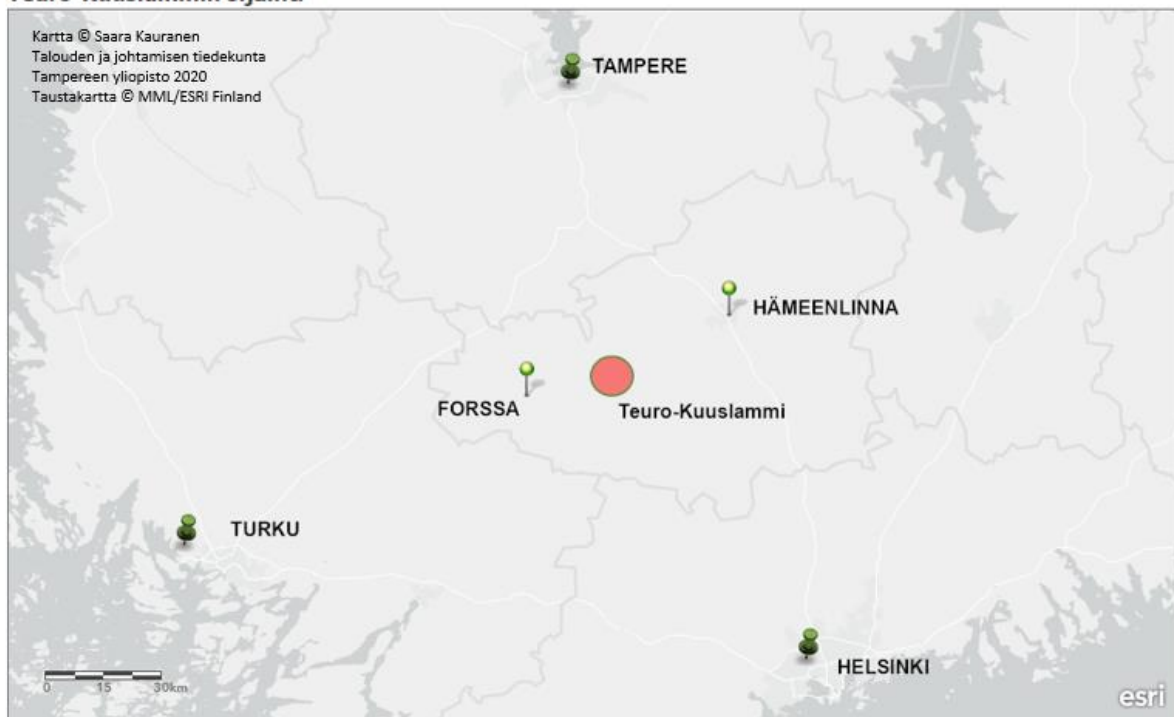
Tammelan kuntaa markkinoidaan kulttuuripitäjänä, jossa on huomioitu kulttuurihistorian säilyttäminen. Tästä esimerkkinä muun muassa jokakesäinen Hakkapeliitta-tapahtuma. Kunnan valtteina ovat myös kaksi kansallispuistoa: Liesjärven kansallispuisto sekä Torron kansallispuisto, jotka ovat molemmat suosittuja retkeilykohteita. Tammelan kunnan kylät ovat vireitä yhteisöjä ja ovat saavuttaneet menestystä sekä maakunnallisesti että valtakunnallisesti. Kunnassa on 13 toiminnallista kylää, joista lähes jokaisessa on oma aktiivinen kyläyhdistys (Tammelan kunta n.d.). Syksyllä 2009 asukkaille tehdyn kyselyn tulosten pohjalta Tammelan kylät koettiin

luonnonläheisiksi, rauhallisiksi, viihtyisiksi ja hyvien retkeily- ja ulkoilumaastojen paikoiksi (Virtanen & Uusitalo 2010, 4).

Paikallishallinnossa ja -politiikassa kunnan kylät ovat keskeisessä roolissa. Muutamalta kunnan päättäjältä tästä kysyttäessä he kokevat, että kunnan eri osat ja niiden asukkaat pyritään ottamaan mahdollisimman tasapuolisesti huomioon päätöksenteossa, mutta tässä ei kuitenkaan olla onnistuttu parhaalla mahdollisella tavalla. Erityisesti juuri julkisten palvelujen ja joukkoliikenteen puute sekä työpaikkojen vähyys ja asukkaiden ikääntyminen asettavat haasteita paikallishallinnolle. Paikallishallinnon edustajat vaikuttavat pitävän Tammelaa kylineen hyvänä asuinpaikkana erityisesti sen keskeisen sijainnin, kauniin ympäristön sekä asumisväljyyden osalta.

Teuro-Kuuslammin kyläpari sijaitsee Tammelan kunnan pohjoisosassa (kuvio 1). Matkaa kyliltä Tammelan kirkonkylälle tulee noin 14 kilometriä, Forssaan 25 kilometriä ja Hämeenlinnaan 40 kilometriä (Tammelan kylät ry. n.d.). Kyläparista löytyy muun muassa kyläkoulu, lähiliikuntakenttä, monitoimihalli, kylätalo, vapaapalokunta ja kesäkioski. Asukkaita kylissä on yhteensä noin 250 (Ruskeeniemi 2019).

Teuro-Kuuslammin sijainti

Kuvio 1. Teuron ja Kuuslammin maantieteellinen sijainti.

Teuron ja Kuuslammin kylien iskulauseena on ”*tehdään sitten talkoilla, jos ei muuten onnistu*”. Tämän pohjalta talkoohenki ja yhteisöllisyys ovat kyläparissa vahvoja. Teuro-Kuuslammilla onkin esimerkillisen aikaansaava ja vireä kyläyhteisö, jossa on vuosien ajan rakennettu parempaa kylää tarttumalla toimeen ja itse luoden tarvittavat puitteet (Teuro-Kuuslammin kyläyhdistys 2018). Vahva yhteishenki ei ole jäänyt muiltakaan huomaamatta, sillä kyläpari on valittu 2018 Suomen vuoden kyläksi, sekä vuosina 1998 ja 2018 Hämeen vuoden kyläksi (Hämeen kylät ry. n.d.).

Alueella ei ole maatalouden lisäksi paljoakaan paikallisia työllistäjiä, vaan asukkaat ovat pitkälti riippuvaisia ydinalueista, Tammelan kirkonkylästä, Forssasta ja Hämeenlinnasta. Kuten kaikki pienet kylät, myös Teuro ja Kuuslammi kamppailevat palveluista ja olemassaolostaan. Esimerkiksi kyläkoulu on tällä hetkellä lakkautusuhan alla ja linja-autotkaan eivät enää kulje Teuron kautta kuten vielä jokunen vuosi sitten, kun Hämeenlinnaan pääsi Forssan suunnalta vielä ”peräkylän junalla”.

Myös laajemmalti kunnassa ja sen hallinnossa näkemykset ja mielikuvat kyläparista vaikuttavat olevan samankaltaisia kuin mitä edellä olen maininnut. Ne nähdään vireänä ja aikaansaavana kyläkaksikkona, jossa on paljon yhteisöllistä toimintaa ja vahvaa yhteenkuuluvuutta. Erittäin aktiivinen kylätoiminta saa joissakin muiden kylien asukkaissa pintaan tunteen, etteivät heidän kylänsä ole riittävän aktiivisia ja aikaansaavia. Positiivisena puolena kunnan ja paikallishallinnon edustajat pitävät juurikin sitä, että alueella on paljon perustuotannon elinkeinonharjoittajia, kuten maito- ja lihakarjatiloja ja vihannestuotantoa. Seuraavaksi esittelen tutkimuskontekstiini liittyviä aiempia tutkimuksia Suomessa ja muualla Euroopassa.

1.2 Kylät ja sosiaalisen tilan tutkimus

Kolme perinteistä tapaa lähestyä aluetta tutkimuksessa ovat fyysinen, yhteiskunnallinen ja mentaalinen näkökulma. Lähteenmäen (2009, 120) mukaan näistä viimeisessä kohde avautuu tutkijalle aikaan ja paikkaan sitoutuneena sosiaalisten verkostojen ja käytäntöjen konstruoinnin kautta. Aluetutkimus on useimmiten monitieteistä yhdistellen edellä mainittuja tutkimustapoja. Suomalaiset kotiseudut ja kylät ovat olleet eri tieteenalojen tutkijoiden kiinnostuksen kohteena jo pitkään, ja tutkimusta on tehty runsaasti kotimaassamme (Kumpulainen 2012a, 14; Knuuttila & Rannikko 2008, 12). 1970-luvulla kylätutkimus painottui fyysisen tilan tutkimiseen, ja 2000-luvulle tultaessa konstruktionistinen näkökulma on vallannut alaa, joka näkyy erityisesti kokemusten ja kulttuurin korostumisena (Kumpulainen 2012a, 15). Suutarin ja Rinne-Kosken (2015, 56) mukaan

nykypäivän kylätutkimuksen ja kylätoiminnan taustalla ovat vaikuttaneet erityisesti maaseutuososiologinen sekä aluetieteellinen tutkimus. Suomalaisessa kylätutkimuksessa merkittäviä ovat esimerkiksi Turun yliopiston Muuttuva kylä-tutkimushanke (1980) sekä Karjalan tutkimuslaitoksen Pohjois-Karjalan kylistä tekemät tutkimukset (kts. Knuuttila & Rannikko 2008, 7–18).

Suomalaiselle ja kansainväliselle kylä- sekä kaupunkitutkimukselle on ollut tyypillistä muutoksen painottaminen. Kumpulaisen (2012a, 15) mukaan se, mistä näkökulmasta muutosta tarkastellaan, minkä muutoksesta ollaan kiinnostuneita tai suhteessa mihin muutos on tapahtunut, sen sijaan vaihtelee. Tämän päivän kylätutkimukselle ominainen piirre on myös, että kylien olemassaoloa kyseenalaistetaan. Tätä on tutkinut erityisesti Kumpulainen (2012a) väitöskirjassaan sekä myöhemmin julkaisemissaan artikkeleissa (esim. Kumpulainen 2012b & 2018). Hän on korostanut töissään sitä, ettei enää tutkita pelkästään, mikä kylä on tai mitä siellä tapahtuu, vaan tehdään myös tutkimusta, joka pyrkii kylien tietoiseen tuottamiseen ja kehittämiseen. Tätä edustaa erillinen kylätoimintatutkimuksen suuntaus (Kumpulainen 2012a, 16), joka näkyy myös osittain omassa tutkimuksessani, erityisesti työn johtopäätösten osalta. Kyliin ja kylätoimintaan liittyen on valmistunut 2010-luvulla useita opinnäytetöitä, joitakin myös sosiaalisen tilan teorian viitekehyksessä (esim. Välimäki 2014).

Kumpulaisen (2012a) väitöskirjatutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mikä on aktiivinen kylä ja miten se konstruoituu kylätoiminnan kautta. Tutkimus jakautui kahteen osaan; Hallinnan rationaliteettien tutkimiseen kansallisten kylätoimintaohjelmien ja Vuoden kylä -kilpailuun liittyviin tekstien kautta sekä kolmessa palkitussa kylässä kerättyyn tietoon paikallisista määritelmistä ja käytännöistä. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä Kumpulainen on käyttänyt foucault'laista hallinnan teoriaa sekä Lefebvren sosiaalisen tilan teoriaa. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että markkinatalouden säännönmukaisuuksista on tullut osa paikallista kehittämistyötä. Tämän myötä kylät ovat vahvasti verkostoituneet ympäröivän maailman kanssa ja sillä, millainen kuva kylästä annetaan ulospäin, on suuri merkitys. Konkreettisina esimerkkeinä tästä Kumpulainen pitää muun muassa kylätalojen, ulkoilualueiden ja maisemien ennallistamistöitä, mutta myös haasteellisten byrokraattisten ja hallinnollisten tehtävien lisääntymistä. Tutkimuksellaan Kumpulainen osoittaa sen, miten kyläyhdistysten tehokkaan, ja toisinaan myös uuvuttavan, strategisen kehittämistyön kautta on mahdollisuus saada kylän oma ääni kuuluviin. Hän kuitenkin huomauttaa, että kaikissa

kyläyhteisöissä ei ole mahdollisuutta aktiiviseen toimintaan, joka lisää osaltaan alueiden eriarvoisuutta aluekehityksessä.

Kuten Kumpulainenkin (2012a, 18) on todennut, suomalaiset kylätutkimukset ovat keskittyneet siis voimakkaasti kansallisen ja paikallisen kehityksen tutkimukseen, mikä näkyy Suomessa tehdyn kansainvälisen tutkimuksen niukkuutena. Tämä korostaa myös sitä tosiasiaa, että tutkijat tutkivat usein omaa kotiseutuaan. Kumpulainen (emt. 18) jatkaa, että suomalaiset kylät ovat ainutlaatuisia ja vertailun tekeminen eri maiden välillä on haasteellista. Toisaalta, samat hyödyt ja haasteet kohdistuvat maaseutumaisiin asuinympäristöihin ja niiden kehittämiseen eri puolilla Eurooppaa, joten tutkimusta on löydettävissä muualta maailmalta samankaltaisessa viitekehityksessä.

Frisvoll (2012) on esimerkiksi tutkinut Norjan maaseutumatkailua siitä näkökulmasta, ovatko maaseudun tilat autenttisia eli oikeasti sellaisia kuin millaisina ne turisteille esitetään narratiivien ja materiaalisten tilallisten käytäntöjen kautta. Tutkimuksen taustalla on ajatus siitä, miten tilan sosiaalinen tuottaminen korostuu osana maaseudun idyllisyyttä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kerrotut narratiivit ja tilalliset käytännöt tukevat vain osittain todellisuutta ja autenttista maaseutua, sillä suurin osa niistä on täysin harhaanjohtavia. Sen sijaan, että maalaisidyllin myytit olisivat sopusoinnussa todellisuuden kanssa, ne viittaavat vaihtoehtoiseen maaseutumaiseen tilaan, jollainen sen haluttaisiin olevan matkailun edistämisen kannalta.

Galani-Moutafi (2013) on puolestaan tutkinut erilaisten toimijoiden käytäntöjen, intressien, rationaliteettien ja identiteettien kriittistä roolia maaseutumaisten tilojen materiaalisuuden, representaatioiden ja mielikuvien tuottamisen osalta. Tutkimus perustuu kenttätyöhön Mestan kylässä, Chiosin saarella Kreikassa, lähellä Turkin rannikkoa. Tutkimuksessa on kerätty erilaisia versioita maaseutumaisuuden tulkinnoista, jotka ilmenevät toimijoiden spatiaalisissa päivittäisissä käytännöissä. Laadullinen aineistoanalyysi tuo esiin merkittävän toiminnan, konfliktien ja ristiriitaisuuksien poliittisen sarjan. Näistä viimeinen korostuu matkailuun liittyvissä tilanteissa, jossa maaseutumaista maisemaa esitetään esteettisenä tilana sen asukkaiden kautta. Galani-Moutafi toteaa, että tietynlainen loukkaavuus tilan ja normatiivisten tulkintojen taustalla ilmentää sitä, miten perinnettä tuotteistetaan. Samalla sivutetaan todellisuus sekä miten oikeasti tulisi kaikessa laajuudessaan ilmentää erilaisia maailmankatsomuksia ja ottaa huomioon yksilön ja yhteisön edut sellaisina kuin ne heille ilmenevät arjessa epätodellisten representaatioiden tuottamisen sijaan.

Maaseutu elettyinä ja koettuna tilana jää hänen tulostensa mukaan vähälle huomiolle tilan esityksiä tuottaessa.

Lefebvren sosiaalisen tilan teoriaa on käytetty enemmän kaupunkitutkimuksessa, jonka saralta löytyy runsaasti tutkimusartikkeleita. Olen poiminut tähän muutaman, jotka sopivat osittain myös omaan tutkimuskontekstiini ja lähestymistapaani. Petani ja Mengis (2016) ovat tutkineet muistelun ja historian roolia uusien tilojen suunnittelussa kaupunkiympäristössä Sveitsissä. He tutkivat, miten menneisyyden tilojen muistelu näkyy osana vakiintuneita puhetapoja suurien kulttuurikeskusten suunnittelussa. Petani ja Mengis käyttivät Lefebvren mietteitä muun muassa historiasta, ajasta ja muistista analysoidessaan aineistoaan spatiaalisen triadin ulottuvuuksien kautta. He havaitsivat pitkittäistutkimuksensa myötä, että ajan kuluessa tilojen suunnittelussa nousevat esiin toistuvina, muuttuvina ja kilpailevina narratiiveina ”menetetetyt tilat”, jotka muistetaan onnellisina tiloina ja halutaan saada takaisin (emt. 71). Heidän mukaansa käsitys menetetyistä tiloista lisää omaa tietoisuuttamme siitä, miten tilasuunnittelu sisältää sosiomateriaalisia ja aika-tilallisia tekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon suunnittelussa.

Angelucci (2019) sen sijaan on tutkinut urbaanin kansalaisuuden tiloja kahdessa eurooppalaisessa kaupungissa, Italian Milanossa ja Alankomaiden Amsterdamissa. Näissä kaupungeissa kohdataan hänen mukaansa marginaalisuutta ja sosiaalista ulkopuolelle jäämistä (esim. köyhät ja maahanmuuttajat), joista kuitenkin selvittää yhteiskunnallisen osallistumisen, tilan omaksumisen ja paikkasidonnaisten kuulumisen tunteen muodostumisen keinoin. Tutkimusartikkeli esittelee 60 puolistrukturoidun haastattelun tuloksia, jotka on toteutettu kaupungeissa tutkimuskontekstiin sopivissa naapurustoissa. Analyysissä Angelucci on hyödyntänyt tieteenrajat ylittävää näkökulmaa, kiinnittäen huomiota liittymäkohtiin henkilökohtaisten luonteenpiirteiden ja tilallisten ominaisuuksien välillä korostaakseen prosessia, joka ilmenee sosiaalisten ja tilallisten kategorioiden välillä. Tutkimus osoittaa kahden esimerkin kautta sen, miten urbaanin kansalaisuuden käytännöt ovat osin ennalta-asetettuja ja -luotuja Lefebvren suunniteltujen tilojen tapaan. Mutta samanaikaisesti hallitsevat diskurssit ja narratiivit ovat osittain myös kumoutuneet ja heikentyneet ihmisten toimesta, jotka syystä tai toisesta ovat jääneet urbaanin kansalaisuuden valtavirran ulkopuolelle. Nämä ihmiset ovat onnistuneet luomaan eräänlaisen välitilan kaupungin sisällä, jossa voivat ilmaista itseään ja toteuttaa kansalaisen rooliaan, kamppaillen ulkoisia tilaa muuttavia tekijöitä vastaan. Tutkimus korostaa tilan tuottamisen eri ulottuvuuksien välisen synergian merkitystä ihmisten sosiaalisen tilan muodostumisessa sekä erityisesti suunnitellun tilan voimakasta asemaa yhteiskunnassa.

Wallin (2012 & 2019) on puolestaan tutkinut kaupunkikontekstissa eläkeläisten tilaa sosiaalisen toiminnan näkökulmasta Suomessa. Sosiologian pro gradu -tutkielmassaan (2012) hän tutki julkiseen tilaan liittyviä sosiaalisia käytäntöjä kaupunkiaukiolla porukoivien eläkeläismiesten rutiineja havainnoiden ja heitä haastatellen. Wallin toteaa, että aukiolle kokoontumisen tilalliset käytännöt ovat pitkälti tiedostamattomia arkipäiväisiä rutiineja, jotka samalla ylläpitävät ja muokkaavat aukion sosiaalista ja tilallista järjestystä. Väitöskirjassaan (2019) hän puolestaan kuvasi arkisten esimerkkien kautta sitä, miten sosiaalinen toiminta muuttaa julkista kaupunkitilaa, ikääntyvää asuinalueita ja ylikansallista elämää. Wallin esittää, että kaupunkitilaa tuotetaan jokapäiväisen elämän, institutionaalisten rakenteiden ja uudelleen tulkintojen vuorovaikutuksessa. Eläkeläisten näkökulmasta tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että elämäniloa tavoitellaan erityisesti yhdessäolon ja yhdessä tekemisen kautta.

Näiden muutaman esittelemäni aikaisemman tutkimuksen kautta tavoitteenani on korostaa erityisesti, miten sosiaalisen tilan eri ulottuvuudet, joita avaan myöhemmin, ovat vahvasti kietoutuneita toisiinsa tehden tiloista sosiaalisesti rakentuneita. Esimerkkien kautta olen pyrkinyt tuomaan esiin myös, miten viralliset tilan määritelmät ja esitykset vaikuttavat ihmisten elettyihin tilan kokemuksiin.

1.3 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tutkimuksessani tarkastelen tietyissä kylissä asuvien tai sieltä syntyjään olevien henkilöiden kotiseutuun liittämiä kokemuksia, muistoja ja mielikuvia. Työn tavoitteena on tutkia ja kuvata miten kotiseutu sosiaalisena tilana on jokaisen ihmisen kohdalla erilainen. Tavoitteenani on myös tuoda esiin, miten kokemukset ja muistot eivät ole koskaan täysin yksilöllisiä, vaan niihin vaikuttaa lukematon määrä erilaisia perustavanlaatuisia yhteiskunnallisia tekijöitä, jolloin sosiaalinen tila korostuu. Tutkimuksen kohteena ovat erityisesti ihmisten arki ja sen muutokset, yhteisöllisyys sekä kodin ja kotiseudun merkitykset.

Tutkimukseni teoreettisena lähtökohtana toimii Henri Lefebvren sosiaalisen tilan tuottamisen triadi, joka sopii hyvin tilojen kokemuksellisuuden tarkasteluun. Itse teoriaa avaan enemmän seuraavassa luvussa. Lefebvren teoria on laaja yhteiskuntateoria, jonka täydellinen ymmärtäminen sen paikoittaisen korkealentoisuuden vuoksi asettaa haasteita aloittelevalle tutkijalle (kts. Schmid 2008, 27–28). Tässä tutkimuksessa hyödynnänkin teoriaa niiltä osin kuin se on relevanttia ja palvelee tätä tutkimusta analyttisesti. Sosiaalisen tilan ulottuvuuksien merkitystä osana kokonaisuutta lähestyn

asettamieni alakysymysten avulla, jotka auttavat minua vastaamaan varsinaisen tutkimuskysymykseni, joka on: Miten ikääntyneempiä sukupolvia edustavat asukkaat esittävät ja konstruoivat käsityksiään ja kokemuksiaan kylistä ja kotiseudustaan?

Tutkimukseeni haastatellut henkilöt ovat kaikki syntyneet ennen vuotta 1955. Tämä oli tietoinen valinta, sillä ikääntyneemmällä ihmisillä on usein aikaa ja halua kertoa kokemuksistaan muille. Ikääntyneemmät ihmiset osaavat kuvata konkreettisia ja abstrakteja muutoksia, joita on vuosikymmenten aikana tapahtunut omalla kylällä ja kotiseudulla. Kokemusten kirjo on näin laaja, vaikka haastateltavat ovatkin saattaneet elää samassa fyysisessä paikassa jo pitkään.

Tutkimus sijoittuu fenomenologisen tutkimuksen piiriin. Tieteenfilosofiselta suuntaukseltaan tutkimukseni edustaa konstruktionismia. Lähtökohtanani on, että tietoa tuotetaan tutkimuskohteena olevien ihmisten toimesta, jolloin myös tutkimani ilmiö on sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentunut. Tutkimuksen lähtökohtana on merkitysten tulkinta siten, että pyrkimys tutkimuskohteen ymmärtämiseen korostuu. Tällöin tavoitteena on suhteuttaa jokainen tulkinta yksilölliseen kokemukseen, muistiin ja mielikuvitukseen (kts. Haarni, Karvinen, Koskela & Tani 1997, 16).

Ihmisten arkielämällä fyysisessä, konkreettisessa ympäristössä ja siihen liittyvillä käytännöillä ja rutiineilla on suuri merkitys ihmisten tapoihin kertoa kodin ja kotiseudun kokemuksistaan. Näiden jokapäiväisten käytäntöjen kautta me uusinnamme ja uudistamme erilaisista yhteisöllisiä ja yksityisiä tiloja. Tästä johdan ensimmäisen alakysymykseni: Miten kylät ja kotiseutu ilmenevät kerrotuissa kokemuksissa arjen rutiineina ja tilannesidonnaisina käytäntöinä?

Kuten seuraavissa luvuissa esitän, kotiseutu muodostuu usein diskursiivisena identiteettinä ja representaatioina, kun taas kodin merkitykset ovat enemmän henkilökohtaisia (Lähdesmäki, Pääjoki, Saresma & Vallius 2017, 1). Tässä tutkimuksessa nämä kaksi tasoa kohtaavat toisensa. Vakiintuneet kuvastot ja niiden kulttuurisesti ehdollistettuina annetut kuulumisen kohteet vaikuttavat siihen, mitä ihmiset pitävät henkilökohtaisesti tärkeinä paikkoina ja millaisiin paikkoihin he kokevat kuuluvansa (emt). Näin ollen toiseksi keskeiseksi tutkimusta ohjaavaksi alakysymykseksi asetan: Miten vakiintuneet puhe- ja kuvaustavat vaikuttavat henkilökohtaisiin kokemuksiin ja siihen miten ne tunnetaan omiksi?

Tutkimukseni kohteena ovat ne yksilöiden paikkoihin liittämät merkitykset, jotka avautuvat subjektiivisten kokemusten, arvojen, tunteiden, muistojen ja toiveiden kautta. Kaikki edellä mainitut ovat toistensa osia, jolloin niitä on mahdotonta erottaa toisistaan muutoin kuin analyttisesti. Lisäksi minun on otettava tarkastelussani huomioon, että ihmisten paikkoihin liittävät merkitykset ja kokemukset eivät ole koskaan täysin subjektiivisesti rakentuneita, vaan niillä on aina kollektiivinen ja intersubjektiivinen ulottuvuus.

Seuraavassa luvussa esittelen tarkemmin tässä tutkimuksessa käytettävää teoreettista viitekehystä eli sosiaalisen tilan teoriaa. Tämän jälkeen käyn luvussa kolme läpi työn käsitteellistä viitekehystä. Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat kokemuksellinen ja sosiaalinen elämismaailma ja arki, paikallisyhteisö, koti ja kotiseutu sekä kuulumisen kokemus.

2 YHDEN PAIKAN MONET TILAT

Yhteiskuntatieteissä ja ihmismaantieteen piirissä on tutkittu 1970-luvulta lähtien erilaisia tiloja sosiaalisesti rakentuneina (Wallin 2012, 23). Tyypillisesti on painotettu merkitysten muodostumisen kokemuksellista eli fenomenologista puolta (kts. luku 3). Yhteistä näille suuntauksille on ollut näkemys siitä, että tila ja aika ovat toisistaan erottamattomia käsitteitä. Yhteisöjen nähdään muodostavan oman tilansa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jolloin tila ei ole pelkästään fyysinen tai mentaalinen elementti, vaan se on myös sosiaalinen (Lefebvre 1991, 12-14).

Aluetieteen kannalta erityisen kiinnostava on tilan (*space*) ja paikan (*place*) käsitteiden suhde. Tilat saavat erilaisia muotoja niiden käyttäjistä, käyttämisen tavoista ja ajankohdista riippuen. Käyttöön otettaessa abstrakteista, suunnitelluista tiloista tulee merkityksellisiä paikkoja, jotka eivät ole muodoltaan pysyviä ja kaikille samanlaisia, vaan ne tulevat jatkuvasti uudelleen tulkituiksi ja määrittelyiksi käyttämisen prosesseissa (Kallio 2012, 121). Siinä missä tila on jotakin yleistä ja ääretöntä, on paikka puolestaan jotakin erityistä ja rajallista (Mikkeli 2009, 28).

Paikkojen määrittämisen ja rajojen vetämisen problemaattisuuden osalta Knuutila (2006, 7) on esittänyt, että paikoilla on fyysiset maantieteelliset sijaintinsa, mutta ne saavat kulttuuriset ja sosiaaliset merkityksensä elämästä, ihmisten kokemusten ja kertomusten välittämänä. Kodin ja paikan merkitystä pohtinut maantieteilijä Yi-Fu Tuan (2006, 16) on todennut osuvasti, että paikan

tuntu (*sence of place*) voi olla haihtuva tunne, kuten tuoksu, mutta se voi olla myös syvä ja kestävä, kuten ihmisen suhde kotiinsa paikkana.

Brittiläinen maantieteilijä Doreen Massey (2008, 14–15) on kyseenalaistanut tilan ja ajan käsitteiden erottamisen toisistaan ja puhunut aika-tilasta (*time-space*). Masseyn mukaan tilaa on virheellisesti pidetty staattisena, kun taas aika on nähty dynaamisesti muuttavana. Tila ei kuitenkaan hänen mukaansa ole staattista ja neutraalia, ajasta riippumatonta, vaan juuri ajassa muodostuvaa ja läpikotaisin sosiaalista. Massey (emt. 14–15) toteaa, että tilaa tulisi täten tarkastella sosiaalisten suhteiden rakentamana ja tämän myötä yhteiskuntaa tilallisesti konstruoituna. Hänen mukaansa tila ei näin ollen ole olemassa irrallaan sosiaalisista suhteista, vaan tilalliset suhteet ovat nimenomaan sosiaalisten suhteiden tuotosta. Tila, paikka ja aika ovat näin ollen suhteellisia ja toisiinsa tiiviisti kietoutuneita käsitteitä.

Ajan käsitteen tulkinta yksiselitteisesti omassa tutkimuksessani on lähes mahdotonta. Avaan seuraavaksi hieman sitä, miten käsite näkyy tässä tutkimuksessa ja miten hahmotan sitä edellä esitetyn pohjalta. Arkemme pyörii pitkälti ajan ympärillä, ollen usein harmaata ja rutiininomaista (Crang 2005, 177). Aika, kuten myös tila, on ihmisen tapa ymmärtää omaa olemassaoloaan sekä ympäristöä, paikkoja ja muita ihmisiä. Aika luo sääntöjä, joiden avulla moderni ihminen mahdollistaa selviytymisen elämismaailmassaan ja toimintaympäristössään.

Aika luo myös eräänlaisia kehyksiä tapahtumille, jotka auttavat meitä muistamaan mennyttä ja suunnittelemaan tulevaa. Adam (2003, 61) huomauttaa, että huolimatta kellonajasta, ajallisuuden ulottuvuudet ovat jatkuvia esimerkiksi siten, että kellosta ilmenevä aika on aina yksilöllisesti elettyä ja koettua huolimatta ajan kulttuurisesti muodostuneista sosiaalisista rakenteista. Käsitteemme ajasta on usein kronologinen. Se viittaa muutoksen etenemiseen, edistykseen ja kehitykseen. Nykyisyys on aina tavalla tai toisella yhteydessä menneeseen, ja tämän vuoksi nykyisyys on muutakin kuin vain nykyhetki (Crang 2005, 178). Tilaa ja aikaa ei kuitenkaan kannata edes yrittää erotella toisistaan, sillä ne eivät ole olemassa ilman toista, jos lähtökohtana on tilan sosiaalinen tuottaminen, kuten tässä tutkimuksessa.

Tilan tutkimuksen uudistajana, ja erityisesti kaupunkitutkimuksen tienraivaajana, tunnettu Henri Lefebvre (1901–1991) pyrki tulkitsemaan ympärillään olevan maailman niin historiallisten, sosiologisten kuin tilaan viittaavien käsitteiden avulla (Syrjämaa & Tunturi 2002, 17).

Tunnetuimmassa teemaa käsittelevässä teoksessaan *The Production of Space* (1991, ranskankielinen alkuperäisteos *La Production de l'espace* vuodelta 1974) Lefebvre käsitteellistää tilaa ja sen eri muotoja yhteiskunnallisesti tuotettuna ja yhteiskunnan tuottamiseen aktiivisesti osallistuvana elementtinä (Haarni 1997, 88). Taylorin ja Spicerin (2007, 334–335) mukaan Lefebvren teoria tilasta on vastaus ymmärrykseen tiloista valmiiksi annettuina neutraaleina säiliöinä tai välineinä.

Lefebvre väitti, että tila on ennen kaikkea sosiaalinen tuote. Hän esitti, että tilallisuus tuotetaan kolmen eri prosessin kautta: (1) käytännöt, kuten käveleminen, paikoilleen asettuminen ja tapaaminen, (2) suunnittelu, kuten arkkitehtuuri, alue- ja kaupunkisuunnittelu sekä maisemasuunnittelu, ja (3) kuvittelemisen, kuten kirjallisuudessa, mainonnassa ja taiteessa selkeästi ilmenevät piirteet tai tulkitsevan tutkimuksen kautta saavutettavat fenomenologiset tilan kokemukset (emt. 335).

Lefebvren näkemyksen pohjalta tilaa ei siis tule ymmärtää vain fyysisenä tai mentaalisenä elementtinä, vaan se on aina myös sosiaalinen (Wallin 2012, 25). Lefebvre pyrki purkamaan aiemman tila-ajattelun dikotomiaa kolmannella vaihtoehdolla, jota edusti sosiaalisen tilan käsite (kts. myös taulukko 1). Se toimi yhdistäjänä materiaalisen ja mentaalisen välillä, tavalla, joka ei ollut aiemmin yhteiskuntatieteissä ja filosofiassa nousseet esiin (Syrjämaa & Tunturi 2002, 17-19). Nämä kaikki kolme elementtiä ovat Lefebvren mukaan erottamattomasti sidoksissa toisiinsa, eikä yhtä ole ilman toisia. Avainasemassa Lefebvren tilan tuottamisen teoriassa on, että tila voidaan jakaa kolmeen dialektisesti toisiinsa liittyvään ulottuvuuteen, elementtiin tai prosessiin (kuvio 2). Lefebvre on itse kutsunut näitä myös tilan tuottamisen formanteiksi tai hetkiksi (Schmid 2008, 29).

Kuvio 2. Tilan ulottuvuudet (Lefebvre 1991, 11–12).

Kuten edellä totesin, Lefebvren sosiaalisen tilan teoria rakentuu kolminaisuuden dialektiikan avulla. Dialektiikka tarkoittaa yksinkertaistetusti Lefebvren teorian kontekstissa sitä, että pyritään yhteensovittamaan tai kumoamaan ristiriitaisia näkemyksiä. Sosiaalinen tila pitää tällöin sisällään fenomenologisen tulkinnan mukaisesti havaitun, suunnitellun ja eletyn tilan. Semioottisen tulkinnan tasolla näitä vastaavat materiaaliset tilalliset käytännöt, tilan esitykset sekä esittämisen tilat (Lefebvre 1991, 40). Sosiaalisen tilan ulottuvuudet ovat edellä mainittujen tilan ulottuvuuksien tapaan erottamattomasti sidoksissa toisiinsa.

Käytän tutkimuksessani Kirsi Pauliina Kallion (2012, 119) käännöksiä fenomenologisista sosiaalisen tilan ulottuvuuksista ja Virtasen (2000, 22) käännöksiä niiden semioottisesta puolesta (taulukko 1), joiden koen parhaiten auttavan lukijaa hahmottamaan ulottuvuuksien väliset erot ja yhtäläisyydet käsitteellisellä tasolla. Seuraavissa alaluvuissa käsittelen jokaista ulottuvuutta erikseen, korostaen samalla sitä, miten ne ovat päällekkäisiä ja keskenään toisistaan riippuvaisia.

fenomenologinen	semioottinen
havaittu tila (perceived space; <i>l'espace perçu</i>)	materiaaliset tilalliset käytännöt (spatial practices; <i>la pratique spatiale</i>)
suunniteltu tila (conceived space; <i>l'espace conçu</i>)	tilalliset esitykset (representations of space; <i>représentations de l'espace</i>)
eletty tila (lived space; <i>l'espace vécu</i>)	esittämisen tilat (representational spaces/ spaces of representations; <i>espaces de représentation</i>)

Taulukko 1. Työssä käytetyt käännökset (suom. Kallio 2012, 119 & Virtanen 2000, 22; eng. /ransk. Villanen & Ilmonen 2002, 38–39).

2.1 Aistien havaittu materiaallinen tila

Saarikankaan (2006, 9) mukaan jokapäiväinen rakennettu elinympäristö jäsentää keskeisesti arkeamme ja toimintaamme, määrittäen samalla ajatuksiamme siitä, keitä ja missä olemme. Tila, joka koostuu rakennuksista ja niiden muokatuista ja muokkaamattomista ympäristöistä puineen, kivineen ja teineen saa merkityksensä arjen elämässä ja tilojen käytössä. Tämä korostaa samalla sitä, miten rakennetun ympäristön merkitysten muotoutuminen on aika- ja paikkasidonnaista. Fyysinen ja visuaalinen ympäristö on yhdistelmä jatkuvuutta ja muutosta, pysyviä ja uusia rakennuksia. Siinä on havaittavissa näkyviä historiallisia kerrostumia sekä yhteisesti jaettuja ja henkilökohtaisia kerrostumia ja muistumia aiemmista rinnakkaisista ja aivan toisenlaisista tilakokemuksista ja niiden aistimisesta.

Lefebvren teorian ensimmäinen ulottuvuus käytäntöjen tilana ottaa huomioon keskeisenä materiaalsen ympäristön, johon ihmiset sijoittuvat ja jonka välineitä tai resursseja he hyödyntävät, sekä sen, miten he niitä käyttävät (Taylor & Spicer 2007, 334). Tilaa eletään aistimalla, jolloin syntyy havaittua ja välittömästi koettua tilaa (Lefebvre 1991, 40). Voidaan siis puhua aistein havaittavasta ympäristöstä, joka on käsin kosketeltavaa, korvin kuultavaa, nenällä haistettavaa, iholla tuntuva ja kielellä maistettavaa (Virtanen 2000, 32). Tämä moniaistisuus rikastuttaa tilallista kokemista.

Havaittu tila tarkoittaa konkreettista aistittavaa ja materiaalista tilaa, johon sisältyvät arkiset rutiinit ja jokapäiväinen tilan käyttö (Kumpulainen 2012b, 7). Siinä suunniteltu ja eletty tila kohtaavat ja saavat muotonsa tilallisissa käytännöissä (Kallio 2012, 124). Lefebvren (1991, 38) mukaan nämä materiaalsiset tilalliset käytännöt kuvaavat sitä, miten yhteiskunnan tilallisia suhteita tuotetaan ja uusinnetaan jatkuvasti. Tilallisissa käytännöissä sosiaalsiset suhteet materialisoituvat. Tähän sisältyvät muun muassa kuluttamiseen liittyvät käytännöt. Materiaalista tilaa rakentavat toimijat (vrt. suunniteltu tila), jotka puolestaan toimivat materiaalsisten olosuhteiden ja yhteiskunnallisten rakenteiden ehdollistamana (Virtanen 2000, 22).

Maisemien muutokset, infrastruktuurin rakentaminen teistä rakennuksiin, osin ei-toivottuine seurauksineen, ovat materiaalsisten tilallisten käytäntöjen tulosta (Virtanen 2000, 22). Nämä yhteiskunnan tilalliset käytännöt havaitaan siis sellaisenaan empiirisesti esimerkiksi ihmisten arjessa, kulkureiteissä, kodeissa ja vapaa-ajan vietossa. Kallio (2012, 124) mainitsee, että tilalliset käytännöt toteutuvat yhtäältä käsitteellisen tilan tuottamisen kautta, toisaalta taas tilan kokemisessa ja käyttämisessä. Arkisessa toiminnassa tilaa käytetään niin yksilöllisesti kuin kollektiivisestikin niillä tavoilla, jotka kulloistakin tarkoitusta parhaiten palvelevat.

Tilalliset käytännöt luovat arkipäivän toiminnolle kehykset laajemmassa sosioekonomisessa kontekstissa (Merrifield 2000, 175). Ne takaavat jatkuvuuden ja tietynlaisen yhteisesti hyväksytyyn mallin tai kaavan suoriutumiselle jokaisen yhteiskunnan jäsenen sosiaalsissa suhteissa tilassa (Lefebvre 1991, 33). Merrifieldin (2000, 174) mukaan Lefebvre näki, että tilalliset käytännöt voivat olla samankaltaisia kaikissa havaituissa tiloissa, sillä ne paljastavat yleensä tilaan liittyvät spesifit tulkinnat ja koodit. Virtanen (2000, 22) vahvistaa tätä ajatusta toteamalla, että liikuttaessa ja toimittaessa tilaa aistitaan ja koetaan, mutta samalla tilassa olemisen tapahtuu aikaisempien paikkakokemusten yhdistyessä senhetkisiin tilallisiin tunteuksiin, uskomuksiin, tarpeisiin ja toiveisiin (vrt. eletty tila).

2.2 Tilan suunnittelusta alueellisiin valtasuhteisiin

Teorian toisessa ulottuvuudessa tilaa tarkastellaan osoituksena vallan ja kontrollin roolista, jolloin painottuu erityisesti suunnitellun ympäristön rooli yhteisöllisessä tilassa (Taylor & Spicer 2007, 334). Suunniteltuun tilaan kuuluvat tilan viralliset määritelmät ja diskurssit eli tilan tietämisen tavat, joilla muun muassa hallinto, suunnittelijat ja tutkijat tarkastelevat ja kontrolloivat tilan tuottamista (Kumpulainen 2012b, 7–8). Lefebvre (1991, 38–39) esittää, että tämä suunniteltu tila muodostuu tilan representaatioiden kautta, eli tilallisina esityksinä. Ne ovat tilan kuvia, määrittelyjä ja esityksiä, joita siitä tuotetaan. Tilan representaatiot ovat muun muassa karttojen ja numeroiden tilaa, joiden kautta esimerkiksi virkamiehet esittävät asioita ja antavat päätöksiään. Tähän tilan muodostumiseen liittyy siis olennaisesti tieto ja valta. Tilan tuottaminen on Kallion (2012, 124) mukaan strategista, järjestelmällistä ja säänneltyä toimintaa, joka voi näyttäytyä paitsi käytännönläheisenä suunnitteluna ja rakentamisena, myös erilaisina vallankäytön muotoina.

Tällä ylätasolla, eli hallinnon, politiikan ja talouden alueella, on monenlaisia toimijoita, jotka pyrkivät aktiivisesti luomaan kotiseuturepresentaatioita ja paikkojen imagoja (Lähdesmäki ym. 2017, 3). Muun muassa Anssi Paasi (esim. 2001, 2013 & 2016) on tutkinut sitä, miten Suomessa ja myös muualla Euroopassa 1980- ja 1990-luvuilla monet alueiden identiteetit muuttuivat politiikan ja talouden hallinnoimiksi konstruktioiksi tai representaatioiksi, jotka saattoivat olla irrallaan ihmisten arkikokemuksista kyseisistä alueista (Lähdesmäki ym. 2017, 3). Kallio (2012, 138) muistuttaa että, tilan suunnittelu vaatii aina eletyn tilan huomiointia ja sen käyttäjien kuulemista. Edelleen pyritään luomaan erilaisia kuntabrändejä, jotka asukkaiden näkökulmasta saattavat vaikuttaa erityisen latteilta ja kuluneilta. Tämä muutos on liittynyt siihen, että paikkoja on alettu kiinnittää yhä vahvemmin talouden ankkureiksi, joilla on haluttu luoda mahdollisimman houkuttelevia mielikuvia paikoista, jotta ne vetäisivät puoleensa muun muassa talouskasvua, veronmaksajia, investointeja ja turismia (Lähdesmäki, ym. 2017, 3).

Tilalliset esitykset ovat siis sidoksissa tilan järjestykseen ja esittämiseen, jolloin tilaa tuottavat osaltaan tutkijat, asemakaava-arkkitehdit, kaupunkisuunnittelijat, maankäytönsuunnittelijat ja yhteiskunnan muut suunnittelijat. Lefebvren (1991, 34) mukaan ideaalitulanteessa havaittuun tilaan liittyvät käytännöt ovat elettyjä ja koettuja ennen kuin ne päätyvät käsitteellistämisen ja suunnittelun asteelle. Toisin sanoen, tilalliset säännönmukaisuudet, joita suunnittelijat käyttävät tilan luomiseen, tulisi perustua ihmisten elettyihin kokemuksiin, elämäntarinoihin ja kertomuksiin (emt. 42). Usein kuitenkin suunniteltu tila on dominoiva missä tahansa yhteisössä ja jopa merkittävin tilan tuottamisen

muoto, jonka jalkoihin erityisesti eletty tila usein jää (Lefebvre 1991, 38–39). Tätä kuvaavat myös edellä mainitsemani kuntabrändit. Todellisuudessa suunnitellun tilan ensisijaisuus suhteessa elettyyn tilaan saa aikaan sen, että tilalliset käytännöt katoavat elämän myötä, ja näin ollen ei jää juurikaan tilaa puhtaasti alitajuntaisille eletyille kokemuksille. Eli se mikä on elettyä tai havaittua jää toiselle sijalle verrattuna siihen mikä on suunniteltua (Merrifield 2000, 185; Feldman 1999, 175).

2.3 Tila elettyinä ja koettuna elämisen virrassa

Kolmas Lefebvren teorian ulottuvuus keskittyy tarkastelemaan tilaa enemmän sen yksittäisten käyttäjien näkökulmasta. Samanaikaisesti sekä toisten ihmisten että fyysisen ympäristön kanssa tapahtuvissa suhteissa, kohtaamisissa ja näyttäytymisissä tilasta muodostuu eletty (Virtanen 2000, 30). Eletyn tilan rakentuminen on jatkuvaa ja siihen liittyy keskeisenä, että tilaa eletään ja koetaan elämisen virrassa, ajallisuudessa. Tämä tarkoittaa Virtasen mukaan muun muassa, että ihminen elää ja tulkitsee itseään ja muuta maailmaa aikaisemman elämänsä ja tulevaisuuden suunnitelmien kudelmana.

Tila on tällöin jotakin, joka kuvitellaan erilaisten symbolisten mallien, kuten kielen kautta (Taylor & Spicer 2007, 334). Tämä korostaa sitä, että elämme koko elämämme ympäristöissä, joilla on fyysiset ominaisuutensa, mutta samalla ainoastaan meille merkittäviä piirteitä. Tämän vuoksi on tärkeä tarkastella ihmisten arkielämän maantiedettä, eli paikkoja, joissa elämme ja asumme ja joihin muodostamme tiedon ja tunteen siteitä (Häkli 1999, 82–83). Eletyn tilan tarkasteleminen auttaa ymmärtämään kuinka paikkaa eletään, havaitaan, koetaan ja tulkitaan subjektin omasta näkökulmasta (Lammi 2015, 35).

Shields (1999, 161) huomauttaa, että eletty tila sekoitetaan helposti havaittuun tilaan. Näiden ulottuvuuksien välillä on kuitenkin selkeä ero niiltä osin, että havaittu tila on fyysisesti rakennettua ja eletty tila tarkoittaa ennemminkin sitä, miten tilan käyttäjät sitä arvottavat (Petani & Mengis 2016, 73). Eletty tila on siis ennen kaikkea subjektiivisuutta ja ihmisen kokemuksia, mutta samalla myös jakamisen ja tekemisen kautta syntyvä sosiaalinen tila (Watkins 2005, 213). Se on tila, jota eletään sen asukkaiden ja käyttäjien siihen liittämiä mielikuvien ja symbolien kautta (Lefebvre 1991, 39). Kumpulainen (2012b, 8) painottaa sitä, miten eletyssä tilassa ja jokapäiväisessä elämässä jatkuvasti uusinnetaan tilaan liittyviä käytäntöjä. Eletyn tilan ollessa ennen kaikkea symbolinen tila, se rakentuu

Lefebvren (emt.) mukaan fyysisen tilan päälle. Tilalla on siis tällöin enemmän symbolinen merkitys itse fyysisen tilan sijaan.

Eletyn tilan ulottuvuus sisältää representaatioiden erityisyyden ja erilaiset tietämisen muodot, joita tulisikin korostaa tilaan liittyvissä tulkinnoissa (Watkins 2005, 213). Lefebvren (1991, 39) mukaan eletyssä tilassa mennyt on vahvasti läsnä ja erityisesti alueellinen identiteetti, kotiseuturakkaus, maisema ja yhteisöllisyyden kokemus tuottavat tilaa. Eletty rakentuu representaation tiloina eli esittämisen tiloina, joita eletään mielikuvien ja symbolien lisäksi, verbaalisten ja nonverbaalisten merkkien kautta. Tilan symboleita voidaan ottaa luonnosta tai rakennuksista ja niistä voidaan tehdä merkitykseltään jotain muuta. Nämä representaation tilat muotoilevat, ilmaisevat ja myös helpottavat eroavaisuuksien tulkintaa, korostaen ihmisten kokemusten monimuotoisuutta ja yksilöllisyyttä, jotka ovat peruslähtökohtana kaikelle sosiaaliselle vuorovaikutukselle ja arkielämälle (Watkins 2005, 213). Seuraavassa luvussa käsittelem enemmän ihmisten elämismailmaa ja siihen liittyviä piirteitä. Sitä ennen avaan Lefebvren sosiaalisen tilan teoriaa maaseudun kontekstissa.

2.4 Kaupungista maaseudulle

Vaikka tiukka dualismi maaseudun ja kaupungin välillä on ajansaatossa hävinnyt, näiden ääripäiden käyttö näkyy Alasuutarin (2011, 26) mukaan edelleen muun muassa puhuttaessa maaseutumaisista tai kaupunkimaista alueista tai maisemista. Mikä tai mitä oikeastaan on maaseutu? Siinä missä kaupungit ymmärretään omien käsitteidensä kautta ilman suurempia ymmärryksen määrittelemiseen ja perustelemiseen liittyviä kamppailuja, maaseutumaiset alueet edustavat juuri tätä käsitteellistä kamppailua erilaisten skaalojen ja elämäntapojen välillä monimuotoisissa olosuhteissa (Clove 2006, 18).

Edellä mainitun vastakohtaisen jaottelun lisäksi maaseutualueita tyypitellään erilaisten kategorioiden avulla. Niissä maaseutu nähdään useasti joko maa- tai metsätalousalueena, asuinympäristönä tai luonnonmukaisena maaseutumaisemana (Heikkinen 2014, 12). Kuten totesin, Lefebvren sosiaalisen tilan teoriaa on sovellettu paljon urbaaneihin ympäristöihin ja kaupunkitutkimukseen. On mainittava, että myös Lefebvre kirjoitti uransa aikana ja erityisesti sen alussa maaseutukysymyksistä ja maaseutusosiologiasta omaan filosofiseen tyyliinsä (kts. Elden & Morton 2015, 58).

Elden (2004, 129) toteaa, että Lefebvrelle suhde kaupunkiseudun (*town*) ja maaseudun välillä merkitsi historiallista suhdetta, jota teknologia välitti ja ylläpiti. Uransa alkupuolella Lefebvre ehdotti, että maaseutu tulisi käsittää kaupunkiseutujen vastakohtana, sen sijoituessa tulkinnallisesti kaupunkimaisten alueiden ja koskemattoman luonnon väliin. Viime vuosisadan loppua kohden tämä vastakkainasettelu muuttui ja maaseutu nähdään ja käsitetään nyt suhteessa suuriin ja merkittäviin kaupunkeihin (*city*), ei enää niinkään toistensa vastakohtina. Elden (emt. 129) on todennut, että Lefebvrelle erottelu kaupunki- ja maaseudun välillä oli yksi sosiaalisen elämän peruselementti iän, sukupuolen, ammatin ja muiden taitojen rinnalla. Keskeisessä asemassa tämän näkemyksen muodostumisessa oli Eldenin mukaan erityisesti tulkinta siitä, että teollinen yhteiskunta on tuottanut urbaanin yhteiskunnan, jota aikaisemmin 1800-luvulla ei ollut. Loppuen lopuksi on kuitenkin jokaisesta meistä itsestämme kiinni, miten ymmärrämme maaseudun ja mitä piirteitä siihen liittyy.

Tässä tutkimuksessa käytän teoreettisena kehyksenä sosiaalisen konstruktionismin mukaista ymmärrystä maaseudusta. Cloken (emt. 21) mukaan maaseudun ymmärtäminen sosiaalisesti rakentuneena tarkoittaa, että maaseudun tärkeys perustuu sosiaalisiin, kulttuurisiin ja moraalisiin arvoihin, jotka liittyvät maaseutumaisuuteen, maaseutuun tilana sekä maalaiselämään. Tällainen lähestymistapa houkuttelee tutkimaan muun muassa, miten käytännöt, päätöksenteko ja toiminta ilmenevät eri konteksteissa ja miten sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät vaikuttavat maaseutumaiseen tilaan kiinnittymiseen. Teoreettiselle lähestymistavalle ominaista on kiinnostus tutkia yhteyksiä sosiokulttuurisesti rakentuneen maaseutumaisuuden ja luonnon välillä, joilla on suuri vaikutus maantieteellisen mielikuvituksen lisääntymiselle, aitoihin elettyihin kokemuksiin ja käytäntöihin näissä tiloissa. Cloke (emt. 21) muistuttaa, että näitä käytäntöjä ja elettyjä kokemuksia tulee tutkia sekä ulkoa sisäänpäin (ml. yhteiskunnalliset rakenteelliset vaikutukset) että sisältä ulospäin (ml. yksilön erilaisuus, identiteetti ja ruumiillisuus).

Muun muassa brittiläinen Keith Halfacree on tuonut Lefebvren sosiaalisen tilan teorian maaseutututkimuksen puolelle. Halfacree (2006, 45–46) toteaa, että maaseutu ja maaseutumaisuus ymmärretään yleensä kahdella tavalla, joista molemmat pohjautuvat näkemykseen siitä, että maailmassa on sekä yhteisöllisesti että yksilöllisesti tulkintaa ohjaavia tekijöitä. Ensimmäinen näistä kahdesta, on ymmärrys maaseudusta maantieteellisesti tietyt ominaispiirteet omaavana sijaintina (*locality*) johon liitetään erilaisia tilallisia mielikuvia ja materiaalisia tekijöitä. Toinen on puolestaan maaseudun ymmärtäminen sosiaalisten esitysten (*social representation*) ja mielikuvituksen kautta rakentuneena. Lefebvren tilan tuottamisen teorian mukaisesti, Halfacreenkin mielestä on keskeistä,

että nämä kaksi maaseudun määritelmää nähdään toisiinsa liittyvinä ja rinnakkaisina eikä toisiaan poissulkevinä (emt. 47).

Lefebvren sosiaalisen tilan teoriaa mukaillen Halfacree (2006, 51–52) on ehdottanut omanlaistaan mallin maaseutumaisen tilan tulkintaan. Malli koostuu kolmesta ulottuvuudesta, joita ovat: maaseutumaiset alueet (*rural localities*), viralliset maaseudun määritelmät ja esitykset (*formal representations of the rural*) sekä jokapäiväinen elämä maaseudulla (*everyday lives of the rural*). Ulottuvuuksista ensimmäinen, maaseutumaiset alueet, kuvataan yleensä suhteellisen selkeillä konkreettisilla käytännöillä. Nämä käytännöt voivat liittyä joko tilan tuottamiseen tai käyttämiseen liittyviin toimintoihin. Viralliset maaseudun määritelmät ja esitykset puolestaan muodostuvat muun muassa talouden, hallinnon ja poliitikkojen esittäminä. Nämä tilan esittämisen tavat vaikuttavat ratkaisevasti muun muassa siihen, miten maaseutu tulkitaan osana tuotantoprosessia ja mikä on sen taloudellinen merkitys. Vakiintuneet puhe- ja menettelytavat ovat keskeisiä tämän ulottuvuuden ylläpitäjiä ja vahvistajia. Jokapäiväinen arki maaseudulla muodostaa kolmannen ulottuvuuden maaseutumaisen tilan kokonaisuuteen. Arki on väistämättä epäjohdonmukaista ja sirpaleista. Ulottuvuus sisältää yksilölliset ja sosiaaliset elementit, jotka ohjaavat kognitiivista tulkintaa ja määrittelyä. Viralliset maaseudun määritelmät kuitenkin usein dominoivat näitä kokemuksia, kuten voimme myöhemmin tämänkin tutkimuksen myötä huomata.

Halfacree (2006, 52) kritisoi sitä, että yleensä maaseutumaisen tilan ulottuvuudet nähdään suhteellisen samanlaisina. Yleiset määritelmät ja esitykset maaseutualueista ovat yhteneväisiä, dominoivia ja hegemonisia, jolloin alueelliset erityispiirteet jäävät huomiotta. Tämä korostaa entisestään, miten maaseutumaisen tilan ulottuvuuksien välillä ja niiden sisällä on jännitteitä ja ristiriitoja. Erot alueiden välillä ovat useimmiten aktiivisten alueellisten toimijoiden käytäntöjen kautta aikaansaamia. Paikallisia käytäntöjä ja rutiineja ei kuitenkaan Halfacreen (emt. 52) mukaan oteta riittävästi huomioon. Meidän on muistettava, että vaikka päällimmäisenä maaseutumaista tilaa tarkastellaan arkipäivän eletyn elämän kautta, siihen yhdistyy joka tapauksessa sekä havaitun että suunnitellun tilan ulottuvuudet. Tämän hahmottaminen tuo esiin, miten on mahdollista uusintaa mutta myös uudistaa yksilöllistä ja yhteiskunnallista maaseutumaisen tilan tulkintaa.

3 SOSIAALINEN JA KOKEMUKSELLINEN ELÄMISMAAILMA

Edellisessä luvussa olen käsitellyt sitä, miten visuaalisten piirteiden lisäksi ja rinnalla ihmisen elinympäristön kokemisessa ja sen merkitysten muodostumisessa olennaisia ovat ihmiset, heidän toimintansa ja sosiaaliset suhteensa sekä aistimukset, kuten tuoksut, äänet ja kosketukset. Näiden kokemusten ja merkitysten muodostumisessa olennaista on jatkuva liike menneisyyden ja nykyisyyden välillä. On siis huomioitava, että tilan ja tilan käytön merkitykset ovat samanaikaisesti sekä yksityisiä että yleisesti kulttuurisesti jaettuja, materiaalisia, aistimellisia, symbolisia ja sosiaalisia (Saarikangas 2006, 32).

Fenomenologisen lähestymistavan perustana on ajatus, että ihmiset ovat aina sidoksissa ympäristöönsä, sen sosiaalisiin suhteisiin ja vallitsevaan kulttuuriin. Ihmisen tajunnallinen intentionaalisuus ei näin ollen muodostu koskaan tyhjästä, vaan se rakentuu suhteessa niihin sosiaalisiin perhe-, suku- ja ystävyysverkostoihin sekä muihin yhteisöihin, jotka meitä ympäröivät ja jotka muokkaavat yksilöllistä maailmankuvaamme (Laine 2010, 30).

Haarni kumppaneineen (1997, 17) on todennut, että aistein havaittu ympäristö muodostaa elämismaailman perustan. Tämä tarkoittaa käytännössä heidän mukaansa sitä, että henkilökohtaiset kokemukset ja toiminta liittävät ihmiset tiloihin, jossa he elävät arkeaan. Havaintojen tulkitseminen puolestaan liittää elämismaailmaan merkityksiä, jotka muuttavat tilan paikaksi. Haarni, Koskela ja Tani (emt. 17) muistuttavat myös, että tila ei pysy objektiivisena ihmisen ulkopuolella, vaan siitä tulee osa hänen kokemus- ja elämismaailmaansa. Kuten Sini Haapaniemi Pro Gradu tutkielmassaan (2007, 5) on todennut, tämä maailma sisältää kaiken tutun ja rutiininomaisen, jonka kautta abstraktista tilasta tulee subjektiivinen paikka. Paikkaan kiinnittyminen tapahtuu siis elämisen kautta ja vaatii aikansa.

Sosiaalisuus, tilallisuus ja ajallisuus elettyinä kokemuksina eivät ole toisistaan erillisiä kategorioita, vaan niiden erottamaton yhteenkietoutuneisuus muodostaa ihmisen elämismaailman (Soja 1996, 3). Virtasen (2000, 28–29) mukaan ihminen elää ja muodostaa käsityksiä itsestään, toisista ihmisistä ja elämisen ympäristöstään toisten kanssa jaettavassa maailmassa. Ajallisuus on osa ihmisen elämismaailmaa tilan ja sosiaalisen todellisuuden ohella. Ihmiset eivät ole siis maailmasta irrallisia mieliä ja ruumiita, vaan ovat välttämättömässä vuorovaikutuksellisessa suhteessa ulkopuoliseen

maailmaan, ja tätä suhdetta kuvataan käsitteellä elämismaailma, jolla viitataan maailmaan elettyä ja koettuna (Karjalainen 1986, 67–69).

Elämismaailma on jokaiselle omanlaisensa ja se sisältää elettyä merkityksellisyttä. Buttimerin (1976, 280) mukaan elämismaailman merkitykset rakentuvat kognitiivisesta kokemuksesta, johon sisältyvät kyseenalaistamattomat rutinoituneet säännöt ja ajattelun määrittäjät. Tämä tarkoittaa, että elämismaailmaan sisältyy yksilön ylittävää merkityksellisyttä, joka on sosiaalistumisessa opittua ja omaksuttua ja jota pidetään suurelta osin itsestäänselvänä (Buttimer 1976, 291). Elämismaailman tilallisuus rakentuu arkielämän eli jokapäiväisten toimintojen ja kokemusten kautta, joissa samanaikaisesti muodostetaan käsityksiä itsestä (Virtanen 2000, 30).

Sosiaalista todellisuutta tarkasteltaessa keskeistä on kysymys yksilön suhteesta yhteisöön. Miettinen (2010, 152) toteaa, että sosiaalisen todellisuuden rakentuminen, on yksi fenomenologian ydinteemoista. Suurin osa kokemuksissamme toteutuvista intentionaalisista suhteista, ajatuksista ja merkityksistä näyttäytyy yksilöllisen tietoisuuselämän piirissä. Yksittäiset havainnot, ilmaukset, eleet ja näiden pohjalta muodostuvat kokemukset ovat asioita, joiden perusta on yksilösubjektin toiminnassa tai tuottamisessa.

Kohtaamme elämismaailmassamme myös paljon sellaisia asioita ja ilmiöitä, joita emme voi yksinkertaisesti tulkita ainoastaan yksilön kautta. Toiset ihmiset eivät ole vain mahdollisia eläytymisen kohteita ja objekteja, vaan myös subjekteja, joilla on kokemuksissamme moninainen konstitutiivinen rooli (Taipale 2010, 118). Merkityskokonaisuudet, kuten kieli, uskonto ja lainsäädäntö, ovat kulttuurisia ja yhteisöllisiä aikaansaannoksia, jotka rakentuvat ihmisten välisessä kommunikaatiossa ja vuorovaikutuksessa. (emt. 156). Toiset eivät siis ole meille yksinomaan empiirisiä toisia eli kokemuksissamme konstituoituneita maailmallisia objekteja vaan myös transsendentaalisia toisia eli maailmakokemuksiimme vaikuttavia subjekteja (Taipale 2010, 118).

Koti ja sen lähiympäristö ovat Saarikankaan (2006, 129, 131) mukaan lähtökohtana maailman hahmottamiselle. Muun muassa lapsuus ja oma koti määrittävät myöhempää tilan käyttöä. Lapsuusaika ja sen kokemukset, ympäröivän tilan aistiminen ja kehon liikkeet tilassa muodostavat pohjan tilallisten merkitysten muodostumiselle, minän ja maailman erolle (emt. 129). Tilassa liikkuminen, askeleet ja asennot, reitit, käännökset ja pysähtymiset säilyvät kokemuksina ja muistoina kehossamme läpi koko elämän, vaikkamme niitä enää muutoin tunnistaissikaan.

Saresma (Lähdesmäki ym. 2017, 3) esittää, että syy siihen miksi kaipaamme esimerkiksi lapsuuden kotiseudulle, ei välttämättä ole tietty fyysinen paikka, vaan se, millaisia ihmissuhteita paikkaan ja paikkoihin liittyy. Hänen mukaansa kodin, kotiseudun ja kuulumisen tunteen (kts. luku 3.2) syntymiseen tarvitaan paitsi omia henkilökohtaisia kokemuksia myös niiden liittämistä muihin ihmisiin eli yhteisöön. Pääjoki (emt. 3) puolestaan muistuttaa, että vastaavasti tarvitaan myös sitä, että yhteisön kertomat tarinat jollain tavoin resonoivat oman kokemusmaailman ja muistojen kanssa.

Ymmärrän kokemuksellisuuden samalla tavoin kuin Koivisto (2011, 15) on sen artikkelissaan ilmaissut. Tutkimuksessani kokemuksellisuus on kokemus jostakin, mikä muodostuu ihmisen sen hetkisestä elämyksellisestä tilasta, jonka taustalla on elämäntilanne ja vuorovaikutus, jonka yksilö kokee merkityksellisenä juuri sillä hetkellä. Oma ymmärrykseni kokemuksellisuudesta perustuukin vahvasti relativistiseen ontologiaan sekä subjektiiviseen epistemologiaan. Koivisto (emt. 15) esittää tämän niin, että ihminen on suhteessa sekä reaaliseseen että ideaaliseen todellisuuteen. Tästä todellisuudesta hänelle muodostuu ainutkertaisia merkityskokonaisuuksia, joita ovat kokemusmaailmasta, toiset ihmiset ja oma itse psykofyysisenä kokonaisuutena. Tökkäri (2018, 66) puolestaan painottaa, että kokemuksen tutkimuksessa tämä tarkoittaa, että yksilöiden elämät ja kokemusmaailmat katsotaan ainutlaatuisiksi ja jatkuvasti muuntuviksi, jolloin myös kokemuksia koskeva tieto on yksilöllistä ja muuntuva.

3.1 Tekemisen ja olemisen arki elämän eri vaiheissa

Kuusisto ja Tani (2009, 51) toteavat, että ihmisten arki on alkanut kiinnostamaan tutkijoita 2000-luvun kuluessa monilla eri tieteenaloilla. Heidän mukaansa tutkijoiden mielenkiinto on kohdistunut erityisesti sosiaalisen tilan tutkimukseen, jolloin materiaallinen maailma, ihmisten arkielämä, sen tilallisuus sekä tunteiden merkitys ovat tulleet tutkimuksissa vahvasti esiin (kts. luku 1.2.). Arkea kuvataan useasti rutiinien, rytmien ja toistojen kautta. Nämä arjessa toistuvat toiminnot tuovat jokapäiväiseen elämäämme kehykset ja luovat samalla turvallisuuden tunnetta (Jokinen 2005, 160).

Näemme arjen usein niin itsestään selvänä ja tavallisena asiana, että sen määritelmää tulee harvoin edes mietittyä. Kielenkäyttöömme on vakiintunut muutamia tyypillisiä tapoja käyttää arki-käsitettä. Suomen kielen perussanakirjassa (Kielitoimiston sanakirja 2020a) arki määritellään kahdella tavalla: (1) arki on muu viikonpäivä kuin pyhä- tai juhlapäivä sekä (2) arki nähdään jokapäiväisenä elämänä, tavallisena ja arkisena todellisuutena. Arkielämällä puolestaan viitataan tavalliseen, jokapäiväiseen

elämään (Kielitoimiston sanakirja 2020b). Yksinkertaistettuna arki kuvaa tässä tutkimuksessa sellaista elämismaailmaa, joka on jokaiselle meistä välittömästi läsnä ja johon liittyy yksilöllistä rytmiä noudattavaa toistuvuutta eli arjen rutiineja (Rajaniemi 2007, 13).

Rajaniemen (2007, 16) mukaan merkityksellinen käsite arjen tarkastelussa on elämänkulku, joka tuo esille arjen yksilöllisyyden ja sen historiallisen horisontin, jonka kautta yksilön arkea tulisi tarkastella. Hänen mukaansa arjen nykyisyyteen vaikuttavat kaikki ne yksilölliset valinnat, joita teemme elämänkulun aikana. Nykyisyydessä on aina jälkiä menneisyydestä ja menneistä elämänvaiheista, jolloin nykyisyyden merkitykset avautuvat vain näiden vaiheiden ymmärtämisen kautta. Rajaniemi toteaa vielä, että varsinkin ikääntyneillä ihmisillä muistelu saattaa olla keskeinen keino ottaa haltuun arjen nykyisyyttä.

Ikääntyneiden arjen monimuotoisuutta voidaan avata tarkastelemalla kolmannen (*go-go*), neljännen (*slow-go*) ja viidennen (*no-go*) iän arkea. Tämä jaottelu ei perustu kronologiseen ikään vaan ihmisten toimintakyvyssä ja avuntarpeissa havaittaviin eroihin. Peter Laslettin (1989) esille nostaman jaottelun mukaan kolmas ikä on toimintakykyistä, itsenäistä ja aktiivista vanhuutta ja arkea, joka alkaa eläkkeelle siirryttäessä ja päättyy siinä vaiheessa kun toimintakyky heikkenee ja ihminen tarvitsee ulkopuolista apua ja tukea (Saarenheimo, Pietilä, Maununaho, Tiihonen & Pohjalainen 2014, 54). Tämän jälkeen eli noin 80-vuotiaana alkaa neljäs ikä, jolloin erilaisten toimintarajoitteiden määrä asteittain lisääntyy ja palvelujen tarve arjessa kasvaa. Viidennen iän voidaan puolestaan katsoa alkavan silloin kun henkilö on riippuvainen muiden antamasta avusta, eikä hän enää itsenäisesti selviydy arjesta omassa kodissaan, vaan tarvitsee esimerkiksi palvelutalossa annettavaa pitkäaikaishoitoa. Taulukkoon 2 on tiivistetty kolmannen, neljännen ja viidennen iän välisiä eroavaisuuksia arjen osalta.

kolmannen iän arki	neljännen iän arki	viidennen iän arki
ei-kotikeskeinen arki	kodin piiriin rajautuva arki	arki palvelutalossa tai laitoksessa
toimintakykyinen vanhuus	toimintakyvyn heikkeneminen	vajavainen toimintakyky
omaehtoisuus (vapaa-aika- ja harrastuskeskeinen arki)	omaisten ja vanhustyöntekijöiden rooli korostuu (tuettu arki)	omaisten ja vanhustyöntekijöiden rooli keskeinen (riippuvuus muista)

Taulukko 2. Arjen konteksti kolmannessa, neljännessä ja viidennessä iässä (Rajaniemi 2007, 21).

Arjen tilat koostuvat tekemisen tiloista (*spaces of doing*) sekä olemisen tiloista (*spaces of being*). Kuusiston ja Tanin (2009, 51–53) mukaan tekemisen tilat ovat tiettyyn tarkoitukseen suunniteltuja ympäristöjä, joissa toimitaan usein auktoriteettien tai instituution valvonnan alaisena. Tällaisia paikkoja ovat muun muassa erilaiset harrastetilat. Olemisen tilat tarkoittavat puolestaan ympäristöjä, joita jäsentää sosiaalinen ajanvietto muiden kanssa. Tällaisissa tiloissa vietetään paljon aikaa ja niihin hakeudutaan mielellään. Kuusisto ja Tani (emt. 51) toteavat, että tekemisen tilat ovat olleet erityisen huomion kohteina aktiivista osallistumista tukevissa kehittämis- ja tutkimusprojekteissa. Heidän mukaansa useissa tutkimuksissa on todettu, kuinka ihmisten osallistuminen oman lähiympäristönsä suunnitteluun voi lisätä heidän osallisuuden kokemuksiaan ja parhaimmassa tapauksessa saada aikaan voimaantumisen ja valtautumisen tunteita.

Mistä sitten suomalaisten ikääntyneiden ihmisten arki koostuu? Tilastokeskuksen vuosien 2009 ja 2010 aikana toteuttamasta ajankäyttötutkimuksen tilastoista (Tilastokeskus 2020) ilmenee, että yli 65-vuotiaat käyttävät työssäkäyviä (25–64-vuotiaat) enemmän aikaa erilaisiin kotitöihin, kuten ruoanvalmistukseen, siivoukseen ja pihan ja eläinten hoitoon (Tilastokeskus 2011a). Sen sijaan ostoksiin ja asiointiin käytetyssä ajassa ei ole merkittäviä eroja kyseisten ikäryhmien välillä (Tilastokeskus 2011b). Vapaa-aikaa eläkkeellä oleville jää huomattavasti enemmän kuin työssäkäyville. Suurimmat vapaa-ajan ajankäytön erot ovat havaittavissa muun muassa sanomalehtien lukemisen sekä erityisesti television katselun osalta (Tilastokeskus 2011c). Varjosen (2013) mukaan huomion arvoista on, että yli 65-vuotiaat käyttävät huomattavasti enemmän aikaa vapaaehtoiseen lähimmäisten auttamiseen työssäkäyviin ikäryhmiin verrattuna. Suurin osa tästä on Varjosen mukaan epävirallista naapuriapua eli tuttavien, sukulaisten ja omien lasten auttamista erilaisissa arjen tehtävissä. Lastenhoitoapua eläkkeellä olevat antavat selkeästi näistä eniten, lähes joka toinen yli 65-vuotiaista tutkimukseen osallistuneista.

Koti toimii usein arjen keskuspaikkana, josta jokapäiväinen toimintamme alkaa ja jonne myös palaamme päivän päätteeksi (Tikkanen 2018, 9). Huomionarvoista on, että suurin osa ihmisten arjen toimista elämän aikana tapahtuu kodin ulkopuolella, kuten työssäkäynti. Yksilön arkielämä muodostuu siis useista paikoista mutta myös sosiaalisista verkostoista, joissa toimimme arjessamme. Felski (2000, 30–31) muistuttaa, että arki on tapa, jonka avulla koemme ja havainnoimme meitä ympäröivää maailmaa. Arkemme rakentuu tavallaan yhteiskunnan valmiiksi asettamiin aikakehykseen. Nuorempana tämän aikakehyksen luo koulu, vanhempana työelämä ja erilaisten palvelujen aukioloajat. Ajallisten rajoitteiden lisäksi arkeemme vaikuttaa lähipiirimme ja heidän

päivittäinen toimintansa (Jokinen 2005, 13). Eri arjen ulottuvuudet ovat jatkuvassa keskinäisessä vuorovaikutuksessa ja eivät ole läsnä yksi kerrallaan vaan yhtä aikaa ja toisiinsa limittyneinä (Tikkanen 2018, 10).

3.2 Yhteisö osana yksilön identiteetin rakentumista

Minne minä kuulun? Entä ketkä kuuluvat meihin? Taipale (2010, 121) muistuttaa, että minä on yhtäältä maailman alkuperäinen ja viimekätinen kokija mutta toisaalta myös yksi henkilö muiden joukossa. Minä on toisin sanoen samaan aikaan sekä kokemuksellinen todellisuuden keskipiste että yksi subjekti maailmassa. Husserl kutsui tätä kahtalaisuutta subjektiviteetin paradoksiksi, jota Taipale havainnollistaa ansiokkaasti suhteessa ajan ja tilan kokemuksiin seuraavasti:

”Aika jäsenyy minulle omasta nykytilanteestani nähden: oma syntymäni ei ole koskaan ollut minulle edesspäin eikä oma kuolemani tule koskaan olemaan minulle menneisyyttä. Toisaalta sijoitan itseni yhteisön historialliseen jatkumoon ja ymmärrän, että vanhemmilleni syntymäni oli joskus tulevaisuutta ja että tulevien sukupolvien näkökulmasta minun elämäni tulee sijoittumaan menneisyyteen.”

Aika jäsenyy siis suhteessa yksilön omaan elämään ja toisaalta historialliseen yhteisöön, johon hän kuuluu. Kokevan subjektin kahtalaisuutta voi havainnollistaa myös fyysisen tilakokemuksen kautta (Taipale 2010, 121). Tämä edellä mainittu kahtalaisuus korostaa tilan sosiaalista rakentumista ja sen eri ulottuvuuksia. Subjektiviteetin paradoksi havainnollistaa sitä, miten samanaikaisesti persoonaamme luonnehtivat ainutlaatuisuus ja tavanomaisuus, tilallisuus ja ajallisuus. Kokemuksemme hahmottuvat yhtäältä suhteessa subjektiivisiin kokemusmahdollisuuksiimme ja henkilökohtaisiin intresseihimme, mutta toisaalta olemme juurtuneet yhteisöön ja kokemuksemme jäsenyvät suhteessa yhteiseen ja jaettuun kokemisen tapaan.

Ihmisten suhdetta kotiseutuunsa voidaan lähestyä myös subjektiin liittyvän identiteetin käsitteen avulla. Erityisesti alueellisen identiteetin käsitteestä on tullut suosittu ilmaus viimeisten vuosikymmenten aikana (Paasi 2002, 137). Paikkaan kuuluminen on aina subjektiivinen kokemus, mutta identiteetin muodostumiseen vaikuttavat myös jaetut kokemukset, yhteiset näkemykset paikan luonteesta ja sen erityispiirteistä (Haarni ym. 1997, 18). Eletty tila kytkeytyy vahvasti subjektin ja

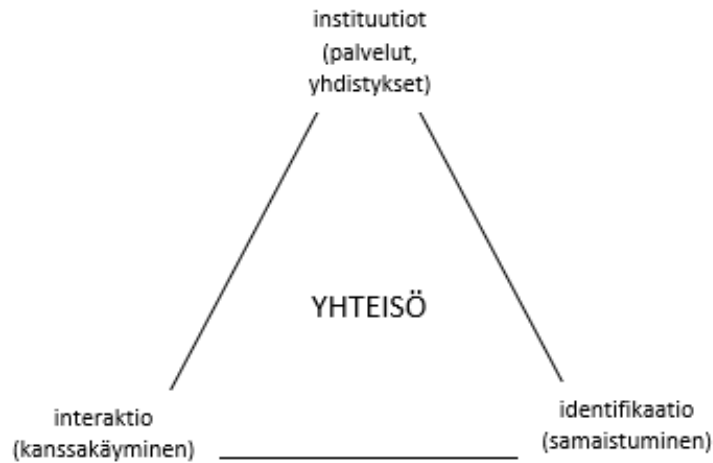
identiteetin sekä yhteisön käsitteisiin. Virtasen (2000, 26) mukaan subjektin ja identiteetin käsitteiden avaaminen auttaa ymmärtämään, kuka ja miten tilaa elää, havaitsee, kokee ja tulkitsee.

Subjektilla ei ole pysyvää olemusta, vaan käsityksiä omasta erityisyydestä muodostetaan, uusinnetaan ja uusitaan elämisen virrassa, kuten elettyä tilaa konsanaan. Toisaalta ihminen on maailmassa myös objektina toisten ihmisten intentionaalisuuden, kuten katseiden, kohteena. Myös identiteetti liittyy näihin sosiaalisiin rakenteisiin. Toiset ihmiset vaikuttavat monin tavoin ihmisen identifioitumiseen ja maailmassa olemiseen. Ihminen määrittää itseään suurelta osin niiden kautta, joiden kanssa kommunikoi (Virtanen 2000, 29). Minuutta tuotetaan ja luetaan toisten katseiden ja puheiden välityksellä.

Identiteetit eivät ole sinällään olevia, vaan niitä tuotetaan jatkuvasti sosiaalisen minän piirteiksi. Alueellisesta identiteetistä voidaan erottaa paikan oma identiteetti, joka tekee paikasta ainutlaatuisen verrattuna kaikkiin muihin paikkoihin, sekä ihmisten alueellinen identiteetti, joka liittyy ihmisen tilaan ja tekee siitä paikan (Relph 1976, 61 & Paasi 1986, 35). Ihmisten alueellinen identiteetti on siis eräänlaista paikkatietoisuutta, jossa korostuvat sekä yhteisö että erilaiset aluejärjestelmät (Paasi 1986, 36). Tässä tutkimuksessa tarkastelu keskittyy osittain molempiin.

Yhteisöt puolestaan nähdään Kumpulaisen (2018, 57) mukaan nykyään enemmän symbolisina ja kuviteltuina rakenteina kuin sosiaalisina käytäntöinä. Rannikko (2009, 5) puolestaan toteaa, että paikallisyhteisön käsitteellä viitataan erikokoisiin ja eri aluetasolla oleviin yhteisöihin kuten kyliin, lähiöihin, kuntiin tai seutukuntiin. Maaseudulla paikallisia yhteisöjä muodostavat kyläyhteisöt, kyläyhdistykset, kirkonkylät ja kunnat (Kumpulainen 2018, 56).

Rannikon (2009, 6–7) mukaan paikallisyhteisössä ihmisten välillä on yhteisyyttä luovaa sosiaalista vuorovaikutusta (interaktio) sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta (identifikaatio). Hän esittää, ettei paikallisyhteisön käsite kuvaa vain tietyllä alueella asuvien ihmisten vuorovaikutusprosessia vaan myös sosiaalista järjestelmää (instituutio). Tätä paikallisen yhteisön rakentumista havainnollistan kuviossa 3 seuraavalla sivulla. Myöskään alueellinen identiteetti ei tarkoita Rannikon mielestä välttämättä mitään vahvaa paikallisyhteisöä, sillä nykyään paikallisuus ilmenee enemmän ihmisten välisenä verkostona. Tämä näkemys tulee korostumaan erityisen hyvin myös tämän tutkimuksen haastatteluaineistossa ja sen analysoinnissa.

Kuvio 3. Paikallisyhteisön elementit (Rannikko 2009, 6).

Kaisu Kumpulainen (2012a, 92) on korostanut, että kylähenki on yksi keskeinen eletyn tilan tuottaja. Hän toteaa kylähengen koostuvan paikan hengestä ja talkoohengestä. Nämä yhdessä muodostavat hänen mukaansa voimakkaan paikkaan kiinnittyvän yhteisöllisyyden tunteen. Paikan hengellä tarkoitetaan tässä tapauksessa juuri symbolisesti ja kulttuurisesti tuotettua kertomusta paikan hengestä. Käsite on lähellä aiemmin mainittua alueen identiteetin käsitettä. Talkoohenki puolestaan edustaa sosiaalista ja moraalista sitoutumista yhteisöön, sen parhaaksi toimimiseen ja yhdessä tekemiseen (Hyyryläinen 2000, 112). Kiintymys paikkaan ja sen tulevaisuuteen toimivat talkoohengen sytyttäjinä. Kylähenki on nimenomaan yhden kylän sisäinen ominaisuus, ja siksi vahvasti sidottu tiettyyn maantieteelliseen paikkaan (Kumpulainen 2012a, 91).

Paikallisuus on Vuorisen (2009, 94–95) mukaan sosiaalinen konstruktio, joka rakentuu jonkin tilan tai alueen, paikallistiedon ja sosiaalisen järjestelmän varaan. Tässä tutkimuksessa paikallisuus rakentuu Teuron ja Kuuslammin kyliin, joka on maantieteellisesti rajattavissa oleva alue. Lisäksi kyliin liittyy paikallista tietoa ja ymmärrystä muun muassa kylien historiasta. Vuorisen mukaan paikallisuuteen liittyy oletus paikallisen yhteisön olemassaolosta. Hän toteaa, että erityisesti juuri maalaiskyliä pidetään luonnostaan paikallisyhteisöinä, jotka tukevat ja auttavat jäseniään. Ihmisten liikkuvuuden ja yksilöllisen elämäntavan myötä tämä paikallisyhteisöjen merkitys on monin paikoin muuttunut. Edelleen helposti oletetaan, että kylästä muodostuva yhteisö on sosiaalisesti ja kulttuurisesti homogeeninen.

Vuorinen (2009, 94–95) toteaa, että entisaikaan paikallinen yhteisö tarjosi jäsenilleen kaiken tarpeellisen, mitä elämiseen tarvitsi: työn, vapaa-ajan viettomahdollisuudet ja sosiaalisen

kanssakäymisen areenat. Tämä oli ennen pääosin ainoa yhteisö, johon yksilö saattoi kiinnittyä, sillä liikkuminen ja kanssakäyminen rajoittuivat lähiseudulle. Kaupungistuminen ja globalisoituminen ovat johtaneet siihen, että paikallisyhteisöt ovat kokeneet suuria muutoksia. Näiden ohella teollistuminen, maatalouden koneellistuminen ja sähköisten viestimien kehittyminen ovat muuttaneet maaseudun perinteisiä paikallisyhteisöjä. Yksilöllä on koko ajan lisääntyvät mahdollisuudet kiinnittyä mitä erilaisimpiin yhteisöihin ja mitä moninaisemmin tavoin. Tänä päivänä paikkaan kiinnittymistä ja sosiaalisten suhteiden solmimista ei määritä ihmisen asuinpaikka, vaan yhteiset ja jaetut intressit muiden yhteisön jäsenten kanssa esimerkiksi työn ja harrastusten kautta.

3.3 Kodin ja kotiseudun moninaisuus

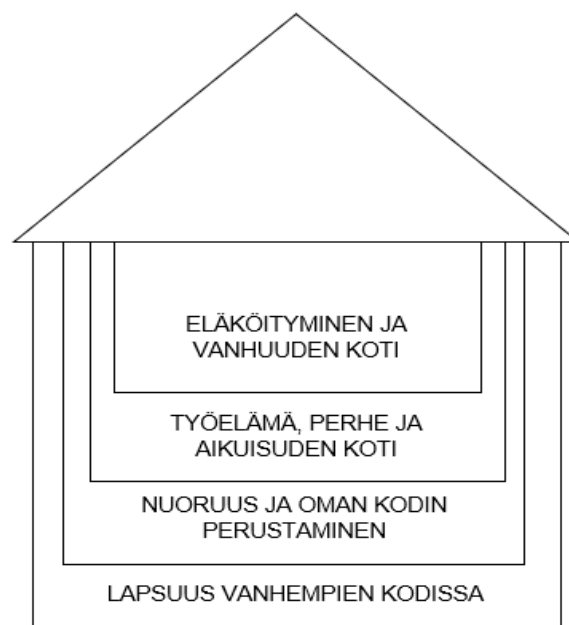
Koti on tunnelatautunut käsite, kirjaimellisesti eletty ja koettu tila. Jäntin (2018, 73) mukaan paikan asuttaminen, paikkaan kuuluminen ja kiinnittyminen ovat ihmisen tapoja olla maailmassa. Tämän vuoksi koti kytkeytyy hänen mielestään keskeisenä ihmisyyden peruskysymyksiin ja identiteettiin. Suomalaista asumiskulttuuria tutkineen Saarikankaan (2006, 222) mukaan todettakoon, että koti voidaan ymmärtää eräänlaisena tunnepitoisena suhteena paikan ja asujan välillä. Hänen mukaansa koti ei ole suljettu, yhtenäinen ja pysyvä tila, vaan paikka, jossa tilajärjestelyt, kodin esineet ja asukkaat, muistot, menneisyys ja nykyisyys, ideologiat sekä käytänteet kohtaavat.

Vilkon (2010, 19) mukaan koti on arjen keskeinen näyttämö. Ihmisille kodin merkitykset ovat kuitenkin hyvin erilaisia. Aika ja paikka muovaavat aina kotia. Vilko (emt. 16) toteaa, että kotiin liittyy sekä yleisiä ulottuvuuksia että yksityisiä mieltymyksiä, valinnanmahdollisuuksia ja henkilökohtaista liikkumavaraa. Hänen mukaansa kotoisuutta luodaan erilaisiin ympäristöihin ja erilaisista aineksista. Näille erilaisille kotoisuuksille yhteistä on yksilön kiinnittyminen paikkaan kotiin suuntautuvan toiminnan kautta. Kukaan meistä ei saa kotia valmiiksi annettuna, vaan jokaisen meistä on tehtävä se itse. Tämä tekeminen on konkreettinen prosessi, joka tapahtuu pitkälti mielessämme. Kodin ja kotoisuuden tuottaminen ammentaa voimaa sekä koetusta ja eletystä tilasta että muistin ja muistojen täyttämästä materiaalisesta ympäristöstä.

Koti on dynaaminen ja merkityksiltään kerrostunut tila, joka levittäytyy myös kodin fyysisten rajojen ulkopuolelle vuorovaikutuksen ja sosiaalisten suhteiden kautta (Johansson & Saarikangas 2009, 19). Merleu-Pontyn (emt. 20 mukaan) sanoin: *”Tiloja on niin monta, kun on tilakokemuksiakin”*. Tilan päivittäisessä käytössä syntyy erilaisia, jopa keskenään ristiriitaisia kodin merkityksiä, joka korostaa

sitä, miten koti ei ole aina yksiselitteisesti tietty konkreettinen ja fyysinen paikka vaan pikemminkin useita tiloja yhtä aikaa.

Kodin vaiheet ja sen toiminnan muutoksen on tapana yhdistää elämäntilanteiden vaiheisiin ja niiden välisiin siirtymiin (Vilkko 2010, 22). Lapsuudenaikainen elämä vanhempain kodissa seuraa läpi koko elämän luoden eräänlaisen kivijalan ja kehikon kodille, johon vaiheittain tulee lisää erilaisia kotiin ja sen merkitykseen liittyviä tekijöitä (kuvio 4). Tällaisena elämäntilanteiden muodostelmana koti onkin aktiivisen työstämisen kohde, josta ei välttämättä koskaan tule täysin valmista ihmiselämän aikana.

Kuvio 4. Kodin vaiheet ja siihen liittyvät toiminnan muutokset (Vilkko 2010, 22).

Maantieteilijä Anssi Paasi (1986, 224) näkee, että kotiseutu on paikallisuuden ytimeen kuuluva käsite. Kotiseutu tulisi hänen mielestään ymmärtää ihmisen koko elämäntilanteiden ajan rakentuvaksi ja muuttuvaksi kokonaisuudeksi, johon kerrostuu, kodin tapaan, muun muassa eri paikkoihin liitettyjä muistoja ja kertomuksia (Riukulehto 2013a, 45). Suutari ja Rinne-Koski (2015, 59) korostavat, että kotiseutuun liittyy jokaisella erilaisia tarinoita ja muistoja, joista toisia kerrotaan eteenpäin mielellään ja toisista vaietaan. Huomioitavaa on myös, että kokemuksellisesti muodostuva kotiseutu ei noudata aluerajoja, vaikka kotiseutua tarkastellaankin usein rajojen muodostamisessa puitteissa (emt. 62). Miellän kotiseudun pitkälti samalla tavoin kuin Sulevi Riukulehto (2013, 23), joka on määritellyt sen

seuraavasti: ”*Kotiseutu on kotoisaksi tunnettu ympäristö kotoisaksi koettuine asioineen*”. Seuraavissa kappaleissa avaan tarkemmin mitä tämä kotiseudun määritelmä tarkoittaa.

Kotiseutuun kiinnittyminen on ensinnäkin monipaikkaista. Saresma (Lähdesmäki ym. 2017, 4) toteaa, että monipaikkaisuus voi olla itse valittua, mutta se voi olla myös pakotettua (esim. kaavoitus ja maankäyttö). Hän toteaa, että vaikka kotiseutu on monille tärkeä ja merkityksellinen alue, liittyy siihen toisinaan myös negatiivisia tunteita ja merkityksiä. Hänen mielestään kodin ja kotiseudun liiallinen ihannoiminen saattaa peittää tämän kaltaisia asioita alleen. Pääjoki (emt. 1) jakaa tämän näkemyksen toteamalla, että kotiseudun käsitteeseen liitetään helposti positiivisia oletuksia. Hänen mukaansa tämä syntyy siitä, että jokaisella ajatellaan olevan kotiseutu ja juuret, jotka kiinnittävät ihmisen tiettyyn paikkaan. Pääjoen mukaan on tyypillistä ajatella, että ihmisen identiteetti muodostuu jollain tapaa synnyinseudun ja siihen kiinnittyvien juurien kautta. Samassa yhteydessä Lähdesmäki (emt. 5) korostaa, että monipaikkaisuus tarkoittaa myös sitä, että paikkojen merkitykset omassa elinpiirissä ja omissa kokemuksissa vaihtelevat. Hän toteaa, että tiettyinä hetkenä jokin paikka on merkityksellinen itselle, kun taas jonain toisena hetkenä jokin toinen paikka voi olla merkityksellisempi. Tästä syystä haluan myös omassa tutkimuksessani tuoda esiin kotiseudun monipaikkaisuutta tutkimuskohteen osalta.

Itselläni liittyy synnyinseutuuni kokemuksia ja tunteita, jotka ovat osaltaan saaneet minut muuttamaan sieltä pois. Kaupungissa on viimeisten vuosikymmenten aikana suljettu useita suuria tehtaita, jonka seurauksena työttömyys on kasvanut ja muuttotappioiden myötä kaupungin asukasluku on laskenut, josta on puolestaan seurannut julkisten palvelujen heikentyminen. Lapsuuden kotini sijaitsee teollisuusperintöä vaalivan kansallisen kaupunkipuiston keskellä vanhassa omakotitalossa, mutta lapsuuden ja nuoruuden kotiseudun maisemiin ja paikkoihin liittyviä muistoja ovat värittäneet enemmän aina punaisella palavat liikennevalot, harmaat betonikerrostalot ja läheisellä tehtaalla valmistettavan einismaksalaatikon tuoksu, kaupungin läpi virtaavasta sameasta joesta puhumattakaan. Vaikka tämä noin 17 000 asukkaan kaupunki sijaitseekin valtateiden risteyksessä, koen, että se on syrjässä ja erityisesti julkiset liikenneyhteydet lähikuntiin ja niiden syrjäkyliin ovat nykyään heikot, jopa olemattomat. Tästä huolimatta kyseessä on kotiseutuni, jossa juureni ovat.

Kotiseutu kaikinensa on jotakin sellaista mitä ei voi muutamalla lauseella tiivistää, sillä se on jokaiselle meistä erilainen. Tässä tutkimuksessa tarkasteltaessa kotiseutua huomio kiinnittyy erityisesti juuri käsitteen monimotoisuuteen, tunnepitoisuuteen sekä erilaisiin henkilökohtaisiin

asioihin, joiden kautta yksilö identifioi ja juurruttaa itsensä jonnekin. Kuten täällä tutkimuksellani myöhemmin osoitan, kotiseutu voi olla paikka, jossa on syntynyt tai viettänyt lapsuutensa, se voi olla vanhempien tai isovanhempien koti tai joku muu elämän varrelta tärkeä tilojen yhdistelmä. Kotiseutu on myös jotakin, jonka puolesta olemme valmiita taistelemaan, jos koemme sen olevan tavalla tai toisella uhattuna. Se on paikka tai tila, jossa tuntee olevansa kotona.

3.4 Kokemukset ja muistot kuulumisen vahvistajina

Sosiaalisten suhteiden ja verkostojen rakentaminen on tärkeää muun muassa kuulumisen kokemuksen muodostumiselle (Lähdesmäki ym. 2017, 5). Ylipäätään kokemusten ja muistojen jakaminen on mielestäni merkittävä osa perimätiedon säilymisen kannalta. Jaan Pääjoen ja Saresman (emt. 5) näkemykset sen tärkeydestä, että omat tarinat voidaan liittää muiden tarinoihin ja että ne yhdessä muodostavat osan laajempaa yhteisön yhteistä kertomusta. Yhteisen kertomuksen luominen ei toki tarkoita sitä, ettei erilaisille tarinoille olisi tilaa tai mahdollisuutta tulla esiin. Kuten edellä olen jo esittänyt, jokainen meistä kokee asiat ja tapahtumat eri tavoin.

Yhteiskuntatieteilijänä ymmärrän muistamisen sosiaalseksi prosessiksi. Muistaminen tai muistelu ei seuraa todellisten tapahtumien lineaarista ajankulkua vaan tapahtuu monikerroksisena ajallisena ilmiönä, jossa nykyhetki, eletty aika ja niistä seuraava muisto kietoutuvat yhteen (Sallinen 2004, 90). Keskeinen on myös kollektiivinen muisti, jolla viitataan ajatukseen muistamisesta sosiaalisen ryhmän erityispiirteenä (Palmujoki 2016, 10). Maurice Halbwachsin (1992, 38) mukaan käsitteen pääajatuksena on, että muisti on sosiaalista, riippuvaista sosiaalisesta ympäristöstä ja tapahtuu sosiaalisessa viitekehyksessä. Muistot hankitaan yhteisöissä, joissa ne tunnistetaan ja paikallistetaan sekä muistellaan niitä. Näitä yhteisöjä ovat muun muassa perheet ja suvut. Halbwachsin (emt. 51) mukaan ihminen voi juuri kollektiivisen muistin kautta muistaa asioita ja tapahtumia, joissa ei ole ollut suoraan itse välttämättä edes läsnä.

Kokemus on haasteellinen käsite ja tutkimuskohde, sillä siinä yhdistyvät yksilöllinen ja yhteisöllinen ulottuvuus sekä tajunnallisuus ja muut olemismuodot (Tökkäri 2018, 81). Hermeneuttis-fenomenologista näkökulmaa soveltavissa tutkimustavoissa, jota tämäkin tutkimus edustaa, kokemus määritellään tajunnalliseksi, mutta painottaen sitä, että merkitykset eivät ilmene pelkästään tajunnalle vaan edellyttävät tulkintaa (emt. 65). Taipaleen (2010, 120) mukaan kokemukset kerrostuvat tietoisuuteen ja muodostavat eräänlaisen oletusarvon uusille kokemuksille. Kerrostuneina

kokemukset kytkeytyvät tietoisuudessa toisiinsa. Kokemukset tuovat yhtäältä mieleen menneitä kokemuksia ja toisaalta peittävät aiempia kokemuksia alleen. Näin ollen kokemusten välille rakentuu Taipaleen mukaan assosiatiiivisia kytköksiä, jotka yhdessä muodostavat monimutkaisen verkoston. Kokemuksen tutkijan työssä vaikuttavat tällöin joko tiedostamatta tai tiedostaen hänen omat aiemmat kokemuksensa ja ennako-oletuksensa (Tökkäri 2018, 65). Tästä syystä minun on jo varhaisessa vaiheessa avattava kokemuksen käsitettä oman ymmärrykseni pohjalta.

Jyväskylässä 2017 pidetyssä Kotiseutupäivien paneelikeskustelussa teemalla ”*Kaikki kotona – keskustelua kodin, kotiseudun ja kuulumisen kokemuksista*” tutkimuskoordinaattori Tarja Pääjoen johdolla aiheesta keskustelivat dosentti Tuuli Lähdesmäki, tutkijatohtori Antti Vallius sekä dosentti Tuija Saresma. Tähän kyseiseen keskustelun kuusisivuiseen tiivistelmään olen viitannut jo aiemmin tässä tutkimuksessa (emt. Lähdesmäki ym. 2017). Lähdesmäki toteaa heti aluksi, että kokemus on keskeistä pohdittaessa miten ja milloin asunnosta tulee koti ja paikasta, jossa asumme, tulee kotiseutu. Hänen mukaansa kokemus siitä, että tuntee seudun, jossa asuu, lisää samalla myös kotiseudun tunnetta. Lähdesmäki näkee, että kotiseutu ei näin ollen muodostu automaattisesti paikasta, jossa syntyy tai asuu. Se muodostuu kertyvistä kokemuksista ja tunteista, jotka ovat alati muuttuvia ja dynaamisia. Samaten koti muodostuu käytännössä, sosiaalisissa suhteissa ja kommunikaatiossa. Saresma (emt. 1) muistuttaa vielä, että kotiseudun muodostumiseen liittyvät myös muistot erilaisista asioista, joihin haluaa, ainakin muistoissaan, palata ja kuulua. Hajonnut tai menetettykin koti on olemassa muistoissa esimerkiksi kaipauksen muodossa (Granö 2004, 122).

Paneelikeskustelun alkupuolella Lähdesmäki toteaa, että monilla meistä on useita itselle tärkeitä, kotoisilta ja kodinomaisilta tuntuvia paikkoja, jotka eivät kuitenkaan ole kotejamme. Hän muistuttaa, että kotiin liittyy mielikuva siitä, että se on ihmiselle kaikkein tärkein, läheisin ja intiimein paikka, ja siksi merkityksellisin, mutta yhtä lailla monet muut paikat voivat tuottaa läheisyyden ja intiimiyden tunteita ja kokemuksia. Tuomi-Nikula, Granö ja Suominen (2004, 10) puolestaan toteavat, että koti on jokaisen henkilökohtaisesti määrittelemä ilmaisu, sillä koti on koti vain sille, joka tuntee kodin omakseen. Heidän mukaansa kotiin liittyy aina emotionaalisesti värittyneitä tunteita, joista tärkeimpiin kuuluu ihmisen perustarpeita tyydyttävä turvallisuuden, inhimillisen lämmön ja yhteisöllisyyden tunne (emt. 9). Keskustelussa kollegoidensa kanssa Lähdesmäki toteaa, että koti ei välttämättä ole asunto, jossa asuu, vaan se voi olla yksittäinen kohde luonnossa tai tietty esine. Ihmisten kiinnepisteet eivät myöskään välttämättä ole hänen mukaansa ainoastaan fyysisissä paikoissa, vaan myös ihmisverkostoissa, ryhmissä, toiminnoissa ja toiminnallisissa traditioissa.

Kotiin viittaavassa paikkaan kuulumisessa on Valliuksen (2016) mukaan sekä materiaalisesti että tunneperäisesti painottuneita lähestymiskulmia. Ensiksi mainitussa koti nousee hänen mukaansa keskeiseen asemaan konkreettisenä materiaalisista elementeistä koostuvana asuinpaikkana. Tunneperäisessä lähestymisessä painottuvat puolestaan paikan tai tilan luomat tuttuuden, turvallisuuden ja viihtyisyyden tunteet sekä ylipäättään tietty tunteiden tasolla tapahtuva paikkaan kiinnittyminen. Paneelikeskustelussa (Lähdesmäki ym. 2017, 4) Vallius toteaa, että kuulumisen kokemuksen vahvistamiseksi, tarvitsemme erilaisia kulttuurisia ilmauksia, jotka auttavat tulkitsemaan omaa paikan kokemusta ja liittämään sitä myös muiden kokemuksiin. Hän korostaa, että paikkakokemusten julkaiseminen ylipäättään on tärkeää. Hän huomauttaa, että kun ihmisten paikkakokemuksia kirjataan ylös ja saatetaan pysyvämpään muotoon, niitä voidaan jakaa, tallentaa ja säilyttää. Valliuksen mukaan esimerkiksi arkiset asiat ja kulttuurituotteet, kuten historiateokset, voivat tuottaa henkilökohtaisia kytkeytymisiä paikkoihin ja voimistaa paikkakokemusta. Osittain tähän, perimätiedon tallentamiseen, pyrin myös omalla tutkimustyölläni.

Kuulumisen tunteeseen vaikuttavat myös erilaiset sosioekonomiset sekä sosiodemografiset tekijät. Näistä yksi on, että ihmiset omistavat asuintalonsa. Ihmiset, jotka omistavat kotinsa ovat sijoittaneet tiettyyn alueeseen ajatuksella, että tulevat asumaan siellä pitkään. Tämä vahvistaa sekä kuulumisen tunnetta että alueellista identiteettiä (Anton & Lawrence 2014, 453). Näin ollen vanhemmilla ihmisillä paikkaan kuulumisen tunne on usein vahvempi kuin nuorilla. Anton ja Lawrence (emt. 454) toteavat, että maantieteilijä ja gerontologi Rowlesin (1983) mukaan iäkkäämmille ihmisille muodostuu eräänlaista sisäpiiritietoutta paikasta ajan kuluessa, joka johtaa siihen, että paikasta tulee heille eräänlainen oman identiteetin jatke. Toisaalta on huomattava, että kuulumisen ja paikkaan kiinnittymisen tunteen välillä on eroavaisuuksia myös iäkkäämpien ihmisten keskuudessa, muun muassa sen myötä ovatko he asuneet monessa eri paikassa elämänsä aikana vai asuvatko he edelleen paikassa, jossa ovat syntyneet. Edellä mainittujen tekijöiden lisäksi kuulumisen tunteeseen vaikuttavat myös tulot, koulutustaso, ammatti, sukupuoli sekä aktiivisuus paikallistoiminnassa, joita en kuitenkaan tässä tutkimuksessa ota tarkemmin huomioon.

Edeltävissä kahdessa pääluvussa olen käynyt läpi tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä toimivan Lefebvren sosiaalisen tilan teorian eri ulottuvuuksineen sekä tutkimukseni keskeisimpiä käsitteitä. Olen jäsenellyt teoriaa siten, että ulottuvuuksien väliset yhteneväisyydet ja eroavaisuudet tulevat mahdollisimman hyvin esiteltyä lukijalle. Teoriaosuuden jälkeen olen esitellyt teoriaan liittyviä

käsitteitä ja liittänyt ne omaan tutkimuskontekstiini. Seuraavassa luvussa kerron lisää tutkimustani ohjanneesta fenomenologisesta tieteenfilosofisesta suuntauksesta, aineistonhankintamenetelmästä sekä tutkimukseen haastatelluista henkilöistä.

4 KOKEMUKSELLISUUDEN ETSINNÄN TAVAT

Tutkimuksessani käytän fenomenologista lähestymistapaa, sillä se soveltuu parhaiten kokemusten tutkimiseen. Hyödynnän myös narratiivisen tutkimusperinteen menetelmiä. Kokemuksien tutkiminen muutoin kuin laadullisin menetelmin on lähes mahdotonta. Laadullisessa tutkimuksessa keskeisenä on tavoite ymmärtää ja kuvata tutkimuskohteena olevaa ilmiötä mahdollisimman tarkasti ja samalla ymmärtää ja löytää siihen vaikuttavia erilaisia tekijöitä (Hirsijärvi 2001, 153). Lisäksi laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että käytetään ihmisiä tiedon lähteenä ja kohdejoukko valitaan huolellisesti.

Aineiston keräsin pääasiassa yksilöhaastatteluin. Yhden haastattelun toteutin parihaastatteluna, sillä yksilöhaastattelu ei olisi onnistunut toisen haastateltavan terveydentilan vuoksi. Jokaisen haastattelun alussa johdattelin lyhyesti keskustelun aiheeseen, joka jälkeen haastateltava pääsi kertomaan asioista mieleisessään järjestyksessä. Tavoitteena oli, että haastateltava kertoi eräänlaisen oman tarinansa siitä, miten hän kokee oman kotiseutunsa. Haastatteluaineiston analysoin tulkitsevan fenomenologisen analyysin keinoin. Tässä hermeneuttisesti painottuvassa fenomenologisessa suuntauksessa keskeistä on ymmärrys siitä, että haastateltava valitsi tietoisesti tai tiedostamatta, miten kokemuksistaan kertoi, jonka pohjalta tutkijana tein omat tulkintani. Tulevissa luvuissa avaam tarkemmin fenomenologista lähestymistapaa, aineistonhankintamenetelmäni, aineistoani sekä tulkitsevaa fenomenologista analyysiprosessia. Seuraavaksi kuvaan sitä, millainen on oma esiymmärrykseni tutkimuskohteena olevista kylistä ja erityisesti omista mielikuvistani yksittäisiin paikkoihin liittyen.

4.1 Tutkija kotiseudun rajoilla

Tutkimuksen suuntaamisen kannalta on tärkeä, että pystyin tunnistamaan omat lähtökohtani eli esiymmärrykseni tähän tutkimustyöhön ja sen kohteeseen ennen aineistonhankintaa. Tutkimuksen

kohteena oleva kyläpari ei valikoitunut sattumanvaraisesti, sillä itselläni on Tammelassa ja sen lähiseudulla vahva sukuhistoria ja seutu on minulle rakas monella tapaa. Seuraavissa kappaleissa kerron miksi juuri Teuron kylä on minulle merkityksellinen alue ja millaisia tilallisia kokemuksia minulla siihen liittyy. Nämä muistot pohjautuvat omiin kokemuksiini ja kuulemiini kertomuksiin, joten ne kertovat erityisesti eletystä tilasta.

94-vuotias äidinpuoleinen isoäitini on kotoisin Teuroilta ja sukulaisiamme asuu edelleen siellä. Tätä tutkimustyötä tehdessä minulle on selvinnyt, että äidinpuoleiset sukujuureni ovat erittäin syvällä Pohjois-Tammelán maaperässä. Suvun vanhan pienen kotitilan rakennukset ovat nykyään edesmenneen isoenoni perheen omistuksessa. Tilan rakennukset eivät toki ole enää samat kuin 1900-luvun vaihteessa. Runsaan hehtaarin kokoinen tontti on ollut aikoinaan viljelyksessä, sen kivisyydestä huolimatta. Vaikka olen syntynyt yli 140 vuotta tilaa isännöinyttä isoäitini isoisää myöhemmin, jollain tavalla käsitykseni suvun ja kylán historiasta rakentuvat näiden mielikuvien varaan, joita en ole itse kuitenkaan koskaan todellisuudessa kokenut. Tässä korostuu eletyn tilan rakentuminen monien tekijöiden summana.

Teuron kylán pohjoisrajalla liikkuessá voi löytää isoisoäitini synnyntorpan jäänteitä. Tällä samalla paikalla mäellä on yhden isoenostani 1990-luvulla suunnittelema ja rakennuttama pieni mökki, josta on vähitellen tullut isäni vapaa-ajan asunto. Siellä vierailimme ympäri vuoden. Aivan läheisyydessä sijaitsee myös isomummon ”Kuttu-Miinana” kylällä tunnetun tädin asuintorpan paikalle 1938 rakennettu rakennus. Tämä toimi isomummoni ja -pappani sen omistaessa pääasiassa karjamajana tontilla laiduntaessa lehmii ja lampaita. Nykyään tämä pienen pieni mökki on isoäitini omistuksessa ja se on vuosien kuluessa muuttunut varastoksi.

Isoäitini kertoman mukaan hänen lapsuudessaan ja nuoruudessaan 1930–40-luvulla, kun mäellä käyskenteli karjaa, alue oli avaraa seutua. Tätä ennen pelloilla oli kasvatettu heinää, viljaa ja perunaa. Omassa lapsuudessaani puolestaan alue oli sankkaa metsää, jota jopa hieman pelkäsín. Sittemmin metsää on kaatunut mökkítien varrelta sekä mökin pihasta paljon ja maisemakin on tätä myöden muuttunut, ainakin osittain. Tähänkin paikkaan minulla liittyy nostalgisia ja osin epätodellisia mielikuvia, jotka ovat osittain sukulaisten minulle kertoman pohjalta muodostuneita ja osittain minun elämäni varrella kertyneitä omia kokemuksia. Vaikka on vaikea uskoa, että tuolla, metsán valtaamalla mäellä on joskus ollut peltoa, laitumia ja niittyjä, koen paikan olleen juuri tällainen ennen. Mutta tulevaisuudessa se on taas täysin toisenlainen kuin nyt.

Vaikka tätä tutkimustyötä aloittaessani syksyllä 2019 totesin, että Teuron ja Kuuslammin kylät ovat minulle ennen kaikkea pistäytymiskyliä (kts. Rannikko 2014, 41), joiden läpi kuljen ilman suurempaa tilaan tai paikkaan liittyvää kokemuksellista suhdetta, näin ei kuitenkaan ole. Myönnettäköön, etten edes ollut tätä ennen kiinnittänyt suurempaa huomiota siihen, missä on Kuuslammi. Alue oli aina ollut minulle pelkkä Teuro. Haastattelujen myötä oma kiinnostukseni seutuun kasvoi entisestään ja etsin historiatietoa monesta eri paikasta, vaikka olenkin aina inhonnut historiantutkimusta. Mammani sanoin ”*Mitä sitä suotta vanhoja muistelemaan*”. Minulla oli tästä huolimatta valtaisa tarve selvittää millaisessa ympäristössä ja yhteisössä sukulaiseni ovat eläneet ja miten näitä piirteitä on edelleen havaittavissa ihmisten arjessa.

Vähitellen kevään mittaan tunnistin, että minulla on alueellisen identiteetin piirteitä tutkimuskohteenani olevaan kyläpariin liittyen. Vaikken ole siellä ikinä asunut tai ollut suuremmin tekemisissä paikallisten ihmisten kanssa, pystyin jollain tapaa samaistumaan alueen asukkaisiin. Sitä on haasteellista sanallisesti ilmaista, mistä tämä tunne syntyy. Mutta selvää on, että kokemukset ja merkitykset, jotka kylään liitin ennen tutkimusta, sen aikana ja valmistuessa, ovat sosiaalisesti rakentuneita ja osittain täysin kuviteltuja. Ajallisuus näkyy myös tulkinnoissani, sillä menneisyys ja oma lapsuuteni ovat olleet suuressa osassa oman esiymmärrykseni rakentumisessa ja tätä myöden myös tekemissäni tulkinnoissa tutkimuskohteesta. Myös aisteilla on suuri rooli siinä miten tilalliset kokemukseni, ja niille antamani merkitykset muodostuivat ja muuttuivat koko ajan. Raikas metsän tuoksu, etäällä kukkuva käki ja talvinen kirkas tähtitaivas ovat muun muassa sellaisia astinvaraisia kokemuksia, jotka liitin vahvasti juuri Tammelan maaseutuun ennen tarkempaa tutkimuskohteeseen tutustumista.

4.2 Fenomenologinen lähestymistapa ja narratiivit

Fenomenologiassa lähtökohtana on, että ihmisen eletty ja koettu maailma itsessään on kiinnostava ja tärkeä. Fenomenologia pyrkii tuomaan esiin kokijan suhteen maailmaan ja antaen tälle erityisen merkityksen (Lammi 2015, 33). Maailman itsessään uskotaan olevan ilman merkityksiä, jolloin ne syntyvät aina ihmisten yksilöllisten tulkintojen kautta (Virtanen 2000, 14). Narratiivi puolestaan tarkoittaa kertomusta tai tarinaa tutkimuskohteesta. Narratiivinen tai kerronnallinen tutkimusote on sen sijaan väljä kehikko, joka sisältää joukon erilaisia tutkimusmenetelmiä.

Fenomenologisen lähestymistavan tutkimuskohteena on ihmisen kokemuksellinen suhde maailmaan, jossa hän elää (Laine 2018, 31). Siinä subjektiivisuus ja henkilökohtaisten aistimisten, kokemusten ja elämysten pohtiminen nähdään merkityksellisinä. Kokemuksellinen suhde sisältää niin ihmisen vuorovaikutussuhteen toisten kanssa, kuin hänen kokemuksellisen suhteensa kulttuuriin ja ympäristöön. Laine (2018, 47) muistuttaa, että tutkittavilla ihmisryhmillä on aina sisäistä samankaltaisuutta. Tämä samankaltaisuus on yksilöiden sosiaalinen, kulttuurinen, yhteiskunnallinen ja yleisinhimillinen ulottuvuus. Kun arvioidaan fenomenologisen tutkimuksen luotettavuutta, on keskeistä, miten tutkija kykenee tavoittamaan ilmiön sellaisena kuin se tutkittavalle ilmenee (Lehtomaa 2005, 175).

Vilkan (2015, 110–113) mukaan fenomenologisessa lähestymistavassa ollaan kiinnostuneita mielellisistä merkityksistä, joita tutkittava tuottaa asiasta puhuttuna, kirjoitettuna ja kuvattuna. Tavoitteena on muodostaa kokemuksesta ja mielellisistä tulkinnoista merkityssuhteita ja -kokonaisuuksia. Tutkijan omalla esiymmärryksellä eli elämäkokemuksella ja sen tuomalla merkitysten tajunnalla on keskeinen tehtävä analyysivaiheessa. Fenomenologisessa tutkimuksessa haastateltaviksi valitaan ihmisiä, joilla on eläviä ja omakohtaisia kokemuksia tutkijaa kiinnostavasta ilmiöstä (Lehtomaa 2005, 167).

Laine (2018, 35–37) esittää, että jokainen ymmärtää vastaanottamiaan ilmaisuja spontaanisti, välittömästi ja vaistonvaraisesti. Hänen mukaansa tätä ymmärrystä kutsutaan edellä mainituksi esiymmärrykseksi. Laine toteaa tutkimuksen yhteydessä tämän tarkoittavan kaikkia tutkijalle luontaisia tapoja ymmärtää haastateltavan ilmauksia. Tutkijana minun onkin tärkeää pyrkiä tiedostamaan ja siten kyseenalaistamaan oma esiymmärrykseni. Tämä kriittinen näkökulma omiin tulkintoihini on säilyttävä koko tutkimuksen ajan.

Tutkimusotteessani on narratiivisen tutkimusperinteen piirteitä, jossa tarinoita tulkitaan kertomisen tapoina (Heikkinen 2018, 175). Ihminen jäsentää kokemuksensa ja muistinsa yleensä narratiivisen ajattelun kautta. Mielenkiinnon kohteenani olivat kertomisen perinteet ja käytänteet, malli- ja valtakertomukset sekä näistä nousevat vaihtoehtoiset kertomisen tavat. Näin ollen korostuu kiinnostukseni siihen, miten todellisuutta rakennetaan eli konstruoidaan sen sijaan mitä todellisuus on realistisen metodologian näkökulmasta (Laine & Peltonen 2003, 64–66). Konstruktionismin perusajatuksenahan on, että ihminen muodostaa tietonsa osittain aikaisemman tietämyksensä ja kokemustensa varaan (Häkli 1999, 133). Jokainen meistä rakentaa koko ajan omaa tietovarantoaan ja

identiteettiään. Näin ollen myös näkemykset maailman tapahtumista ja omasta identiteetistä muuttavat muotoaan sitä mukaa kun saamme uusia kokemuksia ja keskustelemme muiden ihmisten kanssa (Heikkinen 2018. 178).

Minua kiehtoo tutkijana erityisesti kertojan oman äänen esiin saaminen. Siksi tutkimuksessani kiinnitin huomion kerrottuihin tarinoihin. Olin kiinnostunut analysoimaan, miten yksittäinen ihminen jäsentää kokemuksiaan ja millaisen tarinan muodossa tämä niistä kertoo. Erkkilän (2005, 198) mukaan yksilön ainutlaatuisen näkökulman ymmärtäminen kontekstissaan on narratiivisessa suuntauksessa tavoiteltavampaa kuin joidenkin asioiden paikkansapitävyyden tarkistaminen. Hän toteaa, että kontekstin käsite on tällöin monimerkityksellinen ja kattaa tarinan sijoittumisen tiettyyn sosiaaliseen struktuuriin, aikaan ja paikkaan. Myös kerronnan sosiaalisella kontekstilla on suuri merkitys. Tällöin korostetaan sosiaalisen vuorovaikutuksen muodostumista haastattelijan ja haastateltavan välillä (emt. 199).

Sekä fenomenologinen että narratiivinen lähestymistapa sisältävät ajatuksen ihmisen maailmassa olemisesta kokemuksiinsa kietoutuneena. Kerrotut tarinat kuvaavat tätä kokemusmaailmaa ja ne ymmärretään aina kertojalleen tosina. Erkkilä (2005, 201–202) korostaa, että narratiivisessa ja fenomenologisessa tutkimuksessa on myös eroja. Hänen mukaansa siinä missä fenomenologi etsii kokemuksen olemusta, pyrkii narratiivinen tutkija kuvaamaan kokemuksen monia ulottuvuuksia ja ymmärtämään, miten kokemus on mukana kerrotussa tarinassa. Fenomenologista tutkimusta tekevän tutkijan on mahdollista aineistoa analysoidessaan ottaa huomioon narratiivinen lähestymistapa ja pyrkiä näin kuvaamaan jotakin ilmiötä sen eri ulottuvuuksien kautta. Tällöin on kysymys narratiivien analyysistä, narratiivisen analyysin sijaan (kts. Polkinghorne 1995, 12). Tästä lisää analyysimenetelmää avaavassa luvussa.

4.3 Avoin temaattinen haastattelu ja aineisto

Kylän ja kotiseudun kokemuksellisuuden ja moninaisuuden tavoittaminen edellyttää metodista monipuolisuutta ja herkkyyttä Tunturin ja Rinne-Kosken (2015, 59) mukaan. Tyypillisin tapa kerätä ihmistieteellistä narratiivista aineistoa on haastattelu (Hänninen 2018, 193). Tässä tutkimuksessa käytin ensisijaisesti avointa haastattelua, joka on ihmislähtöinen aineistonhankintamenetelmä.

Keskeisiä olivat yksilöiden antamat merkitykset kokemilleen asioille autenttisten omaan elämään liittyvien tarinoidensa kautta.

Hirsijärvi (2001, 196) esittää, että avoimessa haastattelussa haastattelija tarkastelee haastateltavan kokemuksia, käsityksiä, muistoja, tunteita, ajatuksia, mielipiteitä ja perusteluja sen mukaan kuin ne tulevat esille keskustelun kuluessa. Hirsijärvi ja Hurme (2008, 46) korostavat, että haastateltavia ei valita satunnaisotoksella, vaan tietojen saamiseen käytetään aiheen hyvin tuntevia henkilöitä (informantteja), mikä usein tarkoittaa muutaman henkilön syvällistä ja perinpohjaista haastattelua.

Valitsin haastatteluihin tietyt teemat, joiden kautta haastattelua lähdin tekemään, ja toimitin jokaiselle haastateltavalle liitteessä 1 olevan haastattelun rungon etukäteen. Kun haastattelulla oli jonkinlainen kiinteä runko, ei tilanteen ohjailu jäänyt aloittelevana haastattelijana liikaa minun vastuulleni (Hirsijärvi 2001, 196). Jokainen haastattelu lähti liikkeelle haastateltavan elämäkerralla, joka avulla taustoitin heidän suhdettaan tutkimuskohteeseen. Tämän jälkeen haastateltavat saivat halutessaan edetä rungon mukaisesti tai kertoa asioita vapaammin. Pääsääntöisesti kaikki haastattelut etenivät vapaasti aiheesta keskustellen, eikä minun tarvinnut suuremmin ohjailta ja esittää kysymyksiä haastattelun etenemiseksi.

Lehtomaa (2005, 170–171) mainitsee avoimen haastattelun olevan fenomenologisessa tutkimuksessa teemahaastattelua ja strukturoitua haastattelua parempi. Avoin haastattelu muistuttaa keskustelua, joka etenee haastateltavan ehdoilla. Päämääränä on saada haastateltava rekonstruoimaan kokemuksensa tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta (Hirsijärvi & Hurme 2008, 46). Tutkijalla on siis lupa kannustaa haastateltavaa kuvaamaan kokemuksiaan, jotka liittyvät tutkimukseen, kuitenkin liikaa ohjailematta. Haastattelemineen on intensiivistä ja keskittyvää kuuntelemista vaativaa työtä. Haastatteluaineistoa ei vain hankita, vaan se syntyy tutkijan kyvystä kuulla, olla läsnä ja tulla vaikutetuksi (Lehtomaa 2005, 178).

Yhdelläkin haastattelukerralla voidaan päästä syvähaastattelun omaiseen tilanteeseen edellyttäen, että käsiteltävä aihe on melko suppea (Eskola & Suoranta 1998, 64). Pidin tutkimusta tehdessäni mielessä, että voisin palata haastattelemaan samaa henkilöä myös useampaan kertaan tutkimusprosessin aikana. Avoin haastattelu on kaikista haastattelun muodoista lähimpänä keskustelua ja jopa aihe voi muuttua keskustelun kuluessa. Tämän vuoksi haastattelujen kulkua oli siis mahdoton suunnitella ennalta täysin, vaikka tavoitteenani oli orientoitua tiettyyn, tutkimusta koskevaan aihepiiriin ja

haastattelurungon kautta säilyttämään fokuksen tietyissä aiheissa. Tein jokaisen haastattelun avoimin mielin, enkä odottanut saavani kaikkeen tyhjentäviä vastauksia.

Aineistonhankintamenetelmän valintaani vaikutti se, että kertomusmuotoista aineistoa tuottaa varmimmin sellainen haastattelutapa, jossa haastateltavaa kannustetaan kertomaan vapaasti tarinansa tutkimuksen kohteena olevasta aiheesta (Hänninen 2018, 193). Haastattelijan tehtäväksi jää tällöin aktiivinen kuunteleminen, joka on minun vahvuuteni puhumisen sijaan. Haastattelun jälkeen minulle jäi aina mahdollisuus kysyä tarinasta täydentäviä kysymyksiä ja lopuksi laajentaa kokonaisuutta kysymällä vielä omaan tutkimustehtävään liittyviä kysymyksiä, jotka eivät kertomuksen aikana nousseet esiin (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 163).

Toiveenani oli alun perin päästä haastattelemaan vähintään kuutta henkilöä, joilla on vahvat siteet tutkimuksen kohteena olevaan kylään ja sen yhteisöön. Haastateltavien sukupuolijakauman osalta tavoitteenani oli puolet naisia ja puolet miehiä. Ennen haastatteluja uskoin, että ikääntyneempää sukupolvea edustavilla olisi hyvinkin erilaisia kylään liittyviä kokemuksia ja muistoja kuin esimerkiksi omalla sukupolvellani. Toivoin tämän kaltaisten haastattelujen tuottavan myös laajan ja ajallisesti kattavan aineiston, jota analysoida. Ikääntyneellä tässä tapauksessa tarkoitan eläkeiän saavuttaneita, yli 65-vuotiaita ihmisiä. Ikääntyneet ihmiset ovat myös siinä mielessä otollinen haastattelujen kohderyhmä, että heillä on usein aikaa ja halua kertoa kokemuksistaan muille. Osa haastateltavista saattaa jopa kokea haastatteluun pääsemisen merkittäväksi asiaksi itselleen (Hirsijärvi & Hurme 2008, 133).

Suurimpana haasteena oli saada suostuteltua ihmiset haastatteluun. Tämä pelko osoittautui turhaksi, sillä useimmat haastateltavista lähtivät mukaan heti ensimmäisen yhteydenoton jälkeen. Kartoitin haastateltavia aluksi kysymällä kylätoimintayhdistyksen aktiiveilta mahdollisten haastateltavien henkilöiden yhteystietoja. Tutkimukseen osallistujien hankinnassa hyödynsin myös lumipallomenetelmää, jossa haastateltavat itse kannustivat toisiaan tulemaan haastatteluun tai kertovat minulle keitä olisi hyödyllistä vielä haastatella. Ensimmäisen puhelinsoittokierroksen jälkeen haastatteluun lupautui tavoittelemani 6 henkilöä. Ennen varsinaista haastattelua kävin esittelemässä jokaiselle aiheitani vielä hieman enemmän ja annoin samalla haastattelun rungon tutustuttavaksi etukäteen. Koska haastattelukontekstilla oli tutkimuksessani suuri merkitys, tein kaikki haastattelut paikassa, jota he kutsuvat kodikseen.

Haastateltavien henkilöiden osalta minun oli otettava huomioon, että tämän tyyppisessä aineistonhankinnassa on vaarana aineiston eräänlainen vääristyminen, jos haastattelen liian samankaltaisia ihmisiä, jolloin tietyt näkökulmat saattaisivat jäädä huomiotta. Tämän vuoksi olikin tärkeää, että sain haastatella henkilöitä, jotka ajattelivat eri tavoin asioista, jolloin sain kattavan ja monipuolisen aineiston näinkin pienellä otoksella.

Haastattelin siis yhteensä kuutta henkilöä, joilla on tiivis suhde kyläpariin. Haastatellut olivat iältään 65–85-vuotiaita. Haastateltavista kolme oli naisia, joista yksi on asunut lähes koko ikänsä Teuro-Kuuslammin alueella ja kaksi muuta ovat kotoisin alueelta, mutta asuneet suurimman osan elämästään muualla. Kolme muuta haastateltavaa olivat miehiä. Yksi heistä on muuttanut lapsena perheineen Teuro-Kuuslammille, toinen aikuisiällä ja kolmas on asunut alueella koko ikänsä. Yhden haastattelun tein parihaastatteluna (H4), jossa toinen osallistujista auttoi toista muistelussa sekä kertoi molempien kokemuksia. Muut haastattelut toteutin suunnitelmien mukaisesti yksilöhaastatteluina. Haastattelut toteutin helmi-maaliskuun aikana 2020.

Haastattelut olivat kaikki kestoltaan keskimäärin kahden tunnin mittaisia. Nauhoitettua materiaalia kertyi yhteensä 10 tuntia ja 20 minuuttia. Näinkin lyhyeen aikaan mahtui paljon puhetta, sillä litteroitua tekstiä tästä muodostui 91 sivua. Tavoitteenani oli kirjoittaa puhtaaksi kaikki puhuttu sanasta sanaan, jättäen kuitenkin pois sellaisia osuuksia, jotka eivät liittyneet tutkimustehtävääni. Haastattelujen nauhoittamisen lisäksi kirjoitin itselleni ylös erilaisia haastattelutilanteessa minua erityisesti kiinnostavia asioita, joihin voisin palata mahdollisesti myöhemmin.

Tämän kaltaisessa tutkimuksessa perinteinen laadun ja luotettavuuden arviointi ei ole tarpeellista, sillä tutkimus on aina uniikki kun se tehdään tietyssä kontekstissa ja haastateltavat ihmiset valikoituvat osin satunnaisesti. Aineistoni monipuolisuuteen olen erittäin tyytyväinen, sillä en haastatellut vain tietyn ikäisiä henkilöitä, nuorimman ollessa 65- ja vanhimman 85-vuotias. Elämäkokemukset olivat siis haastatelluilla erilaisia, muun muassa sota-ajan kokemukset korostuivat osassa kertomuksia. Tutkimukseen osallistujat erosivat toisistaan myös sosioekonomiselta asemaltaan; muutaman vuoden ammatillisen koulutuksen käyneistä vuosien korkeakoulutuksen saaneisiin.

Aineiston monipuolisuutta korostaa myös se, että kaikki kertoivat erilaisia kokemuksia ja näkemyksiä tutkimukseni keskeisistä teemoista, sillä ennakkoon olin ajatellut olevan vaarana, että haastatteluissa

kerrotaan samankaltaisia vakiintuneisiin puhetapoihin perustuvia positiivisia asioita, jolloin aineistosta olisi tullut huomattavasti suppeampi. Tässä tutkimuksessa ei ole ollut keskeistä se, ovatko kerrotut asiat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvausten osalta muuten kuin subjektiivisesti totta ja miten ne ovat yhteensopivia keskenään. Toki haastateltava saattoi joissakin tapauksissa ymmärtää kysymykseni toisin kun olin sen ajatellut ja tämä muokkasi osaltaan aineistoa.

Tutkimuksen luotettavuuden osalta olen pyrkinyt kuvaamaan sen toteuttamista niin tarkasti kun se on haastateltujen henkilöiden anonymiteetin suojaamisen kannalta mahdollista. Muun muassa haastatteluista poimitut sitaatit olen valinnut niin, että niitä ei voi yhdistää tiettyyn henkilöön, mutta silti ne todentavat tekemiäni teemoitteluja ja johtopäätöksiä. Olen pyrkinyt tuomaan esiin missä ja millaisissa olosuhteissa aineisto on kerätty. Esimerkiksi vuodenajalla on saattanut olla jonkinlainen vaikutus kerrottuihin kokemuksiin ja muistoihin. Oma roolini haastattelijana on otettava myös huomioon aineiston luotettavuuden kannalta. Tavoitteenani oli antaa itsestäni jokaiselle haastateltavalle luotettava ja avoimesti asioihin suhtautuva vaikutelma. Näen, että jonkinlainen vaikutus kertomusten avoimuuteen oli sillä, että monet haastateltavista tietävät isoäitini ja tätä myöden kokevat minut jollakin tavoin tutuksi. Seuraavassa luvussa esittelen vielä tarkemmin aineistoa ja avaatan analysointiprosessia, käyden läpi teemoja, jotka ovat osin ennalta päätettyjä ja osin haastatteluissa esiin nousseita.

5 FENOMENOLOGISTA ANALYSOINTIA JA TEEMOITTELUA

Tutkimusaineiston analysointiin käytin teoriaohjautuvaa laadullista analyysiä. Analyysi sisältää teoreettisia kytkentöjä, mutta tutkimus ei ole teoriaa testaavaa, vaan taustateoriat ennemminkin avaavat ajattelulle uusia ulottuvuuksia. Analyysissä lähdin liikkeelle aineistolähtöisesti, mutta erityisesti tutkimustuloksia muodostaessani otin sosiaalisen tilan teorian mukaan tulkintaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95–97).

Kuten totesin, narratiivien tutkimuksessa on mahdollista yhdistää fenomenologinen tutkimusote sekä narratiiviaineisto. Tutkimuksessani halusin kokemussisältöjen lisäksi tarkastella, mitä ihmiset kertovat puheellaan epäsuorasti ja mitä he pyrkivät mahdollisesti saavuttamaan tällä tai ehkä jättivät kertomatta (kts. Tökkäri 2018, 69). Tästä syystä aineiston analysointiin sopi parhaiten tulkitseva fenomenologinen analyysi (*interpretative phenomenological analysis, IPA*) ja sen soveltaminen

narratiivien tarkasteluun. Narratiivien analyysissä keskitytään aineiston kertomusten luokitteluun tai kuten tässä tutkimuksessa teemoitteluun (Vilka 2015, 111).

Tulkitsevan fenomenologisen analyysin tavoitteena on tutkia, miten ihmiset luovat mielekkyyttä ja merkityksellistävät henkilökohtaista ja sosiaalista maailmaa (Tökkäri 2018, 75). Analyysin pohjalta en pyrkinyt vastaamaan tutkimuskysymyksiini siten, että tavoittelisin haastateltujen henkilöiden kokemusten mahdollisimman ennako-oletuksetonta tarkastelua (vrt. kuvaileva fenomenologinen analyysi), vaan käytin omaa esiyymmärrystäni apuna ja peilinä tutkiessani toisten ihmisten kokemuksia, kuten Tökkäri (emt. 75) esittää tämän kaltaisessa tutkimuksessa olevan keskeinen piirre. Vaikka omat kokemukseni tutkimuskohteesta ovatkin mukana analyysissä, tavoitteenani oli rakentaa tulkinta haastateltujen kokemuksista, ei omistani.

Tökkärin (2018, 75) mukaan tulkitsevan fenomenologisen analyysin peruslähtökohtina voidaan pitää kuutta vaihetta:

- 1.) aineistoon tutustuminen ja alustava kommentointi,
- 2.) teemoittelu,
- 3.) teemojen välisten yhteyksien etsiminen,
- 4.) teemataulukoiden muodostaminen,
- 5.) yhteisen teemataulukon muodostaminen ja
- 6.) kirjoittaminen

Smithin, Flowersin ja Larkinin (2009, 82–98) mukaan ensimmäinen analyysin vaihe tarkoittaa käytännössä haastatteluaineiston litteroimista tekstimuotoon sekä tutkimuskysymysten näkökulmasta olennaisien asioiden esiin nostamista. Haastatteluaineistoa litteroidessani merkitsin kohtia, jotka koin olevan tutkimuskysymysteni kannalta keskeisiä. Tekstimuotoisen aineiston tulostettuani luin jokaisen haastattelun huolella läpi, poimien samalla alustavasti sitaatteja teemataulukkoa varten.

Analyysin toisessa vaiheessa teemojen nimeäminen riippuu tutkimuskysymyksistä ja ovat usein abstraktimpia kuin alkuperäisessä aineistossa. Näitä teemoja hahmottelin osittain jo ennen aineiston hankintaan ryhtymistä, sillä uskoin niiden auttavan myös haastattelujen toteuttamisessa. Osa näistä teemoista korostui haastatteluissa, mutta oli myös sellaisia, jotka eivät haastattelutilanteessa tulleet esiin. Monia uusiakin teemoja muodostui haastattelujen myötä. Kirjoitin edellisessä vaiheessa poimimiani sitaatteja ja omia kommenttejani Excel-työkirjaan ja lisäsin oman sarakkeen teemoille.

Vielä tässä vaiheessa teemoja oli jokaisen haastattelun osalta suhteellisen paljon, mutta tiesin, että kolmannessa vaiheessa teemojen välille etsitään yhteyksiä, joten oli vain hyvä, että ne eivät vielä tässä vaiheessa olleet liian tarkkoja.

Kolmannessa vaiheessa kävin läpi tekemäni taulukot kunkin haastattelun osalta. Teemat ja sitaatit olivat taulukoituina siinä järjestyksessä kun ne avoimissa haastatteluissa esiintyivät, joten teemojen välisten yhteyksien etsiminen vei aikaa. Tähän mennessä tehty teemoittelu oli vielä niin abstraktilla tasolla, että katsoin jo tässä vaiheessa parhaaksi käydä läpi kokonaisuutena kaikkien haastattelujen edellisessä vaiheessa tekemiäni teemoitteluja ja laadin niiden pohjalta yhtenäisempiä alateemoja.

Neljännessä analyysin vaiheessa kokosin teemat vielä jokaisen haastattelun osalta yhdenmukaisiksi taulukoiksi, joihin lisäsin myös tekstikatkelmia, joita voisin hyödyntää lopullisessa teemataulukossa sekä muutoin työssäni sitaatteina. Näiden analysointivaiheiden jälkeen minulla oli viisi erillistä narratiivia tutkimaani ilmiöön liittyen. Näitä narratiiveja en avaa työssäni yksittäin haastateltujen henkilöiden anonymiteetin suojaamiseksi. Edellä esiteltyjen vaiheiden jälkeen ryhdyin kokoamaan eri haastatteluissa esiin nousseita teemoja yhteen teemataulukkoon.. Nämä teemat olen kerännyt seuraavaan kuvioon 5 otsikkotasolla.

arki ja rutiinit	koti ja kotiseutu	identiteetti	yhteisö	yhteiskunta
<ul style="list-style-type: none"> • lapsuus ja nuoruus • aikuisuus ja vanhuus • liikkuminen ja etäisyydet • kyläily ja käyminen • palvelut ja omavaraisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • koti ja asuinpaikka • kotiseutu ja sen merkitykset • rakennukset • luonto ja ympäristö • rajat • sijainti ja saavutettavuus 	<ul style="list-style-type: none"> • juuret • maalaisuus • yksilöt ja suvut • kylien väliset erot • kaupungin ja maaseudun väliset erot 	<ul style="list-style-type: none"> • yhteisöllisyys • yhteenkuuluvuus ja yhteishenki • aktiivisuus, elinvoimaisuus ja perinteet • talkoot ja tapahtumat • naapurit ja naapuriapu 	<ul style="list-style-type: none"> • muutokset arjessa • asenteet ja politiikka • asumisen olosuhteet • muuttaminen muualle

Kuvio 5. Teemataulukon pää- ja alateemat.

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen tarkemmin näitä keskeisimpiä teemoja, niiden yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia, piirteitä ja säännönmukaisuuksia aineistooni pohjautuen. Haastattelujen välillä, eri teemojen yhteydessä, saattoi nousta esiin hyvinkin erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia, jotka

laajensivat entisestään niiden tulkintaa. Olen pyrkinyt kuvaamaan koko aineistoani mahdollisimman avoimesti niissä rajoissa mitä haastateltujen anonymiteetin säilyttäminen on sallinut.

5.2 ”Se oli hienoo aikaa se lapsuus” – kotiseutu arjen näyttämönä

Neljä haastattemistani henkilöistä on syntynyt ennen jatkosotaa, ja tämän vaikutukset korostuivat vahvasti heidän lapsuutensa ja nuoruutensa arjen muisteluissa. Lapsena he viettivät tiiviisti aikaa kotona sisarusten ja naapuritalojen lasten kanssa leikkien, kesällä kalastellen ja uiden, talvella mäkeä laskien ja hiihtäen. Kuuslammin ja Teuron lapset eivät olleet keskenään tekemisissä juuri lainkaan ennen kansakouluun menoa, eivätkä suuresti sen aikanakaan. Ylipäätään lapsuus koettiin hienona aikana, johon liittyy paljon positiivisia muistoja. Jossain vaiheessa kasvoi myös vastuu kodin arkitöistä vanhempien apuna. Lomat ja vapaa-aika vietettiin pelto- tai muita maataloustöitä tehden tai vanhempia heidän työpaikallaan auttaen.

”Et sehän oli sitten se elämä siinä kodin ympärillä ja kylässä. Et ei paljoo muusta maailmasta tietty. Et kun mentiin Teurolle kouluun, niin se oli ja sit varsinkin kun tultiin Forssaan oppikouluun, niin se oli niinku kaukana.” – H2

Yhtä lukuun ottamatta tutkimukseen osallistuneet ovat käyneet kansakoulun Teuron kyläkoulussa ja lähteneet tämän jälkeen kuka mihinkin, osa opiskelemaan, osa työnhakuun. Kaikki halukkaat eivät voineet jatkaa Forssaan oppikouluun. Suurin rajoittava tekijä oli raha, sillä opiskelu tuli kalliiksi jo valmiiksi niukasti eläville kotitalouksille. Monissa perheissä kun lapsia oli kuusi tai enemmän, ei jokaista ollut varaa lähettää opintielle. Ne, jotka pääsivät kouluun Forssaan, asuivat viikot koulukortteerissa tai muissa yhteismajoituksissa. Lauantaisin palattiin usein kotiin ja maanantai-aamuna lähdettiin jälleen eväiden kanssa takaisin Forssaan.

Työuransa lähes jokainen on tehnyt muualla kuin Teurolla tai Kuuslammilla, ja myös asunut toisaalla. Tällöin arkeen on kuulunut paljon matkustamista. Pitkään Teurolle ja Kuuslammille pääsi vielä linja-autolla muun muassa Helsingin suunnalta, joka mahdollisti myös autottomien pääsyn kylille. Moni haastateltava mainitsi, että oma auto on ollut kuitenkin välttämätön jo pitkään. Tämä vaikuttaa myös luultavasti siihen näkemykseen, että etäisyydet eivät tunnu enää niin pitkiltä.

”Ja sit täällä pitäjällä oli semmonen tapa, että ennen kun talon emännät ei ollu talon ulkopuolella töissä, niitä tapaamisia oli niinku paljon, että käytiin kylässä. Että tunsi lähes koko pitäjän.” – H4

Haastateltavien työelämän jälkeinen arki on pitkälti koostunut oman kodin ympärille. Aikaisemmin kylillä oli tapana, että naapureiden ja muiden kyläläisten kanssa oltiin paljonkin tekemisissä. Tällöin lähes kaikki kyläläiset olivat tuttuja ja tunnettiin paljon ihmisiä myös muualta kunnasta. Tämä perinne on säilynyt enää vain osittain. Eräs haastateltava totesi, että kylällä naapuroidaan enemmän kun jossakin muualla, missä hän on asunut elämänsä aikana. Ennen tämä kylässä käyminen oli paljon yleisempää kuin nykyään ja saattoi mennä käymään ilman suurempaa asiaakin. He toteavat tilanteen olevan nykyisin useimmiten se, että pitää tulla erikseen etukäteen kutsutuksi, jotta voi mennä käymään.

Arkeen ja sen rutiinien muutokseen liittyy myös palvelujen poistuminen kylältä. Molemmilla kylillä oli kauppa, Kuuslammilla 1970-luvun loppuun ja Teurolla vielä vuosituhannen vaihteeseen asti. Niiden yhteydessä oli posti- ja pankkipalveluita. Myös kauppa-auto kiersi kylillä jonkin aikaa. Tällöin asukkaiden ei tarvinnut lähteä ostamaan tarvitsemaansa kirkonkylältä tai Forssasta, paitsi silloin jos oli jotain erityistä tarvetta. Kaikki nämä arjen palvelut ovat, linja-autoreittien ohella, loppuneet ja ostokset täytyy lähteä tekemään omalla autolla. Ostokset pyritään suunnittelemaan, niin ettei parinkymmenen minuutin matkaa suuntaansa tarvitse tehdä kuin kerran pari viikossa. Arkisten palvelujen tarvetta erityisesti ikääntyneiden osalta korostaa myös, ettei enää olla ruoantuotannon saralla yhtä paljon omavaraisia kuin heidän lapsuudessaan ja nuoruudessaan.

5.3 ”Mää tulen käymään kotona” – koti ja kotiseutu muutakin kuin asuinpaikka

Kodin merkitys muuttuu eittämättä elinvuosien karttuessa. Lapsuudessa koti on se missä kaikki tapahtuu ja on läheisimpien ihmisten ympäröimänä. Kun eteen tulee muutto pois tästä lapsuudenkodista, säilyy se silti pitkään kotina, johon palataan usein mielellään ja josta pois lähteminen tuntuu vaikealta. Erityisesti maaseudun kasvateilla tämä tunne tuntuu säilyvän vahvana pitkään. Elämäkokemuksen karttuessa muuttuu usein myös kodin merkitys laajemmaksi. Useat haastateltavani totesivat, että kun perustaa oman perheen, ajatus kodista viimeistään muuttuu. Vahvat siteet lapsuudenkotiin haurastuvat ja alkaa eräällä lailla uuden kodin rakentaminen. Koti on tällöin

siellä missä omat lapset ja puoliso ovat. Koti on siis aina enemmän kuin pelkkä fyysinen rakennus, se on paikka, johon sydän kuuluu.

”Nyt kun aattelee tätä koko elämänkaarta, niin ei se oo koskaan katkennu se yhteys, enkä oo koskaan katkassu kotiin taikka sinne kylälle. Se kuitenkin tuntuu, et se on semmonen pysyvä.” – H2

Osa haastateltavista korosti sitä, että aikuisena koti on yleensä se missä asuu kussakin elämän vaiheessa, oli se sitten missäpäin Suomea tahansa. Moni kertoi, että jos heiltä joku tulee kysymään mistä olet kotoisin, vastaus on, että Hämeestä, Tammelasta, Teuroilta tai Kuuslammilta, riippuen siitä kuka kysyjä on ja missä yhteydessä kysymys esitetään. Tämä tuo esiin, miten asuinpaikka on yleensä eri kuin se mistä on kotoisin. Eli useimmille koti ja kotiseutu rakentuvat tästä näkökulmasta juuri lapsuudenajan muistoista, jotka ovat pääosin positiivisia ainakin haastateltujen kertoman perusteella.

Kysyttäessä kotiseudun rajoista haastateltavat antoivat hyvin erilaisia vastauksia. Toisten mielestä kylien väliset rajat ovat selkeästi piirrettävissä kartalle, ja näin myös kotiseutu on eräällä tapaa rajattavissa. Eräs osasi jopa konkreettisesti maastossa osoittaa missä loppuu Teuro ja mistä alkaa Kuuslammi eli hänen kotiseutunsa. Toisille taas tämä raja on häilyvämpi. Eräs haastateltava kuvasi kotiseudun rajoja osuvasti niin, että ne hälvenevät sitä mukaa mitä kauemmaksi kotitalosta lähdetään. Laajimmillaan kotiseudun rajoiksi miellettiin koko Häme. Kaikista haastatteluista oli havaittavissa, että kyseessä on kaksi erillistä kylää, josta joko toinen tai molemmat ovat heille kotiseudun ydintä.

*”Noista rajoista, kotiseudun rajoista, niin se varmaan hälvenee se raja, mitä kun tästä lähretään menemään mihin tahansa suuntaan hyvänsä. Niin sillai, että tää on niinku kuitenkin mulle ensisijaisesti nää kylät, Teuro ja Kuuslammi, mulle se kotiseutu. Ja Tammela sit tietysti kans.”
–H3*

Eräs haastateltava kertoi hienon esimerkin siitä, miten koti säilyy vahvana, vaikka on siellä asunut vain lapsuudessa, mutta missä hän kokee silti juuriensa olevan. Eräs hänen vanhempi sukulaisensa, joka oli asunut lähes koko aikuisikänsä Pirkanmaalla, soitti toisinaan ja totesi: *”Mää tulen käymään kotona”*. Hän oli aina hyvin kiinnostunut siitä mitä hänen lapsuudenkodissaan tapahtui. Haastateltava totesi, että heidän suvussa on erityisen vahvasti kasvatettu siihen, että koti ja kotiseutu on siellä

missä on suvun juuret. Ja toisaalta lyhytkin ajanjakso, jonka viettää kyseisellä seudulla, vahvistaa tuntuu vahvistavan tätä tunnetta.

Kotiseudun yhteydessä haastatteluissa korostui myös kylien sijainti sekä niiden saavutettavuus. Näissä kommentteissa korostuivat sekä vahva kotiseuturakkaus että kylien välinen vastakkainasettelu. Kuuslammilta lähtöisin oleva henkilö totesi sen olevan peräkylä Teuron takana, joka jää aina varjoon Teuron ollessa eräänlainen keskuspaikka. Teurolla lähes koko ikänsä asunut haastateltava puolestaan sanoi, ettei ole ajatellut koskaan kylien välillä olleen tällaista eriarvoistamista. Kylien saavutettavuuden osalta eräs haastateltava puolestaan totesi, että ei Teuro-Kuuslammi kuitenkaan ole mitään periferiaa, vaan se on isojen taajamien vaikutuspiirissä, joten tämän ei pitäisi ainakaan olla esteenä sille, etteikö maalla voisi asua.

Haastatteluissa korostui, että erilaisilla rakennuksilla on kotiseudun muodostumisen kannalta keskeinen merkitys. Tiettyihin rakennuksiin liittyy heillä paljon tunteita ja muistoja, vaikkei niitä enää olisi olemassa tai niissä ei olisi pitkään aikaan viettänyt aikaa. Erityisesti sellaiset rakennukset, jotka on jo aikapäiviä sitten purettu ovat edelleen tärkeä osa elettyä tilaa, kylää ja kotiseutua. Haastattelemani henkilöt ovat kaikki suhteellisen iäkkäitä, joten tämä toi esiin sen miten lapsuuden muistot säilyvät mielessä erityisen vahvasti kyläkuvasta kadonneiden rakennusten osalta.

”Ja vieläkin, vaikka ne on ajat sitten monta vuotta sitten hajotettu siitä ne puimahuoneen rakennukset, ni mä aina sanon, et se tulee tuolla vanhalla puimalla, vaik ei siel mitään rakennusta enää.” – H1

Erityisesti maaseudulla tuntuu elävän vahvana käsitys siitä, että jos ei osaa kunnioittaa vanhaa, ei voi ymmärtää uutta. Moni haastateltava suri sitä, että monet rakennukset ovat päässeet huonoon kuntoon, kun niitä ei ole vuosien varrella kunnostettu ja ylläpidetty riittävästi. Asuinkäytössä olevat rakennukset ovat toki kaikkien mielestä hyvässä kunnossa ja uudisrakennuksetkin sopivat kylämaisemaan. Alueelle onkin rakennettu jonkin verran uusia omakotitaloja, mutta suurin osa niiden asukkaista on paluumuuttajia.

Olemassa olevista rakennuksista, omien kotitalojen lisäksi, nousi haastatteluissa keskeiseksi kyläkoulu. Siitä ollaan erityisen ylpeitä, että kylällä on vielä oma koulu, sillä tämä on seutukunnalla suoranaan harvinaisuus tänä päivänä. Erityisesti kyläkoulun oppilailleen tarjoamat pienen koulun

edut korostuivat haastatteluissa. Haastateltavien mukaan koulussa on säilynyt läpi vuosikymmenten vahva yhtenäisyyden tunne ja kaikki oppilaat ovat ikään kuin yhtä porukkaa. Koulu toimii yhdysluokka-periaatteella, jossa eri luokka-asteilla olevat oppilaat opiskelevat samoissa tiloissa yhden opettajan johdolla.

Kuten rakennukset, myös luonto on muuttunut vuosien saatossa. Moni haastateltava kertoi, että heillä oli aiemmin useita laajojakin metsäalueita, joissa he liikkuivat muun muassa marjastaen ja sienestäen. Nyt monet näistä metsistä on poissa avohakkuiden myötä, jolloin niihin ei enää ole menemistä. Moni muukin sellainen minkä ei olisi uskonut muuttuvan on kadonnut. Eräs haastateltava kertoi, kuinka hänen sukulaisensa oli kaivannut tiettyä suurta kiveä joen uomassa, jonka vieressä tiesi kasvavan metsämansikoita. Eräänä kesänä tätä kiveä ei kuitenkaan enää ollut vaan se oli joen vedenlaskun myötä hävinnyt.

”Et mullehan tää on niinku melkein paratiisi. Että tässä on luontoa ympärillä vaikka kuinka. Ettei tarvii lähtee mihkään sen pidemmälle kun vaan kävelemään tosta noita metsäteitä.” – H5

Haastattelujen pohjalta minusta tuntuu, että luonto ja ympäristö, metsineen ja järvineen, ovat maaseudun asukkaille elintärkeitä. Niiden käyttömahdollisuudet ovat toki vuosien saatossa vähentyneet. Ensisijaisesti tietenkin metsä- ja maatalouden seurauksena, mutta paljon on tähän vaikuttanut myös muun muassa kesämökkien tulo järvien rannoille, jolloin kaikille kuuluvia vesistöjä ei voi käyttää enää yhtä vapaasti kuin ennen. Erityisen suuressa arvossa tutkimukseen osallistuneet henkilöt pitivät sitä, että maaseudulla luonto tulee edelleen ihmisen luokse, eikä ihmisen tarvitse lähteä sen luokse, kuten edellä oleva sitaattikin osoittaa.

5.4 ”*Kuin kasvi ilman juuria*” – alueellinen identiteetti seuraa läpi elämän

Alueellisen identiteetin hahmottaminen ja sen piirteiden tunnistaminen oli kaikille haastatelluille vaikeaa, kuten saattoi odottaakin. Vahvimpana omaa identiteettiä suhteessa tutkimuksen kontekstiin kuvasi maalaisuus. Se oli kaikille haastatelluilla yhteinen piirre, jota he pitivät erityisen tärkeänä. Maalaisuus on siis jotakin pysyvää. Eräs haastateltavistani pohti, että tarkoittaako tämä sitten sitä, että ollaan jollain tapaa tukevasti maassa kiinni ja lähellä luontoa. Eli voisi ajatella, että maalaisuuteen

liittyy vahvasti ympäristö, jossa eletään sekä siihen pohjautuva tietynlainen elämäntapa, jonka kuvaaminen sanallisesti on haastavaa.

”Kyl siä aika paljon ne ihmisetkin, joita muistaa vanhoja kyläläisiä, vaikuttaa siihen alueelliseen identiteettiin. Mut kyl se aika paljon on se identiteetti niissä ympäristöissä, rakennuksissa, maisemissa ja metsissä.” – H1

Muita vahvoja alueellisen identiteetin piirteitä, jotka sisältyvät vahvasti maalaisuuteen, ovat haastateltujen mielestä luonnontilainen ja rakennettu ympäristö. Vaikka ihmiset unohtuvat, paikat ja maisemat jäävät mieleen vahvoina. Tätä teemaa kävin jo edellisessäkin alaluvussa läpi, joten tämä korostaa sitä, miten arjen elinympäristöt ja vuorovaikutus muiden ihmisten kanssa muodostavat palaa palalta identiteettiämme. Jokainen yksilö tulkitsee ja arvottaa ympäristöään eri tavoin, mutta taustalla vaikuttavat aina vahvoina laajemmalti sisäistetyt näkemykset alueesta ja sen erityispiirteistä. Alueellinen identiteetti ei ole pysyvää vaan muuttuu ajan myötä jatkuvasti.

Maalaisuus tuntuu seuraava mukana läpi elämän osana ihmisen identiteettiä. Toki myös mielikuva maalaisuudesta muuttuu elämän ja vuosien myötä. Kun tuntee juuriensa olevan maaseudun lapsuudenkodissa, säteilee se jokapäiväiseen elämään ja asenteisiin myöhemminkin elämässä. Eräs haastateltava totesi, että vaikka on asunut pitkään kaupungin vilinässä, on hän silti auttamattomasti aina maalainen, koska on maaseudulta kotoisin. Sama näkemys korostui myös useassa muussa haastattelussa.

”Ainakin mulla on pysyny semmonen maalaisuus pohjavireenä. Kyllä siinä on jotakin semmosta tuttuutta ja turvallisuutta siinä maalaisuudessa. Se on niinku luontevaa taikka se on niinku osa minua.”
– H2

Koko pitkän ikänsä seudulla asun haastateltava pohti, että maalaisuus on jollain tapaa perässä menemistä. Sellaista, että maalle tulee kaikki asiat aina myöhemmin ja tämä osaltaan vahvistaa leimaa maalaisuuden ja kaupunkilaisuuden välillä. Toinen haastateltava puolestaan totesi, että kaupunkilaiset tuntuvat pitävän itseään parempina ihmisinä kun maalla asuvat. Hänen mukaansa kaupunkilaiset pitävät maalaisia jonkinlaisina apulaisina, jotka ovat valmiita tekemään asioita heidän

puolestaan aina pyydettyä. Syyksi tähän hän pohti sitä, että kaupungeissa on vaan totuttu toimimaan heti, kun maaseudulla asiat tehdään sitten kun hyvältä tuntuu. Kyse ei ole siis siitä, etteivätkö maaseudun asukkaat haluaisi auttaa. Ennemminkin siitä, että asioiden kanssa ei kiirehdi, vaan ne laitetaan ikään kuin itselle mieluisaan tärkeysjärjestykseen.

Myös näiden kahden kylän, Teuron ja Kuuslammin, välisessä alueellisessa identiteetissä haastateltavat kokivat olevan, tai ainakin aiemmin olleen, eroavaisuuksia. Tähän nähtiin vaikuttavan paikalliset vanhat suvut ja sukutilat, jotka ylläpitävät perinnetä menneiltä vuosikymmeniltä. Sukupolvelta toiselle ovat siirtyneet tietynlaiset tavat toimia ja ajatella, ja ne ovat muuttuneet hitaasti. Haastatteluissa korostui, että ikääntyneemmällä kyläläisillä perinteet näyttelevät alueellisen identiteetin osalta huomattavasti suurempaa roolia kuin nuoremmilla sukupolvilla, joilla maailmankatsomus saattaa olla avarampi.

Kuuslammilta kotoisin olevat tutkimukseen osallistuneet totesivat kokeneensa lapsuudessaan, että he olivat enemmän metsästä toimeentulon saavia torpparien lapsia, kun taas teurolaisilla oli peltoja, jotka takasivat paremman toimeentulon ja saivat heidät vaikuttamaan jollain tapaa paremmilta kansalaisilta. Myös se nousi esiin erottavana tekijänä, että Kuuslammin lapset tulivat kaukaa, kolmen kilometrin päästä kouluun. Teurolta kotoisin oleva haastateltavani kylläkin tyrmäsi nämä näkemykset heti niistä kuultuaan, todeten ettei omana kouluaikanaan koskaan ajatellut näin. Sittemmin alueellinen identiteetti on kaikkien haastateltujen mukaan yhtenäistynyt seudulla, eikä kylien välillä ole enää sellaista kilpailua ja vastakkainasettelua kuin vielä reilu viisikymmentä vuotta sitten kun kylät olivat melko suljettuja yhteisöjä. Tähän eräs haastateltava pohti vaikuttaneen sen, että seudulle on syystä tai toisesta muuttanut ihmisiä muualta ja he ovat tuoneet mukanaan uudenlaista ilmapiiriä muokaten alueellista identiteettiä.

5.5 ”Puhalletaan yhteen hiileen” – yhteisöllisyys on keskeinen osa maalaiselämää

Kyläyhteisö ei muodostu hetkessä, vaan se on vuosikymmenten, jopa vuosisatojen, kuluessa hitaasti rakentuva ja muokkaantuva sosiaalinen kokonaisuus. Moni haastateltavista totesi, että ilman 1980-luvulla perustettua kyläyhdistystä, kylien yhteisöllisyyden tilanne olisi täysin toinen. Yhdistys on selvästikin ylläpitänyt kylien elinvoimaisuutta ja tuonut ihmisiä yhteen toimimaan yhteisen asian puolesta. Toki kyläyhdistyksenkin toimintavuosiin on mahtunut ylä- sekä alamäkiä, ja yhteishenki ei ole aina ollut parhaimmillaan.

Alueen yhtenä parhaimmista puolista eräs haastateltava mainitsi kylillä vallitsevan yhdessä tekemisen kulttuurin. Hänen mukaansa erinäisiin talkoisiin osallistuu paljon ihmisiä, ne ovat hyvin organisoituja ja jokaiselle työlle löytyy henkilö, joka on siitä vastuussa. Talkoista parhaana esimerkkinä on jokakesäinen tekniikka- ja myyntinäyttely, jonka valmisteluun ja toteutukseen monet kyläläiset osallistuvat mielellään. Eräs toinen haastateltava totesi, että kaikki tämänkaltainen toiminta lisää kylien yhteisöllisyyttä ja yhteishenkeä. Kolmas haastateltava kertoi, että juuri kesätapahtuma ja kyläyhdistyksen lauantaikahvio, ovat tilaisuuksia, joissa vanhat jo poismuuttaneet, kyläläiset tapaavat toisiaan. Tällaiset kohtaamiset vaikuttavat olevan erittäin tärkeitä ikääntyneemmille kyläläisille.

Kyläläiset pitävät yllä kuvaa tiiviistä yhteisöstä, mutta heidän minulle kertomansa kokemukset osoittivat hieman muuta. Eräs haastateltavani pohti, että todennäköisesti ulkopuolisen silmin kylän yhteisöllisyydestä saatetaan antaa liian ruusuinen kuva. Toisessa haastattelussa tämä konkretisoitui näkemyksenä, että jos on jossakin vaiheessa ollut aktiivisesti mukana toiminnassa, mutta jäänyt hetkellisesti syystä tai toisesta pois, niin ei enää hyväksytäkään samalla tavalla mukaan myöhemmin. Hän koki, että yhteisöllisyyden taakse kätkeytyy ihmisten luokittelua, eikä kaikille halukkaille anneta mahdollisuutta osallistua.

Kyllä se varmaan semmonen, että puhalletaan yhteen hiileen. Ja mahdollisimman sillai, jotenkin niinku yhteneväisesti. Ja kylähenki, se on korkealla Teuro-Kuuslammilla aina. Sen mää voin sanoa. – H3

Kylien yhteisöllisyys on siis muuttunut ja sen säilymisestä joudutaan pitämään nykyään erikseen huolta, sillä se ei ole enää luonnollinen osa ihmisten arkea. Yhteisöllisyyden eteen joudutaan välillä tekemään kovastikin töitä. Sukupolvien ja asukkaiden vaihtuvuus on erään haastatellun mukaan syynä siihen, että yhteisöllisyys kyläparissa on vuosien varrella muuttunut. Samaan hengenvetoon hän totesi, että laajemmalla yhteiskunnallisella muutoksella on vielä suurempi vaikutus.

Kyläpari tunnetaan laajalti talkoohengestään ja tapahtumistaan. Useampi haastateltu totesi talkoohengen ylläpitämisen olevan kuitenkin kiinni vain muutamista ihmisistä. Talkoissa on mukana aina samat ihmiset ja monilla alkaa olla jo ikää sen verran, etteivät he pysty enää antamaan sellaista työpanosta mitä ehkä haluaisivat. Eli vaikka kylillä puhalletaankin yhteen hiileen, on se vaarassa sammua ilman näitä muutamia aktiivisia ja innostavia kyläläisiä. Eräs haastateltava totesi, että ainahan joka kylällä täytyy olla vastaanpanijoita ja vastarannan kiiskiä, muutenhan mitään ei

tapahtuisi. Keskeistä on hänen mielestään myös huomata, että ei jokaisen tarvitse lähteä kaikkeen mukaan innokkaasti, vaan on oikeus kieltäytyä kun siltä tuntuu.

Vaikka yhteisöllisyyteen ja sen muuttumiseen liittyy paljon negatiivisia mielikuvia ja kokemuksia, on yksi piirre, jota kaikki haastattelemani pitivät erityisen positiivisena, naapuriapu. Naapurista sai apua muun muassa lastenhoidossa sekä remontoinnissa. Toki tämäkin on muuttunut sen seurauksena, että ihmiset eivät ole enää niin paljoa kotona kuin aiemmin ja työt teetetään alan ammattilaisilla.

Et apua on saanu, vaikka ei oo osannu sitä pyytää. Meillä on todella hyvin synkannu tässä. Et siinä mielessä olis voitu tietysti osua johonkin huonompaankin paikkaan. – H5

Edellä oleva tekstikatkelma kuvaa mielestäni loistavasti naapuriavun merkitystä yhteisöön sopeutumisessa. Haastateltavan muutettua kylälle ottivat naapurit heti ystävällisesti vastaan toivottaen tervetulleiksi neuvoen mistä löytyy mitään apua. Kylillä elää edelleen vahvana perinne siitä, että uutena kylään muuttavia ihmisiä käydään tervehtimässä, erityisesti kyläyhdistyksen puolesta. Haastattelujen rivien välistä tulkitsin myös se jokseenkin ilmeinen asia, että mitä enemmän on mukana kylien toiminnassa ja antaa sille arjessaan aikaa, sitä vahvempi on yhteisöllisyyden tunne henkilökohtaisesti.

Yhteisöllistä yhteen hiileen puhaltamisen voiman tuntua vahvistaa erään haastateltavan mukaan se, että Teuro-Kuuslammi on sijainnillisesti sivussa, Hämeenlinnan rajan tuntumassa. Ikään kuin olemassaoloon korostaakseen on kylien asukkaiden, luottamushenkilöt etunenässä, ajettava yhteisen linjan mukaisesti etujaan, niin kunnallisella kuin laajemmalla alueellisella tasolla. Hänen mukaansa arvokkaan kotiseudun puolesta taistelu on jatkuvaa ja toisinaan on pakko antaa periksi. Tämän on myös Teuro-Kuuslammin kyläyhteisö joutunut kokemaan monessa asiassa vuosien varrella.

5.6 ”Maalaiset samanlaisia kansalaisia kuin muut” – eriarvoistaminen näkyy päätöksenteossa

Ihmisten tietoisuus ympäröivästä maailmasta tuntuu laajentuneen 1940-luvulta tähän päivään valtavasti. Kun tuolloin kaikki tapahtui oman kodin ja kylän ympärillä, nyt koko maailma on osa arkea. Tähän toki suurimpana myötävaikuttavana tekijänä ovat olleet luonnollisesti televisio ja

internet. Haastateltujen lapsuudessa kun ei ollut edes puhelinta joka talossa. Eräs henkilö totesikin, että oppi ymmärtämään vasta sitten kun lähti maailmalle, että millaista elämä voi olla, täysin toisenlaista.

Eräs haastateltava muistutti, että maaseudulta, myös Teuroilta ja Kuuslammilta, on lähtenyt paljon siellä syntyneitä ja varttunutta väkeä opiskelemaan ja työskentelemään kaupunkeihin. Osa on palannut takaisin juurilleen, osa taas on muuttanut muun muassa paremman palvelutarjonnan ja liikenneyhteyksien vuoksi läheisiin suurempiin asutuskeskuksiin, kirkonkylälle ja Forssaan. Eräs haastateltava, joka on asunut muualla lähes koko elämänsä ja sittemmin palannut takaisin kotiseudulleen Tammelaan, totesi, että ulkopäin katsellessa Teuro-Kuuslammi on melko lailla syrjäkylä tai mettäkylä, jota ei tunneta alueena juuri missään maakunnan rajojen ulkopuolella.

Haastatteluissa korostui moneen kertaan, miten koko elämän ajan on koettu, että Tammelan muut kylät jäävät kirkonkylän varjoon monessa asiassa. Ensinnäkin kaikki palvelut ja koulut halutaan keskittää kirkonkylälle, joka puolestaan myötävaikuttaa siihen, että ihmiset muuttavat pois maaseudulta ja uusia asukkaita on haasteellista houkutella näille syrjäisemmille seuduille. Kunnallispolitiikka ja sen epätasa-arvoinen alueiden huomiointi olivatkin asia, johon haastatteluissa kiinnitettiin huomiota.

"Niin kyllä täällä pitäis ihan kunnankin kattoo, että tää on ihan perusasuinpaikka siinä missä kirkonkyläkin. Että kyllä näitä kyliä kannattaa markkinoida. Eikä tää oo ainoa kylä Tammelassa, joka voi olla houkutteleva. --- Kun Teuro-Kuuslammikin on kuitenkin valittu Suomen vuoden kyläksi. Niin ei sitä kunta oo oikeastaan millään lailla noteerannu markkinoinnin kannalta. Et on täysin selvää, että jos nää kylät täältä näivettyy, et kyllä Tammelakin sitten näivettyy." – H5

Eräs haastateltu käytti kyläpolitiikoinnin termiä puhuessaan siitä, miten kunnan päätöksentekoaikoina yleensä suhtaudutaan kyliltä tuleviin esityksiin ja ehdotuksiin. Hänen mielestään kunnan päättäjät tuntuvat ajattelevan, että jos ehdotetaan esimerkiksi jonkin uuden kaikkia palvelevan toiminnon rakentamista kylälle, saa se heti vastustusta siitä syystä, että tämän ajatellaan ajavan vain kyseisen kylän etuja ja tekevän siitä ikään kuin muita kyliä paremman. Kateus on siis myös kunnallispolitiikkaa varjostava piirre. Eräs haastateltu muistutti, ettei menestys ole mitenkään

koko kunnalta pois, päinvastoin. Jos jokin kylistä menestyy omatoimisuuden ja aloitteellisuuden seurauksena palvelee se koko seutukuntaa. Hänen mielestään Tammelassa tulisi vahvistaa huomattavasti yhteistyötä kylien kanssa, koska vain siten voidaan vähentää tunnetta siitä, että kaikkia kunnan asuinalueita kohdellaan tasapuolisesti.

Koska kaikki haastattelemani henkilöt olivat suhteellisen iäkkäitä, korostui, että jossakin vaiheessa on todennäköistä, että joutuu jättämään rakkaan kotinsa maaseudulla ja muuttamaan lähemmäksi palveluja. Yhteiskunnallinen muutos onkin heidän mielestään ajanut osittain siihen tilanteeseen, että elämän eri vaiheissa tarvittavat palvelut keskitetään tiettyihin maantieteellisesti kannattaviin paikkoihin, välillä pitkienkin matkojen päähän, jolloin niiden saavutettavuus vaatii ihmisiltä toisinaan suuria uhrauksia. Eräs haastattelemani henkilö perusteli miksei ole muuttanut takaisin lapsuutensa kotiseudulle eläköidytyään sillä, ettei siellä pystyisi elämään enää samalla lailla kuin vielä viitisenkymmentä vuotta sitten.

”Tuleeko enemmän niinku semmonen kaupunkikeskeinen tästä ympäristöstä, että tää ei oo enää semmonen kun tää on ollut. Kun tää on jo nyt niinku muuttunut. --- Täälläkin alkaa olla semmosia ihmisiä, joita ei tunneta. Et siinä niinku huomaa eron, et silla itää maaseutu on muuttunu. Et kun tänne tulee uusia ihmisiä, niin ne elää niinku omaa elämänsä.” – H4

Lopuksi kaikkien haastateltavien kanssa palattiin vielä siihen, miten aluetta markkinoidaan yleisesti ja mitä positiivisia asioita nostetaan kerta toisensa jälkeen esiin. Useampi henkilö totesi, että tyypillisesti Teuroa ja Kuuslammia mainostetaan mökkikylinä, jotka ovat viihtyisiä erityisesti kesäaikaan. Positiivisia, usein markkinoinnissa esiin nousevia adjektiiveja ovat aktiivisuus ja yhteisöllisyys eli yhteistä toimintaa kerrotaan olevan runsaasti tarjolla. Useimmat totesivat näiden kuvaavan hyvin myös kylien arkea. Mutta toisenlaisiakin näkemyksiä oli, kuten edeltävä tekstikatkelma havainnollistaa. Tämä keskustelu toi esiin sen miten vakiintuneet puhetaivat ohjaavat ihmisten käsityksiä kotiseudustaan välillä suuntaan, joka ei kuvasta todellisuutta. Tähän palaan tarkemmin seuraavassa luvussa, jossa käsittelen aineistoa teorian, keskeisten käsitteiden sekä tutkimuskysymysteni kautta.

6 KONSTRUOITUJA TULOKSIA JA PÄÄTELMIÄ

Edellistä lukua kirjoittaessani tein jo osittain teemoja kokoavaa tulkintaa. Tulosten kannalta onkin keskeistä löytää yhteisiä ja eriäviä teemoja, piirteitä ja säännönmukaisuuksia aineistosta ja tuoda näitä esiin analyysissa. Seuraavissa kappaleissa tuon esiin juuri sitä, miten nämä edellä käsitellyt teemat asettuvat suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja käsitteellisiin määrittelyihin. Myöhemmin tässä luvussa tarkastelen teemoja ja tuloksia sosiaalisen tilan teoriaan sekä aiempien samankaltaisten tutkimusten valossa. Lopuksi nostan vielä esiin, miten kokemukset ja muistot eivät ole koskaan puhtaasti yksilöllisiä.

Ihmiset tekevät havaintoja ympäröivästä tilasta koko ajan arkisten rutiiniensa ohella. Lapsuudessa ja nuoruudessa havainnot ovat rajoittuneet pienemmälle alueelle, mutta aikuisuuden kynnyksellä, lapsuudenkodista pois muutettaessa ne monipuolistuvat. Tämä tuo esiin elämäntilanteen merkityksen, jonka Rajaniemi (2007, 16) on nostanut keskeiseksi osaksi arjen ja nykyisyyden tarkastelua. On huomionarvoista, että lapsuudessa koetut asiat ja tapahtumat säilyvät erityisen vahvoina muistoissa läpi koko elämän, kun taas aikuisuuden arjen rutiinit ja niihin liittyvät tilat unohtuvat nopeasti. Tämä näkyi myös tekemissäni haastatteluissa.

Vuosikymmenten saatossa arki ja sen rutiinit ovat selvästi muuttuneet tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kohdalla. Arkielämää eletään jälleen pääosin omassa kodissa ja perheen parissa. Lasletin jaottelun (taulukko 2, luku 3.1) perusteella haastatelluista lähes jokainen elää neljännen iän arkea, jossa elämä rajautuu pitkälti oman kodin piiriin. Arkisia kohtaamisia muiden ihmisten kanssa ei ole enää samalla tavoin kuin esimerkiksi työikäisenä. Kyläily naapureissa on harvinaista ja tämä vaatii usein erillisen kutsun tulla käymään. Myös muut arjen kohtaamispaikat kyläläisten kanssa ovat vähässä. Iän karttuessa ja osittain myös toimintakyvyn heiketessä, tekemisen ja olemisten tilat (kts. s. 23) ovat näin ollen vähentyneet.

Kodin merkitys on jokaiselle yksilöllinen ja se muuttuu läpi elämän, kuten Vilkkonen (2010, 22) on todennut. Kotina pidettyjä paikkoja voi olla samanaikaisesti useampia; lapsuudenkoti maaseudulla ympäristöineen sekä paikka, jossa juuri sillä hetkellä asuu. Jälkimmäistä tutkimukseen osallistuneet pitävät pääosin kuitenkin enemmän asuinpaikkana kuin varsinaisena sydämen kotina. Kotiseutu merkitsee useimmille haastatelluille sitä ympäristöä, jossa on lapsuutensa ja nuoruutensa viettänyt

(kts. kuvio 4). Tämä tunne seuraa läpi koko elämän osana omaa identiteettiä. Kotiseutu koetaan siis useimmiten olevan siellä missä on juuret, siellä mistä oma elämä on saanut alkunsa.

Tekemäni analyysi osoittaa, että kotiseudulla ei ole varsinaisia rajoja, vaan se muodostuu aina yksilöllisistä kokemuksista ja kuulumisen tunteesta. Tämä vahvistaa Riukulehdonkin (2013, 23) esiin nostamaa näkemystä, että kotiseutu on jotakin sellaista mikä tunnetaan kotoisaksi ja siihen liittyy tiettyjä henkilökohtaisesti tärkeitä asioita. Näin ollen kotiseutu rakentuu niin fyysisistä rakennuksista, luonnosta ja ympäristöstä kuin henkilökohtaisista kokemuksista ja arvoista. Fyysisessä tilassa tapahtuvat muutokset saattavat tuntua ikäviltä, mutta silti pohjimmiltaan kotiseudun merkitys perustuu aiemmin elämässä koettuihin asioihin ja tapahtumiin.

Alueellinen identiteetti muuttuu ajan kuluessa, eikä sen täydellinen tunnistaminen ole mahdollista. Lisäksi jokainen yksilö hahmottaa sen hyvin eri tavoin, omista lähtökohdistaan käsin. Alueellisen identiteetin ulottuvuuksista alueen identiteetti on analyysini pohjalta pysyvämpi ja yhdenmukaisempi kuin yksittäisten ihmisten esiintuoma aluetietoisuus. Tämä vahvistaa Husserlin (kts. s. 24) esittämää käsitystä subjektiviteetin paradokseista, jonka mukaan kokemukset pohjautuvat sekä henkilökohtaisiin elämäntapahtumiin ja intresseihin että yhteisöllisiin ja jaettuihin kokemisen tapoihin. Tietylle alueelle vahvasti sijoittuvat sukujuuret ja -historia vahvistavat ihmisen paikallista identiteettiä ja kiinnittää tiettyyn paikkaan tiukemmin kuin johonkin toiseen. Kuulumisen tunne säilyy vahvana läpi elämän vaikka ei fyysisesti eläisikään päivittäistä arkeaan kyseisellä seudulla.

Tässä tutkimuksessa alueellinen identiteetti rakentuu pitkälti maalaisuuden käsitteen ympärille, jossa luonto ja rakennettu ympäristö ovat keskeisessä osassa. Tutkimukseen osallistuneiden mielestä maaseudun ihmisillä on tietynlainen elämäntapa ja -asenne, verrattuna esimerkiksi kaupunkien hektisyyteen. Tämän identiteetin voi kuitenkin omaksua vaikei olisikaan pienestä pitäen pääsyt oppimaan sen piirteitä. Toisaalta kaikki eivät välttämättä sisäistä maalaisuuteen vaadittavia piirteitä, ja voisi todeta, että maalla asuminen edellyttää lähtökohtaisesti omanlaistaan luonnetta ja vahvaa halua asua maaseudulla.

Alueellisen identiteetin tunnistaminen lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vahvistaa käsitystä kyläyhteisöstä ja paikallisuudesta. Kuten Vuorinen (2009, 94–95) on todennut, historialla on suuri merkitys siinä, millainen tämä tunne on ja miten kyläyhteisö rakentuu. Perinteiden säilyttämisen kautta ja sovittamalla niitä kunkin ajan tarpeisiin pystytään ylläpitämään yhteisöllisyyttä. Paikallisen yhteisön rakentuminen toteutuu analyysini pohjalta siis pitkälti samalla tavoin miten Rannikko (kuvio

3) on sen esittänyt. Huomionarvoista on, että ulospäin annetaan aina luultavasti positiivisempi kuva yhteisöllisyydestä kuin mitä se on todellisuudessa osana alueen asukkaiden arkea.

Kylähenki on yksi keskeisimmistä yhteenkuuluvuuden tunteeseen vaikuttavista tekijöistä tutkimukseni kohteena olevissa kylissä. Analyysini osoittaa, että alueella on selkeä kulttuurisesti ja symbolisesti tuotettu kuvaus siitä millainen on kyseisen alueen henki; kuinka monessa asiassa puhalletaan yhteen hiileen ja toimitaan yhteisen hyvän parhaaksi kaikkien vahvuusalueita hyödyntäen. Näitä samoja piirteitä käytetään myös alueen identiteetin kannattimina osana ulospäin annettavaa imagoa. Kuten Kumpulainen (2012a, 91–92) on todennut, kylähengen ylläpitämiseen liittyvät vahvasti erilaiset talkoot, jotka lujittavat entisestään sosiaalista sitoutumista yhteisöön. Vahvaan kylähenkeen vaikuttaa kiistatta tutkimuskohteessani, että alueen asukkaat ovat kiintyneet siihen niin paljon, että haluavat toimia sen parhaaksi myös tulevaisuuden kannalta teoin ja puhein.

Seuraavissa kolmessa alaluvuissa tuon esiin analyysini pohjalta, miten Lefebvren teorian mukaiset sosiaalisen tilan ulottuvuudet ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa ja niiden tarkasteleminen toisistaan erillisinä on mahdollista vain analyttisesti. Jokaisessa alaluvussa olen nostanut esiin eri tutkijoiden mukaan sosiaalisen tilan ulottuvuuksille ominaisia piirteitä oman tutkimusaineistoni pohjalta niitä analysoiden. Luvun viimeinen osuus koostuu tutkimuskysymyksiin vastaamisesta sekä niiden yhteenvedosta.

6.2 ”Joka ei vanhaa kunnioita, ei uutta ymmärrä” – arki ylläpitää ja muokkaa havaintoja

Ihmiset elävät tiloja aistimalla ja tekemällä jatkuvasti havaintoja materiaalisesta ympäristöstään. Jokainen meistä tekee näitä tulkintoja omista lähtökohdistaan käsin. Tilan havaitsemiseen vaikuttaa, miten fyysistä ympäristöä käytetään osana arkea, siellä liikutaan ja sen resursseja hyödynnetään. Kuten Lefebvre (1991, 38) on todennut, tilan tulkinnat ovat aina aika- ja paikkasidonnaisia, jolloin niitä uusinnetaan jatkuvasti. Näissä tilallisissa käytännöissä ja niiden muutoksissa sosiaaliset suhteet korostuvat.

Rakennettu ympäristö jäsentää paljolti, miten ihmiset tuovat puheessaan esiin kotiseutuaan. Yksittäiset ihmiset korostavat tiettyjen rakennusten merkitystä osana kylää. Toisille nämä rakennukset saattavat puolestaan olla täysin merkityksettömiä. Tässä tutkimuksessa tällaisia

rakennuksia ovat muun muassa koulu sekä kylätalo. Nämä rakennukset, omien kotitalojen lisäksi, ovat keskeinen osa ihmisten arkea. Kuten Saarikangas (2006, 9) on esittänyt, fyysisessä ympäristössä ja sen havaitsemisessa näkyy yhteisesti jaettuja mutta myös henkilökohtaisia merkityksenantoja ja muistoja.

On muistettava, että tilallista tulkintaa tehdään kulloisessakin ajallisessa kontekstissa. Yhteiskunnallinen tilanne vaikuttaa pitkälti siihen miten näitä tulkintoja ja havaintoja osana omaa arkea ja sen rutiineja tehdään. Aikasidonnaisuuteen ei vaikuta yksin yhteiskunnallinen tilanne, vaan muun muassa vuodenajalla on suuri merkitys ihmisten tapaan havainnoida ympäristöään. Tästä esimerkkinä, miten kevättalvella tekemissäni haastatteluissa lapsuuden hiihtoretket korostuivat useammin kuin kesäiset peltotyöt. Kuten Virtanen (2000, 22) on todennut, tilojen aistiminen ja kokeminen tapahtuu aina aikaisempien paikkakokemusten yhdistyessä sen hetkisiin tilallisiin tarpeisiin ja tuntemuksiin. Eli tässäkin tapauksessa erinäisiin paikkoihin ja tapahtumiin liittyvät kerrotut kokemukset viestivät vahvasti menneestä ja korostuvat erityisesti kotiseutua tarkasteltaessa.

Tutkimukseni tulokset ovat samansuuntaisia kuin mitä Kaisu Kumpulainen väitöskirjassaan (2012) on esittänyt. Molempien tutkimusten kylät ovat vahvasti verkostoituneet ja antaneet alueista ulospäin aktiivisen ja vahvasti yhteisöllisen kuvan. Kuten Kumpulaisen tutkimuksen kylissä, myös Teurolla ja Kuuslammilla rakennusten ja maisemien ennallistamis- ja rakennustöillä on suuri vaikutus siihen, miten tätä kuvaa aktiivisuudesta ylläpidetään ja miten se on aistein ja kokemuksiin havaittua. Tutkimustuloksissani on havaittavissa myös sama, minkä Frisvoll on tutkimuksessaan (2012) todennut, että kuvaa maaseutumaisista tiloista luodaan materiaalien tilallisten käytäntöjen sekä yleisesti kerrottujen narratiivien kautta, jolloin ne eivät välttämättä kuvaa arkista todellisuutta. Tämä tuli omassa tutkimuksessani erityisen hyvin esiin tarkasteltaessa kylissä asuvien ja kyläyhteisöstä ulkopuolisten, toisaalla asuvien ihmisten havaintoja Teuron ja Kuuslammin kylistä.

Kuten Kallio (2012, 124) on esittänyt, tilalliset käytännöt toteutuvat yhtäältä käsitteellisen tilan tuottamisen kautta, subjektiivisen tilan kokemisen ja käyttämisen ohella. Nämä kulloinkin vallitsevat tilalliset käytännöt ohjaavat selvästi ihmisten arkea ja sen rutiineja tietyn yhteiskunnallisesti hyväksytyyn mallin mukaisesti. Esimerkiksi omassa tutkimuksessani paikasta toiseen siirryttäessä käytetään aina tiettyjä kulkureittejä ja yksittäisiä rakennuksia pidetään tärkeämpinä paikkaa kuvaavina tekijöinä kuin toisia. Kodin osalta tämä taas näkyy siinä, että kotiin liitetään tietynlaisia sosiaalisia ja toiminnallisia rakenteita, jotka ovat kullekin ajalle tyypillisiä.

Teuron ja Kuuslammin kylissä on havaittavissa erityisen hyvin yhteisesti jaettu historiallinen kerroksellisuus fyysisen ympäristön ja rakennusten osalta. Tutkimukseen osallistuneet kertoivat samaan tapaan tietyistä rakennuksista ja niiden merkityksistä omaan arkeensa aikaisemmin ja nykyisin. Tämä korreloi Virtasen (2000, 22) esittämän ajatuksen kanssa siitä, että vaikka tilaa aistitaan ja koetaan jatkuvasti arjen toimintojen ohessa, tilalliset kokemukset muotoutuvat aikaisempien kokemusten pohjalta yhdistyen sen hetkisiin tilallisiin tarpeisiin ja tunteuksiin. Kuten Taylor ja Spicer (2007, 334) ovat todenneet, jokainen meistä käyttää materiaalista ympäristöään yksilöllisin tavoin. Tämä nousi esiin myös tutkimukseni aineiston analyysissa.

Aineiston analyysissa korostui myös Virtasen (2000, 32) esiin nostama tilojen kokemisen moniaistisuus, mutta sen kuvaaminen tekstin muodossa on haasteellista. Pystyn tutkimusaineistoni hyvin tuntien ymmärtämään, että havaittu tila on tutkimukseen osallistuneille paljon muutakin kuin se mitä voimme silmin nähdä tai korvin kuulla. Esimerkiksi eräs haastattelemani henkilö muisteli Karjalasta evakkoon lähtenyt ja heillä vähän aikaa asunutta perhettä ja sanoi maistavansa edelleen perheen äidin leipomien karjalanpiirakoiden maun poskissaan. Toinen taas muisteli sitä, miten hän lapsuudessa ystäviensä kanssa laski, välillä uhkarohkeastikin, läheisen kosken uittopotken reunoja alas paljain jaloin. Tämä tuo esiin sen, miten fyysiseen tilaan liittyy lukematon määrä erilaisia kokemuksia, jotka ovat niin yksilöllisiä, että ne eivät voi olla kenenkään muun.

Haastatellut kertoivat omasta arjestaan vahvasti lapsuuden ja nuoruuden havaintojen kautta, peilaten niitä osittain myös sen hetkiseen fyysiseen ympäristöön. Hyvänä esimerkkinä tästä on, että monet totesivat kylien taloissa olleen ennen vanhaan paljon elämää ja yhteisöllistä toimintaa. Tällöin muun muassa naapuritalot ja metsän läpi kulkevat oikopolut olivat tärkeä osa havaittua tilaa. Nyt seutu on hiljentynyt ja jokainen elää omaa elämäänsä kodin piirissä, jolloin ympäristön muilla rakennuksilla ei ole enää yhtä suurta merkitystä. Tämä kuvastaa hyvin Merrifieldin (2000, 175) esittämää näkemystä siitä, että arjen rutiinit ovat seurausta laajemmista yhteisesti hyväksytyistä toimintamalleista ja -kaavoista. Yhteiskunnallinen kehitys on johtanut siihen, että ihmisten arjen rutiinit ovat muuttuneet tietynlaisiksi asuinpaikkaan katsomatta.

Analyysissani nostin esiin tyypillisimpiä maaseutumaisiin alueisiin liittyviä tulkintoja, jotka ovat yhteneväisiä myös Halfacreen (2006, 51–52) maaseutumaisten alueiden sosiaalisten tilojen mallin kanssa. Maaseutumaisiin alueisiin liittyvät arjen käytännöt ovat oman tutkimuskohteeni osalta osin

alueen asukkaiden itse ylläpitämiä ja näkyvät konkreettisina osina heidän arkirutiinejaan. On huomattava, että jokainen meistä asuinpaikasta riippumatta liittyy mielessään maaseutumaisiin alueisiin oletuksia tietynlaista, osin omasta arjesta eroavista, rutiineista ja toimintatavoista. Tässä kohden on todettava omilla mielikuvillani maaseutumaisista tiloista, oli selkeä vaikutus siihen, millaisia arjen rutiineja nostin aineistostani esiin.

6.3 ”*Mut miten ne muut suhtautuu sitte*” – arkitodellisuudesta irralliset tilalliset esitykset

Ihmisten tilalliset tulkinnat eivät ole koskaan puhtaasti yksilöllisiin kokemuksiin tai aistein tulkittavaan ympäristöön liittyviä tulkintoja. Jokainen meistä sisällyttää tulkintoihin arkitodellisuudesta irrallisia esityksiä, jotka ovat virallisten määritelmien ja vakiintuneiden puhetapojen tuottamia. Tässä tutkimuksessa nämä vakiintuneet diskurssit näkyvät erityisesti alueen keskeisten tunnuspiirteiden osalta. Kyläpari esitetään tiettyssä valossa osana koko kunnan brändiä ja imagoa. Vaikka tämä annettu kuva on analyysini pohjalta erilainen kuin alueen asukkaiden arkikokemukset, siitä huolimatta he esittävät pääosin seutua juuri näiden vakiintuneiden puhetapojen kautta.

Edellä mainittu korreloi myös Paasin (2001, 2013 & 2016) tutkimusten tuloksia alueellisen identiteetin muodostumisesta. Kuten tämän työn alkupuolella totesin, suunnitellun tilan ulottuvuus on useimmiten sosiaalisen tilan ulottuvuuksista voimakkain, erityisesti silloin, kun ihmisiä pyydetään kertomaan tietystä alueesta tai esimerkiksi kotiseudustaan. Ihmisille ikään kuin istutetaan mieleen määrätynlainen kuva jostakin paikasta tai alueesta, jota he pitävät totena, huolimatta siitä ovatko he edes pitkään aikaan fyysisesti käyneet kyseisessä kohteessa.

Kuten Kallio (2012, 124) on todennut, tilan tuottaminen on ennen kaikkea strategista ja järjestelmällisesti tiettyihin päämääriin tähtäävää vallankäyttöä. Paikallishallinnon, politiikan ja talouden muodostamalla hallinnon tasolla pyritään aktiivisesti luomaan tietynlaista imagoa kunnalle ja sen pienemmille alueille. Tämä sama piirre on havaittavissa myös pienemmällä alueellisella tasolla, kuten olen jo edellä osoittanut oman tutkimuskontekstini osalta. Tutkimassani tapauksessa kyläyhdistys luo tavoitteellisesti brändiä kyläparista aktiivisena ja yhteisöllisenä, mutta tämä ei kaikkien haastateltujen mukaan kuitenkaan kuvaa todellisuutta. Kyläparista pyritään selvästikin luomaan tietynlaisia houkuttelevia mielikuvia, jotta alueelle saataisiin lisää asukkaita ja investointeja.

Tammelan kunnallisessa päätöksenteossa painottuvat vahvasti erilaiset visuaaliset ja tilastolliset tuotokset, jotka eivät tuo esiin sitä, millaista elämä todellisuudessa on tietyillä alueilla. Kuten Kallio (2012, 138) on muistuttanut, jotta tilan suunnittelu olisi oikeudenmukaista ja kaikki osapuolet huomioon ottavaa, vaatii tämä alueen asukkaiden kokemusten ja arjen rutiinien huomiointia eli kyseisen tilan käyttäjien kuulemista. On selvää, että näinkin suuressa kunnassa kuin Tammela, eri asuinalueiden tasapuolinen kohtelu on haasteellista, käytännössä jopa mahdotonta. Kunnallispolitiikassa vaikuttavat olevan vahvoilla ne kylät, joissa on paljon aktiivista toimintaa ja joiden edustajilla on mahdollisuus vaikuttaa päättäjiin ja osin myös äänestäjiin.

Oman esiyymmärrykseni ja tutkimusaineiston analyysin pohjalta vaikuttaa, että Tammelassa kyliä ikään kuin tuotteistetaan irrallisena alueen asukkaiden arkitodellisuudesta. Strategisen toiminnan kautta kylistä luodaan tietynlaisia konstruktioita, jotka nähdään myös laajemmassa tarkastelukontekstissa vakiintuneina tilallisina esityksinä. Toisaalta paikallisyhteisö Teurolla ja Kuuslammilla on omalla toiminnallaan lähtenyt mukaan ylläpitämään näitä vakiintuneita puhetapoja ja määritelmiä alueesta, jolloin niistä on tullut enemmän ja vähemmän osa heidän elettyä arkitodellisuuttaan.

Teuron ja Kuuslammin kylien kohdalla on mielestäni tunnistettavissa osin paikallisten itse luomia ja ylläpitämiä, mutta muualta vaikutteita saaneita tilallisia konstruktioita. Tästä parhaana esimerkkinä on *Vuoden kylä*-kilpailuissa menestymiseen johtaneet strategisen toiminnan kautta tuotetut tekijät. Panostamalla tiettyihin laajemmalti arvostettuihin aktiivisen kylätoiminnan piirteisiin, on luotu tilallisia esityksiä siitä, että nämä olisivat osa myös Teuro-Kuuslammin arkea. On huomattava, että aktiivisesta imagotyöstään huolimatta, omien kokemusteni perusteella, nämä kylät nähdään laajemmalti alueellisesti tarkasteltuna syrjäkylinä, jotka kamppailevat asukkaistaan ja palveluistaan.

Tutkimusaineistoni analyysin ja aiempien tutkimusten pohjalta voin todeta, että syrjäisemmät seudut jäävät usein suurien asutuskeskittymien varjoon päätöksenteossa sekä elinolosuhteiden tasapuolisuudessa. On muistettava, että erityisesti iän karttuessa ihmiset tulevat yhä riippuvaisemmiksi arjen palveluista, samaan aikaan kun niitä viedään yhä kauemmaksi heidän saavutettavistaan. Kun ennen vanhaan saatettiin elää samassa talossa syntymästä kuolemaan, eri sukupolvet saman katon alla, yhteiskunnallinen kehitys on johtanut siihen, että nykyään lapset kuljetetaan päivähoidon pitkien matkojen päähän ja vanhukset päätyvät hoivakoteihin ammattilaisten hoidettaviksi jopa toiseen kuntaan. Näin on myös tutkimukseni kohdekylien osalta.

Halfacreen (2006, 51–52) maaseutumaisten tilojen tulkinnan mallin mukaiset viralliset maaseudun määritelmät ja esitykset ovat löydettävissä analyttisesti tarkasteltaessa tutkimusaineistostani. Aukkaat itse ylläpitävät ja uusintavat jatkuvasti näitä vakiintuneita tilallisia esityksiä kylistä ja maaseudusta laajemmalti. Haastatteluaineistosta on analyysini pohjalta tulkittavissa, että vakiintuneet puhutavat ohjaavat siihen, että maaseutu nähdään hyvin samankaltaisena sen maantieteellisestä sijainnista riippumatta, jolloin alueelliset erityispiirteet ja ihmisten kokemukset jäävät sivuosaan. Teuron ja Kuuslammin asukkaat uusintavat jatkuvasti omassa arjessaan näitä aikojen saatossa vakiintuneita hegemonisia representaatioita ja diskursseja kylistään. Kylistä kerrottavat tilalliset esitykset uudistuvat hitaasti, ja tämän vuoksi ne ovatkin usein ihmisten arkitodellisuuden valossa tarkasteltuna liiaksi historiallisin vivahtein romantisoituja. Nämä abstraktit tilat näkyvät myös ihmisten eletyssä arkipäivän tilassa, osana paikallisia kokemuksia ja merkitysjärjestelmiä.

6.4 ”Tää on kuoleva kylä, mä en tänne jää” – tila koetaan oman elämän kautta

Jokaisella ihmisellä on ainutlaatuinen elämänhistoriansa. Tästä syystä tilat ja paikat koetaan viimekädessä aina oman elämän kautta toisten ihmisten ja ympäristön kanssa vuorovaikutuksessa. Tilaan ja paikkaan liittyvät tiedon ja tunteen siteet vahvistuvat ja haurastuvat elämän varrella. Jokainen meistä elää ja tulkitsee itseään ja muuta maailmaa oman historiansa ja tulevaisuuden suunnitelmien kautta. Ajanvirrassa, jatkuvassa muutoksessa, tilasta tulee elettyä.

Tässä yhteydessä on huomioitava myös se tosiasia, että minä itse, tällä tutkimustyölläni, luon omalta osaltani kyläparista tietynlaista kuvaa, joka ei varmastikaan vastaa kaikkien kyläläisten arkielämän rutiineja ja kokemuksia tai vakiintuneita puhutapoja. Metodologinen lähestymistapani on kuitenkin mahdollistanut kokemustiedon analyttisen tarkastelun elämäntarinoiden ja kertomusten muodossa, jolloin useampien ihmisten kokemukset ovat olleet pohjana tekemilleni tulkinnoille ja tuoneen tilaa elettyä paremmin esiin. Näitä kerrottuja tilallisia kokemuksia olen liittänyt omiin havaittuihin ja elettyihin kokemuksiini, joiden taustalla vaikuttavat myös laajemmat yhteiskunnalliset vakiintuneet kuvaus- ja puhutavat.

Lefebvren (1991, 39) tulkinta siitä, että mennyt aika on eletyssä tilassa erityisen vahvasti läsnä, korostui vahvasti myös omassa aineistossani sitä analysoidessa. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista kertoi eletystä tilasta juuri lapsuutensa ja nuoruutensa muistojen kautta. Jokaisella heistä muistot ovat erilaisia, vaikka arki ja sen rutiinien fyysiset tilat olisivatkin olleet melko

samankaltaisia. Heidän kyläpariin liittämänsä mielikuvat ja symbolit viestivät mielestäni erityisen hyvin siitä, miten havaittu todellisuus on täysin erilainen kuin se miten tila koetaan ja miten siitä kerrotaan näiden kokemusten kautta.

Fyysisten havaittavien elementtien sijaan eletty tila muodostuu ihmisen sille antaminen arvojen kautta. On siis korostettava sitä, että eletty tila on tällöin yhtäältä täysin subjektiivisista, yksilön omaan arvomaailmaan sopivista tekijöistä muodostuva kokonaisuus. Kuten Lefebvre (1991, 39) on todennut, eletty tila on ikään kuin symbolinen tila, joka rakentuu fyysisen havaitun tilan päälle. Tilan symbolit voidaan ottaa tästä fyysisestä tilasta, verbaalisina ja nonverbaalisina, sen rakennuksista ja luonnonympäristöstä muodostuvina. Mutta tilojen merkitykset ovat jokaiselle paljon enemmän ja toisistaan eroavia. Edellä mainitusta hyvänä poimintana aineistostani on kertomus siitä, miten eräs haastattelemistani henkilöistä koulumatkallaan ystäviensä kanssa pysähtyi kuuntelemaan, kuinka kodin läheisessä riihessä kummitukset ulisivat. Pienenä lapsena tämä oli jännittävää. Riihi on purettu jo aikaa sitten, mutta silti tämä kokemus ja muisto riihen kummituksista on säilynyt haastatellun muistoissa yli seitsemänkymmenen vuoden ajan vahvana.

Eletty tila ei sekään ole ainoastaan subjektiivisesti muodostuvaa. Tietyn alueen asukkaat liittyvät siihen erityisiä merkitysrakennelmia muun muassa alueen historian kautta. Tämän paikallisen yhteisön ulkopuolelta tulevan ihmisen, kuten minun, on haasteellista sisäistää näitä spesifejä merkityksiä. Yhteisesti jaetut arvot ja merkitykset tuovat esiin alueellisen identiteetin piirteitä sekä useimmiten vahvistavat myös kotiseurakkautta. Nämä tiedon ja tunteen siteet puolestaan vahvistavat ja ylläpitävät yhteisöllisyyden tunnetta asukkaiden kesken. Jos näitä merkityksiä ja arvoja ei kuitenkaan jaeta ja aktiivisesti ylläpidetä ja siirretä nuoremmille ikäpolville ja uusille asukkaille, voi yhteisön olemassaolo ja elinvoimaisuus heikentyä. Eletyn tilan kokemuksia onkin tästä syystä tärkeää jakaa eteenpäin, jos koetaan tärkeäksi edellä mainittujen alueellisen identiteetin piirteiden säilyttäminen.

Edellä esittämäni tuo ilmi, miten tila on ennen kaikkea sosiaalinen kokonaisuus. Tietyllä alueella ja sen yhteisössä ylläpidetään tietynlaisia jaettuja arvoja tilasta ja sen merkityksistä. Näiden jaettujen paikallisten tilallisten arvojen sisäistämisen haasteellisuus näkyi aineistossani haastatellun osalta, joka on muuttanut vasta aikuisena kylälle. Vaikka hän koki, että sopeutuminen kyläyhteisöön ja sen alueellisen identiteetin piirteisiin oli suhteellisen helppoa, osin oman elämänhistorian takia, vei

kunnollinen kyläläistyminen useamman vuoden. Eletty tila siis laajenee sitä mukaan kun tilaan liittyviä kokemuksia kertyy ja oppii tunnistamaan jaettuja tilallisia arvoja.

Kuten Petani ja Mengis tutkimuksessaan (2016) totesivat, on menneisyyden tiloilla suuri merkitys ihmisten tilan kokemuksiin. Tutkimuksessani nämä ovat pääosin tiloja, joihin liittyi onnellisia ja epämukavia muistoja ja osittain myös kaipuuta. Esimerkkinä näistä eletyistä tiloista eräästä haastattelusta nostettuna ovat talviset hiihtomatkat kouluun ja takaisin läpi korkeanietoksisten metsien ja peltojen paksut lumipaakut suksenpohjissa. Tämäkin tuo esiin sen, miten eletyn kokemuksellisen ympäristön ei tarvitse olla juuri sillä hetkellä aistein havaittavaa, vaan se voi rakentua osittain myös henkilökohtaisten kokemusten ja mielikuvien kautta, oman elämänkaaren myötä.

Tilaan ja kotiseutuun liittyvät kokemukset ja mielikuvat eivät koskaan pysy koko elämän ajan samanlaisina, vaikka ihmiset saattavat näin mieltääkin esimerkiksi niiden juutuessa osaksi identiteettiä. Eräs tutkimukseen osallistunut totesi nuorena kokeneensa, että Teuro ja Kuuslammi olivat kuolevia kyliä eikä siellä ollut mitään sellaista, minkä takia sinne olisi kannattanut jäädä asumaan loppuelämäkseen. Kaupunkielämää jonkin aikaa kokeiltuaan ja rakkauden siivittämänä hän kuitenkin palasi takaisin synnyinseudulle ja koki nyt vanhempana, että juuri tämä on paras paikka elää ja asua, sillä kaikki tärkeät ja rakkaat asiat ja ihmiset löytyvät läheltä.

Kuten Halfacree (2006, 51–52) on todennut, ihmisten jokapäiväinen arki maaseudulla on epäjohdonmukaista ja sirpaleista, samalla tapaa kuin kaupungeissa elävilläkin. Näin ollen lukematon määrä subjektiivisia ja kollektiivisia tilallisia tulkintoja ja määrittelyjä ohjailee sitä, miten tilat kunakin hetkenä nähdään ja koetaan. Maaseutumaiset alueet eivät ole enää samanlainen kuin haastattelemieni henkilöiden lapsuudessa, saati minun lapsuudessani ja tulevaisuuden sukupolvet kokevat ne vuorostaan aivan erilaisina kuin me tänä päivänä. Silti tietynlainen pysyvyys on varmaa. Kuten Paasikin (1986, 36) on todennut, alueellinen identiteetti on eräänlaista subjektiivista paikkatietoutta, jota uusinnetaan ja uusitaan elämisen virrassa koko ajan.

6.5 ”Pitäkääs pojjaat puolenne” – paluu tutkimuskysymysten ääreen

Tämän työn alussa (s. 9–10) asetin yhden varsinaisen tutkimuskysymyksen sekä kaksi alakysymystä, jotka auttavat siihen vastaamisessa. Ensimmäisessä alakysymykseksi asettamassani

tutkimuskysymyksessä kiinnitin huomiota siihen, miten kylä ja kotiseutu ilmenevät kerrotuissa kokemuksissa arjen rutiinien ja tilannesidonnaisten käytäntöjen kautta. Tämän kysymyksen myötä tavoitteenani oli tuoda esiin havaitun tilan piirteitä omassa tutkimuskontekstissani. Lefebvren (1991, 38) mukaan tähän sosiaalisen tilan ulottuvuuteen kuuluvat erityisesti tilan kuluttamiseen liittyvät käytännöt sekä yhteiskunnalliset tilalliset suhteet, joita tuotetaan ja uusinnetaan jatkuvasti.

Tutkimukseen osallistuneiden ihmisten kertomukset havaitusta tilasta ja arkielämästä korostivat vahvasti kaipuuta menneeseen aikaan. Maisemat ja rakennukset ovat muuttuneet materiaalien tilallisten käytäntöjen muuttumisen myötä. Tästä huolimatta moni koki, että maaseudulla eletään edelleen ikään kuin mennyttä aikaa ja tullaan laajemmasta yhteiskunnallisesta kehityksestä perässä. Tätä tutkimukseen osallistuneet pitivät pääosin hyvänä asiana. Tilan tuottaminen ja sen käyttämiseen liittyvät toiminnot ja niiden erot kaupunkimaisiin alueisiin korostuivat erityisesti minulle kyläyhteisön ulkopuolisena tutkijana.

Aineistossani kerrotut havaitut kokemukset kylistä ja kotiseudusta olivat yllättävän samankaltaisia. Keskeisenä osana ihmisten arkea korostuivat tietyt rakennukset, joissa vietetään tai on aikaisemmin vietetty paljon aikaa. Moni kertoi omasta kotitalostaan tärkeänä osana arkeaan, paikkana, jonka ympärille arkielämän rutiinit asettuvat. Oman kodin lisäksi kylillä on paljon sellaisia rakennuksia, jotka ovat alueellisen identiteetin kannalta keskeisiä. Näiden rakennusten merkitykset ovat analyysini perusteella pääosin yhteisesti jaettuina, mutta joissakin tapauksissa niihin liittyy myös henkilökohtaisempia merkityksiä ja muistoja.

Aikaisemmat tilakokemukset korostuivat vahvasti arjen rutiineista kerrottaessa. Aistein havaittava materiaallinen elinympäristö on vuosien saatossa monen mielestä muuttunut radikaalisti arjen toiminnan osalta. Metsät ovat muuttuneet lapsuuden marjastuspaikoista avohakkuiksi sekä tienvarsille on rakennettu uusia taloja ja vanhoja rakennuksia on purettu. Tämä on ollut haastateltujen mielestä osa laajempaa yhteiskunnallista kehitystä ja muutosta. Pääosin he ovat kokeneet nämä osana omaa arkeaan hyväksyttävänä muutoksina, mutta toisinaan niitä on myös näkyvästi vastustettu. Muutokset muokkaavat arkeamme ja sen rutiineja väistämättä; osa meistä tyytyy muutoksiin, osa vastustaa myöntyen niihin jossain vaiheessa ja jotkut eivät koskaan alistu huonoksi kokemiinsa muutoksiin.

Aineistoa esitellessäni kerroin erään haastatellun kokemuksista siitä, miten ennen oli tapana käydä useammin vierailulla naapuritaloissa ja olla muutenkin enemmän tekemisissä keskenään, vuorollaan toisiaan auttaen. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten kotiin liittyvät sosiaaliset ja toiminnalliset rakenteet ovat ajan mittaan muuttuneet tiettyyn suuntaan. Koti on nykyään ennen kaikkea yksityisyyden ja rauhoittumisen paikka. Tämä on seurausta edellä mainitun kaltaisesta yhteiskunnallisesti hyväksytyistä käsitteellisen tilan tuottamisesta.

Työni toisen alakysymyksen kautta lähestyin sitä, miten vakiintuneet puhe- ja kuvaustavat vaikuttavat ihmisten henkilökohtaisina pidettyihin kokemuksiin ja siihen, miten he tuntevat nämä omikseen. Kysymyksen kautta tavoitteenani oli tuoda esiin suunnitellun tilan ulottuvuutta. Lefebvren (1991, 38–39) mukaan tähän sosiaalisen tilan ulottuvuuteen liittyvät erityisesti tilalliset esitykset eli tilan representaatiot, kuten kartat, tilastot ja alueellinen markkinointi. Suunnitellussa tilassa näkyy strateginen toiminta, jonka kautta tilaa tuotetaan ja ylläpidetään tietynlaisena.

Analyysissäni on havaittavissa, että tilalliset tulkinnat eivät ole puhtaasti haastatellun yksilöllisiin kokemuksiin ja muistoihin perustuvia todellisia kuvauksia kylästä. Jokainen tutkimukseen osallistuja nosti esiin tietyt asiat, jotka yleisesti ajatellaan liitettävän juuri kyseiseen kyläpariin. Uskon, että jos olisin kysynyt samoja asioita muualla Tammelan kunnassa asuvilta, heidän vastauksensa olisivat olleen samankaltaisia. Edellä esitettyä tukee, että Rannikon (kts. kuvio 3, s. 27) paikallisyhteisön elementit korostui kattavasti analyysissä. Alueen asukkaiden välillä on aina ollut runsaasti sosiaalista vuorovaikutusta, joka puolestaan on lisännyt ja ylläpitänyt yhteenkuuluvuuden tunnetta ja samaistumista muihin kyläläisiin. Kyläyhteisön taustalla vaikuttavat kuitenkin eittämättä vahvasti laajemmat institutionaaliset verkostot ja sosiaaliset järjestelmät, jotka muovaavat paikallista yhteisöä jatkuvasti.

Alueellinen identiteetti oli kiistatta vahva osa ikääntyneiden kyläläisten kertomuksia kotiseudustaan. Tämä korostui erityisesti paikan identiteetin muodossa. Haastatteluissa kerrottiin juuri niistä paikan piirteistä, jotka tekevät siitä erilaisen verrattuna muihin paikkoihin. Eri ihmisten kertomuksissa oli paljon samankaltaisia piirteitä, jotka toivat esiin eräänlaisen paikkatietoisuuden roolin osana kuulumisen tunnetta. Tämän myötä myös ihmisten henkilökohtainen alueellinen identiteetti korostui analyysissäni.

Toisaalta juuri Teuro-Kuuslammin kyläparissa on mielestäni havaittavissa kamppailu paikallishallinnon ja talouden luomia konstruktioita vastaan ja pyrkimys tuoda esiin alueen yksilöllisiä, asukkaiden arkikokemuksiin pohjautuvia piirteitä. Paikalliset siis ikään kuin luovat toisen, pienemmän mittakaavan suunnitellun tilan. Tämä tila ottaa elementtejä havaitusta ja eletystä tilasta. Tutkimukseen osallistuneet osasivat jossakin määrin kertoa, miten kyläparia markkinoidaan laajemmalti seutukunnallisesti ja valtakunnallisesti. Yllättävintä oli, että monet sanoivat niiden kuvaavan todellisuutta ja etteivät ne ole ristiriidassa heidän omien kokemustensa kanssa. Useassa haastattelussa juuri nämä vakiintuneet alueelliset puhe- ja kuvaustavat olivat kuitenkin erilaisia kuin mitä tutkimukseen osallistujat olivat aiemmin kertoneet omien arkisten rutiiniensa, kokemustensa ja muistojensa kautta.

Edellä mainitut asiat tuovat esiin sen, miten suunniteltu tila dominoi sosiaalista tilaa. Ihmiset kertovat usein sen, mitä olettavat kysyjän haluavan kuulla. Onnekseni, olen tutkimuksessa käyttämäni lähestymistavan myötä pystynyt erottamaan jossakin määrin näitä vakiintuneita tilan representaatioita ihmisten kokemustiedosta. Myös omalla aluetietoisuudellani on merkittävä rooli kyvyssäni tehdä aineistostani näitä ulottuvuuksia toisistaan erottelevia analyttisiä tulkintoja.

Tutkimukseni varsinaisena tutkimuskysymyksenä oli, miten ikääntyneempää sukupolvea edustavat asukkaat esittävät ja konstruoivat käsityksiään ja kokemuksiaan tutkimuksen kohteena olevista kylistä ja kotiseudustaan. Tämän kysymyksen kautta tavoitteenani on ollut tuoda esiin eletyn tilan ulottuvuutta ja kokemuksellisuutta. Lefebvren (1991, 39) mukaan tähän sosiaalisen tilan ulottuvuuteen kuuluvat erityisesti menneisyys, alueellinen identiteetti sekä kotiseuturakkaus.

Elämän varrella kotiseutu ja sen elementit muuttuvat ihmisen elämäntilanteen mukana. Koti ja sen ympäristö ovat tärkeänä osana omaa identiteettiä ja kuulumisen tunnetta. Jossakin vaiheessa elämää on myös todennäköistä, että omilta juurilta on tarve irrottautua ja laajentaa kotiseudun rajoja. Nuorena jokaisella meistä on kova halua päästä pois lapsuudenkodistamme ja luoda omaa kotia siitä erillisenä elämisen tilana. Haastattelut ja niiden analyysi sekä omat elämäkokemukseni osoittavat, että juuret pysyvät vahvasti tietyllä alueella ja ne pitävät tämän paikan osana minuuttamme tavalla tai toisella.

Haastatteluissa lähes järjestelmällisesti kylät esitettiin tiettyjen yhteisesti jaettujen arvojen kautta. Niiden pohjalta jokainen on rakentanut itselleen sopivan tavan konstruoida elinympäristöänsä ja elämämaailmaansa. Elämän varrella koetut tapahtumat ja kohdatut ihmiset, ovat keskeisiä tekijöitä siinä, millaisista osista eletty tila muodostuu. Näillä yhteisesti jaetuilla arvoilla on keskeinen rooli

siinä, millaiseksi muun muassa alueellinen identiteetti muodostuu ja miten se muuttuu ajan kuluessa. Kuten eräs haastattelemani nainen totesi: *”ihmiset tekevät kylän”*. Tämä tuo ilmi erityisen hyvin sitä, miten kokemukset ovat aina monen tekijän summa.

Tutkimukseen osallistuneiden iäkkäämpää sukupolvea edustavien henkilöiden tapa esittää heille tärkeitä kyliä ja kotiseutua toi vahvasti esiin kotiseuturakkauden. Alueesta puhuttiin pääosin ylpeydellä ja sen historia oli keskeisessä osassa. Tämä korostaa oman tulkintani pohjalta, miten yhteisesti jaettuja arvoja siirretään aktiivisesti eteenpäin sukupolvelta toiselle. Tavot esittää ja konstruoida tilaa perustuvat osaltaan tiettyihin paikallisesti jaettuihin vakiintuneisiin puhe- ja kuvaustapoihin, mutta jokainen ihminen laittaa siihen oman lisänsä omista elämäkokemuksistaan ja muistoistaan.

Eletyn tilan osalta haastatteluissa kerrotut kokemukset perustuivat vahvasti menneen ajan muisteluun ja sen vertaamiseen nykypäivään. Eletyn tilan kuvaukset muodostuivat muistoihin ja mielikuviin sekä eletystä elämästä kertoviin symboleihin. Tavot esittää ja konstruoida kotiseutua ja tiettyjä kyliä eivät muutu yhtä nopeaan tahtiin kuin fyysinen havaittu ympäristö. Aineiston pohjalta tein myös sen havainnon, että paikallisten asukkaiden kertomukset ja kuvaukset eivät ole yhdenmukaisia vakiintuneiden puhe- ja kuvaustapojen kanssa. Tämä tuo esiin jossakin määrin sosiaalisen tilan eri ulottuvuuksien välistä jaottelua. Seuraavassa luvussa tarkastelen, miten työni tulokset ja tutkimuskysymyksiä vastaukset asettuvat suhteessa asettamaani tutkimustehtävään. Tämän jälkeen pohdin vielä tutkimusprosessin jälkeistä suhdettani kohteena olleeseen kyläpariin.

7 LOPUKSI

Asetin työni alussa tutkimustehtäväksi tarkastella tietyissä kylissä asuvien ja sieltä kotoisin olevien ihmisten kotiseutuun liittämiä kokemuksia, muistoja ja mielikuvia. Tavoitteenani on ollut tuoda esiin, miten kokemukset ja muistot eivät ole koskaan täysin subjektiivisesti muodostuneita, vaan niihin vaikuttaa lukematon määrä erilaisia yhteisöllisiä ja yhteiskunnallisia tekijöitä. Tutkimuksessani olen lähestynyt aihetta muun muassa ihmisten arkielämän ja sen muutosten, yhteisöllisyyden sekä kotiseudun merkitysten kautta. Haastatteluaineistoa analysoidessa tarkastelin sitä ikään kuin kolmen linssin läpi, mutta samalla niiden välisiä yhteyksiä etsien.

Eri paikoilla on toisistaan poikkeavia merkityksiä yksilöille osana heidän arkielämäänsä. Jokaisella meistä on mahdollisuus ja kyky luoda tiloja, jotka ovat henkilökohtaisesti merkityksellisiä ja joihin liittyy positiivisia ja toisinaan negatiivisia tunteita ja muistoja. Tämä korostaa tutkimukseni kontekstissa sitä, miten ihmiset muokkaavat jatkuvasti kylää ja sen erityisyyttä. Samasta tilasta löytyy moninaisia toisistaan poikkeavia paikkoja. Teoriaohjautuneen analyysin avulla olen osoittanut, että tiloja ei anneta meille valmiiksi asetettuina määrätynlaisina kokonaisuuksina, vaan jokainen meistä tekee niistä omia tarpeitaan ja arvojaan vastaavia elämällä niitä. Näihin elettyihin tiloihin poimimme mukaan erilaisia yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä tekijöitä, jotka tekevät tilasta sosiaalisen.

Kylät ovat elettyinä ja koettuina ympäristöinä ajallisesti ja tilallisesti monitasoisia. Ne ovat samanaikaisesti sekä sen hetkisiä fyysisiä tiloja, että muistojen maisemia ja tulevaisuuden haaveita. Tila on jatkuvasti muuntuva, mutta samaan aikaan siinä on havaittavissa tietynlainen pysyvyys. Kylä on sekä materiaalinen ympäristö, joka on kehollisesti aistittavissa ja kartalta kuvattavissa, että mentaalinen rakennelma, joka on jatkuvasti muuttuva sosiaalisesti monimutkainen kokonaisuus. Tutkimukseni ja sen tulokset edustavat vain pientä hetkeä menneisyydessä. Jokainen tutkimukseen osallistunut ikääntyneempää sukupolvea edustanut henkilö kertoi kokemuksiaan ja muistojaan juuri sen hetkiseen elämäntilanteeseensa peilaten ja jo puoli vuotta haastattelujen jälkeen kerrotut asiat olisivat luultavasti toisenlaisia.

Tilaan liittyvien kokemusten ja merkitysten muodostumiseen vaikuttavat itse fyysisen tilan lisäksi ihmiset, jotka tilassa ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tutkimustulokseni vahvistavat käsitystä, että tilaan ja sen käyttöön liittyvät kokemukset ja toimintatavat ovat ennen kaikkea yhteisesti kulttuurisesti jaettuina ja sosiaalisesti rakentuneita. Aineistossani eri ihmisten kertomuksissa on paljon yhteneväisiä piirteitä esimerkiksi kotiseudun osalta, jolloin edellä mainittu korostuu. Erityisen vahvana sosiaalisena tekijänä kylä- ja kotiseudun kokemusten ylläpitäjänä ja vahvistajana tutkimuksessani näkyvät juuri ihmisten perhe-, suku- ja ystäväverkostot alueella.

Myös paikallisella yhteisöllä ja aktiivisella kylätoiminnalla on suuri vaikutus siihen, miten yksittäinen ihminen tarkastelun kohteena olevan laajemman alueen kokee. Tämä tuo esiin sen, että ihmisten tilalliset tulkinnat eivät koskaan muodostu tyhjästä, vaan niiden taustalla vaikuttavat jaetut merkitysjärjestelmät ja edellä mainitut suhdeverkostot. Näitä vakiintuneita tilan kuvaamisen tapoja ylläpidetään ja uudistetaan jatkuvasti osana ihmisten arkea. Tutkimustuloksillani osoitan, että juuri aktiivisella näkyvänä osana arkea olevalla kyläyhdistyksellä on merkittävä rooli sosiaalisen tilan tulkintojen juurtumisessa osaksi yksilöllisiä kotiseudun kokemuksia ja mielikuvia.

Sosiaalinen toiminta ja jokapäiväinen elämä muuttavat jatkuvasti tilaa, joten se ei ole koskaan valmis tai jokaiselle ihmiselle täysin samanlainen. Jokainen meistä näkee ympäröivän maailman aina eri tavalla. Tila rakentuu omien aistinvaraisten havaintojen kautta institutionaalisten ja yhteisöllisten rakenteiden niitä muokatessa. Loppuen lopuksi keskeisintä on, miten ihminen itse kokee tilan ja millaisia muistoja hänellä siihen mahdollisesti liittyy eli millainen tila on kullekin elettyinä. Tutkimukseni tuo hyvin esiin, että arjen rutiinien muuttuessa myös ihmisten käsitykset omasta kotiseudustaan muuttuvat osittain toisenlaisiksi. Tästä huolimatta menneisyyden positiiviset tapahtumat ja muistot nousevat esiin puhuttaessa kylistä kotiseutuna ja kodin merkityksistä.

Haastatteluaineistoa analysoidessani totesin, että tutkimukseen osallistuneet henkilöt eivät luottaneet minuun tutkijana täysin ja kertoivat tämän takia vain positiivisia muistoja elämänsä varrelta. Toki tämä on ymmärrettävää, sillä harvemmin kukaan meistä kertoo elämänsä vastoinkäymisistä ventovieraalle ihmiselle heti ensikohtaamisella. Kuten jo aiemmin totesin, moni kertoi haastattelussa niitä asioita, joita oletti minun haluavan kuulla. Toisaalta koen, että kertomusten suppeuteen vaikutti myös haastateltujen pelko siitä, että heidät on mahdollista tunnistaa tutkimuksesta kertomusten spesifisyyden seurauksena. Olin jo ennen haastatteluja kertonut jokaiselle, että tulen käsittelemään haastatteluaineiston niin, ettei siitä pysty tunnistamaan kertojaa minun lisäkseni muut kuin he itse.

Haastatteluihin osallistuneilla henkilöillä oli suuri rooli siinä, millaista aineistoa he minulle tuottivat kertomuksillaan ja miten minä, oman esiymmärrykseni pohjalta tätä tietoa analysoin. Olen koonnut kuuden eri henkilön elämäntarinoiden pohjalta kertomuksen siitä, millainen on heidän kotiseutunsa ja miten tämä sosiaalisesti rakentuu. Olen säilyttänyt parhaani mukaan myös yksittäisten ihmisten kokemukset, niitä liialti yhdenmukaistamatta yhdeksi yhtenäiseksi kertomukseksi. Työtäni ohjanneen konstruktionistisen tieteenfilosofisen suuntauksen mukaisesti olen antanut haastateltavien tuottaa minulle tietoa omista lähtökohdistaan käsin. Suhtauduin jokaiseen haastatteluun niin, että kerrotut asiat ovat heille tosia. Toisaalta todenmukaisuuden todistamisella ei olisikaan tässä työssä mitään merkitystä, sillä perimmäisenä tavoitteenani on ollut kuvata, miten ihmiset kokevat todellisuuden, sen sijaan, että olisin esittänyt systemaattisesti mitä he kokevat.

Tutkimukseen osallistuneiden elämänhistorialla ja aiemmilla asuinpaikoilla oli selkeä vaikutus siihen, mitä kerrottiin. Alkuperäisenä tavoitteenani oli haastatella koko elämänsä ajan Teurolla tai Kuuslammilla asuneita henkilöitä. Tällaisia ihmisiä löytyi enää vain kourallinen ja osa heistä ei ollut kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen. Samalla tämä elämäntaustojen monimuotoisuus toi esiin, että nykypäivänä yhä harvempi meistä elää ja asuu koko elämänkaaren ajan samassa

maantieteellisessä paikassa. Näen tämän kuitenkin näin jälkikäteen tutkimuksessani rikkautena, sillä aineiston analyysi osoitti, että kaikkien haastateltujen kotiseutu oli Teurolla, Kuuslammilla tai laajemmalti Tammelassa, huolimatta siitä olivatko he muuttaneet sieltä pois jo vuosikymmeniä sitten tai asettuneet asumaan kylille vasta aikuisiällä. Samalla kertomuksissa korostui vahvasti, mikä tekee juuri tästä seudusta niin rakkaan ja tärkeän verrattuna muihin asuinpaikkoihin.

Kylän ja kodin merkitykset uusiintuvat ja uudistuvat, syntyvät ja kuolevat päivittäisissä toiminnoissa ja kohtaamisissa, tietoisesti ja tiedostamatta. Tutkimuksen valmistuessa ja sen jälkeenkin, kylä on toisenlainen sekä minulle että haastateltaville, kuin mitä se oli yhteistyötä aloitettaessa. Tämä mahdollistaa sen, että samaa aihetta, samassa kontekstissa, voidaan tutkia uudelleen ja uudelleen saaden aina erilaisia, aiemmasta poikkeavia tuloksia. Esimerkiksi, jos palaisin samojen tutkimuskysymysten ja haastattelurungon kanssa Teuro-Kuuslammille kahdenkymmenen vuoden kuluttua ja haastattelin silloin eläkeiän saavuttaneita, tulokset olisivat varmasti ainakin osin erilaisia. Todennäköisesti sekä kyläyhteisö että sen asukkaat ovat tuolloin muuttaneet huomattavasti siitä millaisia ne ovat nyt 2020-luvun alussa. Myös omat kokemukseni ja mielikuvani Teuro-Kuuslammista tulevat muuttamaan vuosien varrella takuuvarmasti.

Oma kiinnostukseni tämänkaltaiseen tutkimustyöhön jatkossa on voimakas. Erityisesti tutkimuksen kontekstina Helsingin ja Tampereen välisen kehityskäytävän varressa sijaitsevat kunnat ja niiden syrjäisemmät kylät kotiseutuna olisivat kiinnostava tutkimuksen kohde. Maaseutua ja sen syrjäkyliä voidaan tutkia mitä erilaisemmista näkökulmista käsin, joka kerta uudenlaisia tuloksia tuottaen. Myös tämän työn paikallisessa kontekstissa tehtävä tutkimus, erilaisia käsitteitä, teoreettista viitekehystä ja tieteenfilosofista lähestymistapaa käyttäen voisi tuoda esiin toisenlaisia näkemyksiä kun mitä minä olen esittänyt tässä tutkimuksessa.

Mahdollisuudet tutkia ihmisten kotiseutuun liittämiä kokemuksia ja mielikuvia ovat siis erittäin laajat. Kodin ja asuinpaikan osalta tutkimuskohteena esimerkiksi kaupunkien läheiset maaseutumaiset asuinympäristöt olisivat mielestäni otollinen tutkimuskohde. Osa ihmisistä hakeutuu asumaan tarkoituksella juuri tämänkaltaiseen ympäristöön tietystä elämänvaiheesta, pois kaupunkien melusta ja hektisyydestä, jossa ovat siihen asti eläneet. Tutkimuksen kohteena voisi olla esimerkiksi, miten mielikuvat ennalta alueesta vaikuttivat muuttopäätökseen ja miten nämä ovat poikenneet eletyn arjen kokemuksista. Vastaavasti voitaisiin tutkia myös laajemmin sitä, miksi ihmiset ovat muuttaneet pois tietystä kylästä jossakin tietystä vaiheesta elämäänsä ja miten heidän kotiseudun kokemuksensa muodostuvat nyt toisaalla asuessa.

Itse uskon edelleen vahvasti, että jokaisella meistä on vähintään yksi paikka, johon koemme kuuluvamme; seutu, joka on vahva osa identiteettiämme ja jota rakastamme, vaikka emme sitä kysyttäessä osaisikaan kertoa. Missä tai mitä oikeastaan on kotiseutu ja siihen liittyvä rakkaus? Tässäpä kysymys, johon tämä tutkimukseni ei vielä mielestäni riittävästi vastannut, mutta joka ehdottomasti vaatii lisätutkimusta. Minusta olisi mielenkiintoista tutkia jatkossa juuri ihmisten kotiseuturakkautta sekä sen voimakkuuteen tai puuttumiseen liittyviä tekijöitä.

Jokainen meistä on kotoisin jostakin paikasta, toisilla tämä paikka seuraa tärkeänä läpi koko elämän, toiset taas haluavat unohtaa sen mistä ovat kotoisin ja muodostavat itselleen toisenlaisen kotiseudun mielikuvan. Tutkimukseni käsittelee kotiseutuaan vahvasti rakastavien ihmisten kokemuksia, mutta mielestäni myös vastakkaiset, tietyllä seudulla asuvien, mutta siihen kotiseutuna negatiivisesti suhtautuvien, kokemuksia olisi kiinnostavaa tutkia. Hyviä tutkimuksen virikkeitä voisivat olla esimerkiksi seuraavanlaiset kysymykset. Puhuttaessa kotiseudusta, puhutaanko samalla aina myös kotiseuturakkaudesta? Entä voidaanko puhua jostakin alueesta kotiseutuna ilman, että siihen liitetään pääosin positiivisia piirteitä ja mielikuvia? Onko olemassa negatiivista kotiseuturakkautta? Kiinnostavaa olisi tutkia myös sitä, ovatko negatiivisetkin kokemukset ja mielikuvat kotiseudusta yksi keskeinen osa kotiseuturakkautta?

Palataan vielä siihen, millainen on kokemukseni tutkimuskohteesta tämän työn valmistuessa loppukesästä 2020. Haastattelut muuttivat prosessin aikana joltakin osin omaa käsitystäni kyläparista. Toisaalta myös minulle haastatteluissa kerrotut asiat vahvistivat omia sen hetkisiä mielikuviani enkä kokenut kovinkaan suurta ristiriitaisuutta omien ja muiden ihmisten seutuun liittyvien kokemusten välillä. Kun edellisenä syksynä seutu oli mielikuvissani jokseenkin romantisoituneiden historiallisten kertomusten värittämä, toi ihmisten arkisten kokemusten tarkasteleminen ja analysoiminen näkemykseni enemmän sen hetkiseen todellisuuteen. Tutkimustyön aikana pysähdyin useasti pohtimaan myös omien mielikuvieni ja kokemusteni muutosta sekä juuri sosiaalisen tilan eri ulottuvuuksien toisiinsa limittymistä.

Mainitsin aiemmin, että koen minulla olevan alueellisen identiteetin piirteitä suhteessa tutkimaani kyläpariin. Näin on toki hieman edelleen, sillä onhan minulla vahvat sukujuuret seudulla, vaikkei siellä montaa sukulaista asukaan. Kokemukseni ovat muuttuneet siltä osin, etten koe enää yhtä vahvaa kuulumisen tunnetta alueelle kuin ennen haastatteluja paikallisten kanssa. En pidä seutua enää samalla tavalla kotiseutunani ja osana identiteettiäni kuin vielä edellisenä talvena.

Juuri paikallisuuden tarkasteleminen ehkä muutti kokemuksiani. Erityisesti se, että olen kaupungissa lapsuuteni ja nuoruuteni elänyt, en koe enää haastattelujen ja aineiston analysoinnin jälkeen olevani oikeutettu olemaan osittain myös maalainen tai teurolainen identiteetiltäni. Samalla olen pohtinut tästä näkökulmasta sitä, onko kenelläkään oikeutta puhua olevansa paikallinen tällaisessa kontekstissa? Tutkimuksellani olen osoittanut sen, että paikallisuus on todellakin vahva sosiaalinen konstruktio, jonka omaksuminen vaatii aikaa. Aikaa kuvaa hyvin se, että lähes jokainen haastattelemani henkilökin on sukujuuriltaan jostakin muualta kuin Teurolta tai Kuuslammilta. Moni heistä on myös asunut elämänsä aikana jossakin muualla kuin Tammelassa, saati sitten Hämeessä. He ovat kuitenkin saavuttaneet paikallisuuden tunteen tai kokeneet sitä aiemmin elämänsä aikana kyläpariin liittyen. Toisaalta olen sitä mieltä, että kenelläkään ei ole näin ollen ole mielestäni valtuuksia määrätä siitä, kuka on oikeutettu puhumaan itsestään paikallisena ja pitämään tiettyä aluetta kotiseutunaan siellä vietetystä ajasta riippumatta.

Minua myös jopa hieman hämmästytti, miten edelleen tietyt suvut hallitsevat seutua. Koen, että mitä isompi talo maa- ja metsäaloineen, sitä enemmän ihmisillä on vaikutusvaltaa. Vaikka kuinka sanotaan, että maaseutu on uudistunut yhteiskunnallisen muutoksen virrassa, ikäväkseni on todettava, että Teuro-Kuuslammilla on edelleen havaittavissa selkeästi jäänteitä 1800-luvun säätyläisyydestä. Tämä tuli erityisen hyvin esiin osassa haastatteluista rivien välissä, saaden minut samalla vähän pahoittamaan mieleni. Koska oma sukuni ei ole koskaan kuulunut vauraimpiin kyläläisiin ja alkujaan esivanhempani olivat ymmärtääkseni lähtöisin viereisestä pitäjästä, ei heillä ollut samanlaisia mahdollisuuksia olla kyläläisiä kuin joidenkin muiden sukujen jälkeläisillä. Eikä isoäitiäni ja hänen sisarustensa jälkeläisiä todennäköisesti enää hyväksyttäisi samalla tavoin osaksi kyläyhteisöä, kun ”*on oltu niin pitkään poissa*”, kuten mamma totesi minulle vähän aikaa sitten.

Kaikesta tutkimusprosessin aikana kuulemastani ja kokemastani huolimatta, koen edelleen olevani tervetullut vieras ja mahdollisesti vakiasukas Teuro-Kuuslammille. Vaikka kuinka sanottaisiin, että kaupunkilaiset eivät sopeudu maaseudun syrjäkylien elämään, on tämä kuitenkin pitkälti kiinni omasta arvomaailmasta ja tunteesta, jotka vahvistavat kuulumista tilaan ja sen paikkoihin.

Ajelllessani elokuisessa vesisateessa mutkaisia metsäteitä pitkin Teurolta Renkoa kohti, katselin ohi vilistäviä maalaismaisemia, ja tunsin sydämeni kuuluvan edelleen osittain tälle seudulle. Mielikuvani kotiseudusta ovat laajentuneet, se voi olla täysin toisaalla kuin missä elää päivittäistä arkeaan. Oma kotiseutuni on tällä hetkellä repaleisena eri puolilla Kanta-Hämettä, mutta silti pystyn kokoamaan

siitä yhtenäisen kokonaisuuden, joka luo minulle turvallisuuden ja onnen tunteen. Kotiseudun moninaiset tilat tarjoavat joka kerta uutta ja yllättävää, mutta samalla ne ovat tuttuja ja turvallisia, muuttumattomia. Tämä on mielestäni aitoa rakkautta omaa kotiseutuaan kohtaan.

LÄHTEET

- Adam, Barbara (2003) *Reflexive Modernization Temporalized*. *Theory Culture and Society* 20(2): 59–78. Haettu osoitteesta: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0263276403020002004> 10.1.2020.
- Alasuutari, Pertti (2011) *Mielikuvien muutos ja pysyvyys: Maaseutukäsité suomalaislehdissä 2000-luvulla*. *Maaseudun uusi aika* 2011(1): 17–32. Haettu osoitteesta: http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2018/02/MUA_2011_1_a_Alasuutari.pdf 10.4.2020.
- Angelucci, Alba (2019) *Spaces of Urban Citizenship: Teo European Examples from Milan and Rotterdam*. *Social Inclusion* 7(4): 131–140. Haettu osoitteesta: <https://www.cogitatiopress.com/socialinclusion/article/view/2341> 22.1.2020.
- Anton, Charis E. & Lawrence, Carmen (2014) *Home is where the heart is: The effect of place of residence on place attachment and community participation*. *Journal of Environmental Psychology* 40: 451–461. Haettu osoitteesta: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0272494414000954?via%3Dihub> 5.2.2020.
- Buttimer, Anne (1976) *Grasping the Dynamism of LifeWorld*. *Annals of the Association of American Geographers* 66(2): 277–292. Haettu osoitteesta: <http://web.a.ebscohost.com.libproxy.tuni.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=265b11ec-7689-4685-91ea-f56ce311dc8e%40sessionmgr4006&bdata=JkF1dGhUeXBIPWNvb2tpZSxpcCx1aWQmc2l0ZT1laG9zdC1saXZlJnNjb3BIPXNpdGU%3d#AN=12884856&db=sxi> 11.1.2020.
- Cloke, Paul (2006) Conceptualizing rurality. In Paul Cloke, Terry Marsden & Patrick H. Mooney (ed.) *Handbook of Rural Studies*. London: SAGE Publications. 18–28.
- Crang, Mike (2005) *Time: space*. In Paul Cloke & Ron Johnson (ed.) *Spaces of geographical thought: deconstructing human geography's binaries*. London: SAGE Publications. 171–188. Saatavilla: <http://search.proquest.com/docview/36692086/> 10.1.2020.
- Elden, Stuart (2004) *Understanding Henri Lefebvre: Theory and the Possible*. London/New York: Continuum.
- Elden, Stuart & Morton, Adam David (2015) *Thinking Past Henry Lefebvre: Introducing "The Theory of Ground Rent and Rural Sociology"*. *Antipode* 48(1): 57–66. Haettu osoitteesta: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/anti.12171> 4.2.2020.

- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Erkkilä, Raija (2005) Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) *Kokemuksen tutkimus: merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*. Helsinki: Dialogia. 195–226.
- Feldman, Merje (1999) *Justice in Space? The Restitution of Property Rights in Tallinn, Estonia*. *Ecumene* 6(2): 165-185. Haettu osoitteesta: <https://journals-sagepub-com.libproxy.tuni.fi/doi/10.1177/096746089900600203> 7.1.2020.
- Felski, Rita (2000) *The Invention of Everyday Life*. In Rita Felski (ed.) *Doing Time: Feminist Theory and Postmodern Culture*. New York/London: NYU Press. 15–31. Saatavilla: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=865460> 10.4.2020.
- Frisvoll, Svein (2013) *Conceptualising authentication of ruralness*. *Annals of Tourism Research* 43(C): 272–296. Haettu osoitteesta: <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2486651> 5.2.2020.
- Galani-Moutafi, Vasiliki (2013) *Rural space (re)produced – Practices, performances and visions: A case study from an Aegean island*. *Journal of Rural Studies* 32: 103–113. Haettu osoitteesta: <https://www.sciencedirect-com.libproxy.tuni.fi/science/article/pii/S0743016713000338?via%3Dihub> 22.1.2020.
- Granö, Päivi (2004) *Melkein kotonaan – koti paikkana Wecksellin sisarusten kirjeissä 1900-luvun alussa*. Teoksessa Päivi Granö, Jaakko Suominen & Outi Tuomi-Nikula (toim.) *Koti: kaiho, paikka ja muutos*. Turun yliopisto. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja IV. 103–150.
- Haapaniemi, Sini (2007) *Oma koti kullaan kallis?: Asunnon hallintamuodon merkitys kodin kokemisessa*. Pro gradu-tutkimus. Yhdyskuntatieteiden laitos. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/78162> 31.8.2020.
- Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa (1997) *Johdatus nykymaantieteeseen*. Teoksessa Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.) *Tila, paikka ja maisema*. Tampere: Vastapaino. 9–34.
- Haarni, Tuukka (1997) *Joustavia tiloja – vallan ja ulossulkemisen urbaania tulkintaa*. Teoksessa Tuukka Haarni, Marko Karvinen, Hille Koskela & Sirpa Tani (toim.) *Tila, paikka ja maisema*. Tampere: Vastapaino. 87–104.
- Halbwachs, Maurice (1992) *On Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press.

- Halfacree, Keith (2006) *Rural space: constructing a three-fold architecture*. In Paul Cloke, Terry Marsden & Patrick H. Mooney (ed.) *Handbook of Rural Studies*. London: SAGE Publications. 44–62.
- Heikkinen, Ilona (2014) *Maaseutumaisuus arvona ja elämäntapana kaupungin läheisellä maaseudulla*. Pro gradu-tutkimus. Maantieteen laitos. Oulun yliopisto. Haettu osoitteesta: <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201410171947.pdf> 10.4.2020.
- Heikkinen, Hannu L.T. (2018) *Kerronnallinen tutkimus*. Teoksessa Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.170–187.
- Hirsijärvi, Sirkka (2001) *Metodologiset ja teoreettiset lähtökohdat*. Teoksessa Sirkka Hirsijärvi, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (toim.) *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi. 111–157.
- Hirsijärvi, Sirkka (2001) *Tutkimustyyppit ja aineistonkeruun perusmenetelmät*. Teoksessa Sirkka Hirsijärvi, Pirkko Remes & Paula Sajavaara (toim.) *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi. 178–206.
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2008) *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hyyryläinen, Torsti (2000) *Kylätoiminnan perinne sosiaalisena pääomana*. Teoksessa Torsti Hyyryläinen & Pertti Rannikko (toim.) *Eurooppalaistuva maaseutupolitiikka. Paikalliset toimintaryhmät maaseudun kehittäjinä*. Tampere: Vastapaino. 109–119.
- Hyvärinen, Matti & Löyttyniemi, Varpu (2005) *Kerronnallinen haastattelu*. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) *Haastattelu: Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino. e-kirja. 157–184.
Saatavilla: <https://www.ellibslibrary.com/book/951-768-290-9>
1.1.2020.
- Häkli, Jouni (1999) *Meta hodos: johdatus ihmismaantieteeseen*. Tampere: Vastapaino Oy.
- Hänninen, Vilma (2018) *Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä*. Teoksessa Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus.188–208.
- Hämeen kylät ry. (n.d.) *Hämeen vuoden kylä*.
Haettu osoitteesta: <https://www.hameenkylat.fi/vuoden-kyla/>
8.11.2019.

- Johansson, Hanna & Saarikangas, Kirsi (2009) *Introduction –Ambivalent Home*. In Hanna Johansson & Kirsi Saarikangas (ed.) *Homes in Transformation: Dwelling, Moving, Belonging*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 9–35.
- Jokinen, Eeva (2005) *Aikuisten arki*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jäntti, Saara (2018) *Kotiteatteriprojekti esittää: Hahmotelmia kodiksi*. Teoksessa Johanna Ranta, Jenni-Mari Räsänen & Kirsi Günther (toim.) *Tutkiva sosiaalityö: Sosiaalityön kodit ja kodit sosiaalityössä*. Talentia-lehti, Sosiaalityön tutkimuksen seura. 73–84.
Haettu osoitteesta:
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/64993/1/kotiteatteriprojekti%20esittaa.pdf>
20.1.2020.
- Kallio, Kirsi Pauliina (2012) *Paikka politiikan välineenä: nuorten artikuloimaton arkipolitiikka*. Teoksessa Harriet Strandell, Lotta Haikkola & Kim Kullman (toim.) *Lapsuuden muuttuvat tilat*. Tampere: Vastapaino. 119–145.
- Karjalainen, Pauli Tapani (1986) *Geodiversity as a lived world: on the geography of existence*. Väitöskirja. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 7. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Kielitoimiston sanakirja (2020a) *Arki*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35.
Haettu osoitteesta:
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/arki>
18.3.2020.
- Kielitoimiston sanakirja (2020b) *Arkielämä*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. Haettu osoitteesta:
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/arkielämä>
18.3.2020.
- Knuuttila, Seppo (2006) *Paikan moneus*. Teoksessa Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.) *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 7–11.
- Knuuttila, Seppo & Rannikko, Pentti (2008) *Sivakka ja Rasimäki tutkimuksina*. Teoksessa Seppo Knuuttila, Ilkka Liikanen, Pertti Rannikko, Hannu Itkonen, Merja Koistinen, Jukka Oksa & Sinikka Vakimo (toim.) *Kyläläiset, kansalaiset. Tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä*. Joensuu: Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja, 7–18.
- Koivisto, Kaisa (2011) *Ihmisen kokemuksellisuus ja kokonaisvaltaisuus: fenomenologisen erityistieteen tuottama tieto ja tiedon hyödyntäminen hoitamisen ilmiöön – tutkimuskohteena hoitaminen ja hoitamaan oppiminen*. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Haettu osoitteesta: <https://www.theseus.fi/handle/10024/55162>
13.11.2019.

- Kumpulainen, Kaisu (2012a) *Kylätoiminta ja aktiivinen kylän tuottaminen*. Väitöskirja, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.
Haettu osoitteesta: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40912/978-951-39-4972-3_2012.pdf?sequence=1
25.9.2019.
- Kumpulainen, Kaisu (2012b) *Kylä sosiaalisena tilana: Henri Lefebvren sosiaalisen tilan teoria kylän määrittelyn välineenä*. Maaseudun uusi aika, 3(2012), 5–13.
Haettu osoitteesta: http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2017/04/MUA_2012_3_a_Kumpulainen.pdf
5.10.2019.
- Kumpulainen, Kaisu (2018) *Kylät tulevaisuuden paikallisyhteisöinä*. Maaseudun uusi aika 2–3(2018) 55–65. Haettu osoitteesta: http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2018/09/mua_2009_1_a_Rannikko.pdf
3.11.2019.
- Kuusisto, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa (2009) *Hengailun maantiede: Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana*. Alue ja Ympäristö 38:1 (2009), 51–58.
Haettu osoitteesta: <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64370>
26.2.2020.
- Laine, Markus & Peltonen, Lasse (2003) *Ympäristökysymys ja aseveliaksi. Ympäristön politisoituminen Tampereella vuosina 1959-1995*. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Laine, Timo (2018) *Miten kokemusta voidaan tutkia?: fenomenologinen näkökulma*. Teoksessa Raine Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-Kustannus. 29–50.
- Lammi, Tuomas (2015) *Itselle kuuluva kaupunki – kuulokkeiden käyttö kaupunkitilassa*. Pro gradu-tutkielma. Ympäristöpolitiikan ja aluetieteen koulutusohjelma. Johtamiskorkeakoulu. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/97676>
28.12.2019.
- Lefebvre, Henri (1991) *The production of space*. Oxford: Blackwell.
- Lehtomaa, Merja (2005) *Fenomenologinen kokemuksen tutkimus, haastattelu, analyysi ja ymmärtäminen*. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim.) *Kokemuksen tutkimus: merkitys-tulkinta-ymmärtäminen*. Helsinki: Dialogia Oy. 163–194.
- Lähteenmäki, Maria (2009) *Alue- ja paikallistutkimuksen synty ja pohjoinen ulottuvuus 1700-luvulla*. Teoksessa Maria Lähteenmäki (toim.) *Maa, seutu, kulmakunta: näkökulmia aluehistorialliseen tutkimukseen*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 115–149.

- Lähdesmäki, Tuuli, Pääjoki, Tarja, Saresma, Tuija & Vallius, Antti (2017) *Kaikki kotona? – keskustelua kodin, kotiseudun ja kuulumisen kokemuksista*. Paneelikeskustelun tiivistelmä. Kotiseutupäivät, Jyväskylä 10.—13.8.2017. Kulttuuritutkimus, 34(2–3, Verkkoekstra), 1-6. Haettu osoitteesta: http://kulttuuritutkimus.fi/lehti/pdf/KT_2-3-2017_Verkkoekstra_1-6_Puheenvuoro.pdf 31.12.2019.
- Massey, Doreen (2008) *Samanaikainen tila*. Tampere: Vastapaino.
- Merrifield, Andy (2000) *Henri Lefebvre, A Socialist in Space*. In Mike Crang & Nigel Trift (ed.) *Thinking Space*. London/New York: Routledge. 167–182.
- Miettinen, Timo (2010) *Fenomenologia ja sosiaalisen todellisuuden rakentuminen*. Teoksessa Timo Miettinen, Simo Pulkkinen & Joonas Taipale (toim.) *Fenomenologian ydinkysymyksiä*. Helsinki: Gaudeamus. 151–167.
- Mikkeli, Heikki (2009) *Aluetutkimuksen Euroopat*. Teoksessa Maria Lähteenmäki (toim.) *Maa, seutu, kulmakunta: näkökulmia aluehistorialliseen tutkimukseen*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 25–51.
- Paasi, Anssi (1986) *Neljä maakuntaa. Maantieteellinen tutkimus aluetietoisuuden kehittymisestä*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja nro 8.
- Paasi, Anssi (2001) *Europe as a Social Process and Discourse: Considerations of Place, Boundaries and Identity*. *European Urban and Regional Studies* 8(1): 7–28. Haettu osoitteesta: <https://journals-sagepub-com.libproxy.tuni.fi/doi/10.1177/096977640100800102> 1.1.2020.
- Paasi, Anssi (2002) *Bounded spaces in the mobile world: deconstructing 'regional identity'*. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 9 (2): 137–148. Haettu osoitteesta: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-9663.00190> 7.11.2019.
- Paasi, Anssi (2013) *Regional Planning and the Mobilization of 'Regional Identity': From Bounded Spaces to Relational Complexity*. *Regional Studies*, 47:8, 1206-1219. Haettu osoitteesta: <https://doi.org/10.1080/00343404.2012.661410> 1.1.2020.
- Paasi, Anssi (2016) *Dancing on the Graves: Independence, hot/banal Nationalism and the Mobilization of Memory*. *Political Geography* 54: 21-31. <https://www-sciencedirect-com.libproxy.tuni.fi/science/article/pii/S096262981500061X?via%3Dihub> 1.1.2020.

- Palmujoki, Silja (2016) *Muisteltu, menetetty kotiseutu: Etnografinen tutkimus evakkokarjalaisten yhteisöllisestä muistelusta*. Pro gradu -tutkielma. Sosiaali- ja kulttuuriantropologia. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Haettu osoitteesta: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/163804>
31.12.2019.
- Petani, Fabio James & Mengis, Jeanne (2016) *In Search of Lost Space: The Process of Space Planning through Remembering and History*. *Organization* 23(1): 71–89. Haettu osoitteesta: <https://journals-sagepub-com.libproxy.tuni.fi/doi/10.1177/1350508415605102>
2.1.2020.
- Polkinghorne, Donald E. (1995) *Narrative configuration in qualitative analysis*. In J. Amos Hatch & Richard Wisniewski (ed.) *Life History and Narrative*. London: Falmer Press. 5–23. Saatavilla: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/reader.action?docID=167247&ppg=1>
28.1.2020.
- Rajaniemi, Jere (2007) *Sosiaaligerontologiaa katseita ikäihmisten arkeen*. Teoksessa Jere Rajaniemi, Sirkkaliisa Heimonen, Anneli Sarvimäki & Arto Tiuhonen (toim.) *Ikääntyneiden arki: Näkökulmia arjen kysymyksiin*. Ikäinstituutin tutkimus- ja kehittämisohjelma Hyvä elämä – hyvä arki, Raportteja 2/2007. Helsinki: Ikäinstituutti. 11–29. Saatavilla: <https://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2019/11/Orait-2-2007-PDF.pdf>
19.3.2020.
- Rannikko, Pertti (2008) *Sivakan metsät avoimina ja suljettuina tiloina*. Teoksessa Seppo Knuutila & Pertti Rannikko & Jukka Oksa & Tapio Hämynen & Hannu Itkonen & Heidi Kilpeläinen & Mikko Simula & Sinikka Vakimo & Marjaana Väisänen *Kylän paikka. Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä*. SKS Toimituksia 1167. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä, 25-59.
- Rannikko, Pertti (2009) *Kylä kaupungin laidaksi: Autoetnografinen tutkimus paikallisyhteisöjen ja identiteettien liikkeistä*. *Maaseudun uusi aika* 1(2009) 5–19. Haettu osoitteesta: http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2018/09/mua_2009_1_a_Rannikko.pdf
3.11.2019.
- Rannikko, Pertti (2014) *Maaseudun näkymätön väestö*. Haettu osoitteesta: http://www.mua-lehti.fi/arkisto/MUA_2014_2.pdf
22.11.2019. 34–42.

- Rannikko, Pertti (2015) *Sivakka, Valtimo. Pohjoiskarjalaisen metsätyömies-pienviljelijäkylän muuntautuminen pistäytymiskyläksi*. Teoksessa Mia Vepsäläinen & Mervi J. Hiltunen *Kylämökkeily Suomessa: Vapaa-ajan asuminen maaseudun kylissä ja taajamissa*. Haettu osoitteesta: https://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1817-8/urn_isbn_978-952-61-1817-8.pdf
22.11.2019. 111–114.
- Rauhala, Lauri (2005) *Ihmiskäsitys ihmistyössä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Relph, Edward (1976) *Place and placeness*. London: Pion.
- Riukulehto, Sulevi (2013a) *Homely Sites and Landscapes as Elements of Regional Identity*. In Fernando Kuhn (ed.) *Identities, Cultures, Spaces: Dialogue and Change*. Newcastle upon Tyne. United Kingdom: Cambridge Scholars Publishing. e-kirja. 41–56.
Saatavilla:
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie.ip.uid&db=nlebk&AN=860083&site=ehost-live&scope=site>
1.1.2020.
- Riukulehto, Sulevi (2013b) *Muisto kohtaa maiseman: kotiseutu syntyy kokemuksista*. Suomen Kotiseutuliiton julkaisu A:25. Helsinki: Suomen kotiseutuliitto. 21–26.
- Ruskeenieniemi, Leena (2019) *Suomen huonoin tie saatiin kuntoon*. Hämeen Sanomat.
9.10.2019, Ajastin, B9.
- Saarenheimo, Marja, Pietilä, Minna, Maununaho, Sonja, Tiihonen, Arto & Pohjolainen, Pertti (2014) *Ikäpolvien taju: Elämäkulkua ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa*. Helsinki: Vanhustyön keskusliitto. Saatavilla: https://vtkl.fi/wp-content/uploads/2019/06/Ikapolvien_taju.pdf
19.3.2020.
- Saarikangas, Kirsi (2006) *Eletyt tilat ja sukupuoli. Asukkaiden ja ympäristön kulttuurisia kohtaamisia*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Sallinen, Susanna (2004) *Koti-ikävä ja nostalgia arjen kokemuksena*. Teoksessa Päivi Granö, Jaakko Suominen & Outi Tuomi-Nikula (toim.) *Koti: kaiho, paikka ja muutos*. Turun yliopisto. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisu IV. 79–102.
- Schmid, Christian (2008) *Henri Lefebvre's Theory of the Production of Space: towards a three-dimensional dialectic*. In Kaniska Goonewardena, Stefan Kipfer, Richard Milgrom & Christian Schmid (ed.) *Space, Difference, Everyday Life: Reading Henri Lefebvre*. London & New York: Routledge. 27–45.

- Shields, Rob (1999) *Lefebvre, love & struggle: spatial dialectics*. London: Routledge. e-kirja.
Saataavilla: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=240384>
6.1.2020.
- Smith, Jonathan A., Flowers, Paul & Larkin, Michael (2009) *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Soja, Edward (1996) *Thirdspace: journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*. Cambridge: Blackwell.
- Suutari, Timo & Rinne-Koski, Katja (2015) *Kotiseutututkimus kokemuksellisuutta tavoittamassa*.
Maaseudun uusi aika, 3(2015), 54–64. Haettu osoitteesta: http://www.mua-lehti.fi/arkisto/3_15/suutari-rinne-koski.pdf
5.10.2019
- Syrjämaa, Taina & Tunturi, Janne (2002) *Johdanto*. Teoksessa Taina Syrjämaa & Janne Tunturi (toim.) *Eletty ja muistettu tila*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 7–29.
- Taipale, Joonas (2010) *Intersubjektivisuus ja normaalius*. Teoksessa Timo Miettinen, Simo Pulkkinen & Joonas Taipale (toim.) *Fenomenologian ydinkysymyksiä*. Helsinki: Gaudeamus. 118–133.
- Tammelan kunta. (n.d.) *Tammelan kylät*. Haettu osoitteesta:
<https://www.tammela.fi/kunta-ja-hallinto/tietoa-tammelasta/kylat-ja-kylien-kehittaminen/>
8.11.2019.
- Tammelan kylät ry. (n.d.) *Teuro-Kuuslammi*. Haettu osoitteesta:
<https://www.kodinpaikka.fi/tietoa-asuinalueista/teuro-kuuslammi/>
8.11.2019
- Taylor, Scott & Spicer, André (2007) *Time for space: A narrative review of research on organizational space*. *International Journal of Management Reviews* 9(4) 325–346.
Haettu osoitteesta: <https://onlinelibrary-wiley-com.libproxy.tuni.fi/doi/full/10.1111/j.1468-2370.2007.00214.x>
6.1.2020.
- Teuro-Kuuslammin kyläyhdistys (2018) *Teuro-Kuuslammi Hämeen vuoden kylä 2018*. Tiedote.
Haettu osoitteesta:
<http://www.teuro.fi/DowebEasyCMS/?Page=NaytaUutinen&NewsId=324>
8.11.2019.
- Teuron kylähistoriapiiri & Gylden, Pertti (2001) *Tammelan Teuron kylän entisyyttä*. Tammela: Teuro-Kuuslammin kylätoimintayhdistys.

- Tikkanen, Helena (2018) *”Täällä on aika iso vapaus tehdä asioita”*: maaseudun nuorten miesten kokemuksia arjesta. Pro gradu-tutkimus. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Itä-Suomen yliopisto. Haettu osoitteesta: https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20180437/urn_nbn_fi_uef-20180437.pdf 10.4.2020.
- Tilastokeskus (2011a) *Kotityöt*. StatFin-tilastotietokanta. Elinolot: Ajankäyttötutkimus – ajankäyttö iän mukaan. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu osoitteesta: <https://pxnet2.stat.fi:443/PXWeb/sq/3b63bc55-10c1-43bf-86f7-5b619e7df788> 19.3.2019.
- Tilastokeskus (2011b) *Ostokset ja asiointi*. StatFin-tilastotietokanta. Elinolot: Ajankäyttötutkimus – ajankäyttö iän mukaan. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu osoitteesta: <https://pxnet2.stat.fi:443/PXWeb/sq/e6b9ec22-0b5b-48c7-aafc-9ed82a04b507> 19.3.2020.
- Tilastokeskus (2011c) *Vapaa-aika*. StatFin-tilastotietokanta. Elinolot: Ajankäyttötutkimus – ajankäyttö iän mukaan. Helsinki: Tilastokeskus. Haettu osoitteesta: <https://pxnet2.stat.fi:443/PXWeb/sq/bfa5d950-39cb-4275-abd0-2fda2d24ef84> 19.3.2020.
- Tuan, Yi-Fu (2006) *Paikan taju: aika, paikka ja minuus*. Teoksessa Seppo Knuuttila, Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.) *Paikka: eletty, kuviteltu, kerrottu*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 15–30.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuomi-Nikula, Outi, Granö, Päivi & Suominen Jaakko (2004) *”Oma koti kullaan kallis” –johdannoksi*. Teoksessa Päivi Granö, Jaakko Suominen (toim.) *Koti: kaiho, paikka ja muutos*. Turun yliopisto. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen julkaisuja IV. 7–12.
- Tökkäri, Virpi (2018) *Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä*. Teoksessa Jarkko Toikkanen & Ira A. Virtanen (toim.) *Kokemuksen tutkimus VI: kokemuksen käsite ja käyttö*. Rovaniemi: Lapland University Press. 64–84.
- Vallius, Antti (1.2.2016) *Tila, kuuluminen ja kuva*. Artikkelit. Tahiti: taidehistoria tieteenä 1/2016. Taidehistorian seura. Haettu osoitteesta: <http://tahiti.fi/01-2016/tieteelliset-artikkelit/tila-kuuluminen-ja-kuva/> 20.1.2020.

- Varjonen, Johanna (2013) *Eläkkeelle siirryttäessä arjen perusrytmit säilyy*. Hyvinvointikatsaus 4/2013. Tilastokeskus. Haettu osoitteesta: http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_013.html 19.3.2020.
- Vilkka, Hanna (2015) *Tutki ja kehitä*. Helsinki: Tammi. e-kirja. Saatavilla: <https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-451-756-0> 2.1.2020.
- Vilkko, Anni (2010) *Kohteena koti*. Teoksessa Anni Vilkko, Asko Suikkanen & Johanna Järvinen-Tassopoulos (toim.) *Kotia paikantamassa*. Rovaniemi: Lapland University Press. 11–31.
- Villanen, Sampo & Ilmonen, Mervi (2002) *Henri Lefebvren keskeisiä käsitteitä*. Yhdyskuntasuunnittelu 40(3–4): 38–39. Haettu osoitteesta: <http://www.yss.fi/Lefebvre.pdf> 13.1.2020.
- Virtanen, Anne & Uusitalo, Tero (2010) *Tammelan kyläohjelma 2020*. Haettu osoitteesta: https://tammela.fi/UserFiles/tammela/File/kylat_ja_kylien_kehittaminen/kylien_kehittaminen/kylaohjelmat/tammelan_kylaohjelma_2020_lopullinen.pdf 10.11.2019.
- Virtanen, Anne (2000) *Tilasta paikkaan, estetiikasta ekologiaan. Maantieteellisiä tulkintoja eletystä kaupunkista*. Väitöskirja. Turku: Turun yliopisto.
- Vuorinen, Leena (2009) *Ikääntyminen maalaiskylässä. Sosiaalipolitiikan väitöskirja*. Helsingin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden laitos. Haettu osoitteesta: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23359/ikaantym.pdf> 3.3.2020.
- Välimäki, Jussi (2014) *Maaseutu kotiseutuna ja suunnittelun kohteena. Esimerkkinä Nurmonjokilaakso*. Pro gradu -tutkielma. Ympäristöpolitiikan ja aluetieteen koulutusohjelma. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu. Haettu osoitteesta: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/95919> 13.11.2019.
- Wallin, Antti (2012) *”Tää on hyvä paikka ku täs kulkee kaikki”- eläkeläismiesten porukointi kaupunkiaukiolla*. Sosiologian Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/83506> 8.11.2019.
- Wallin, Antti (2019) *Eläkeläisten tila: Kaupunkitilan ja eläkeläisten sosiaalisen toiminnan tarkastelua*. Sosiologian väitöskirja. Tampereen yliopisto. Haettu osoitteesta: <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/104899> 2.1.2019.

Watkins, Ceri (2005) *Representations of Space, Spatial Practices and Spaces of Representation: An Application of Lefebvre's Spatial Triad*. *Culture and Organization* 11(3): 209-220.
Haettu osoitteesta:
[http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie.ip,uid&db=bsu
&AN=17941619&site=ehost-live&scope=site&authtype=sso&custid=s4778523](http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=cookie.ip,uid&db=bsu&AN=17941619&site=ehost-live&scope=site&authtype=sso&custid=s4778523)
28.12.2019.

LIITE 1

Runko muistelun tueksi

1. Elämäkerta lyhyesti

Mitä positiivisia tai negatiivisia tapahtumia, asioita, ihmisiä ja hetkiä on jäänyt erityisen hyvin mieleen elämän varrelta?

- lapsuus ja lapsuudenaikainen Teuro/Kuuslammi
- nuoruus Teurolla/Kuuslammilla
- opiskelu muualla
- paluu takaisin Teurolle tai Kuuslammilla
- muutto ”uutena”
- työelämä ja perheen perustaminen
- muu perhe ja sukulaiset seudulla
- ikääntyminen ja eläkkeelle jääminen

2. Arki Teurolla/Kuuslammilla

Mistä arkesi koostuu tai on koostunut? Millaisia hyviä ja huonoja puolia alueesta nostaisit esiin arjen näkökulmasta?

- arjen rutiinit ja tilannesidonnaiset käytännöt
- mistä oma arki koostuu (ja on koostunut)?
- liikkuminen, ihmisten tapaaminen, ...
- Teuro/Kuuslammi ”asumisen paikkana”
- palvelujen saatavuus ja tässä tapahtuneet muutokset
- Teuron/Kuuslammin etäisyys ja läheisyys
- arjessa tapahtuneet muutokset ikääntyessä

3. Koti ja kotiseutu

Millaisia positiivisia ja negatiivisia kokemuksia ja muistoja sinulla liittyy kotiin? Miten nämä kokemukset ovat muuttuneet elämän varrella?

- kodin merkitys
- koti fyysisenä rakennuksena

Millaisia positiivisia ja negatiivisia kokemuksia ja muistoja sinulla liittyy kotiseutuun?

- kotiseudun hahmottaminen ja sen koostuminen
- kotiseudun ”rajat” ja rajattomuus

Mitä itsellesi tärkeitä rakennuksia sinulla tulee mieleen alueelta? Millaisia positiivisia kokemuksia ja muistoja sinulla näihin liittyy?

- olemassa olevia rakennuksia
- purettuja/suljettuja/ränsistyneitä rakennuksia
- uusia rakennuksia, teitä

4. Identiteetti

Mistä alueellinen identiteetti alueella mielestäsi koostuu? Miten tämä näkyy osana omaa identiteettiäsi? Mitä esimerkkejä osaat tästä kertoa?

- teurolaisuus, kuuslammilaisuus, tammelalaisuus, maalaisuus
- maalaisuuden ja kaupunkilaisuuden erot, hyvät ja huonot puolet
- muutokset alueellisessa identiteetissä vuosien kuluessa

5. Kyläyhteisö

Miten osallistut kyläyhteisön toimintaan ja tapahtumiin?

- emt. merkitys kylien elinvoimaisuuden ja yhteisöllisyyden kannalta
- muutokset osallistumisessa omalta osalta
- toiminnan muutokset yleisesti vuosien varrella parempaan tai huonompaan

Millainen kylähenki kylillä mielestäsi vallitsee? Onko tämä muuttunut jotenkin vuosien varrella?

Miten yhteisöllisyys kylillä on muuttunut vuosien aikana?

- ihmisten tunteminen, kyläily, ...

Mitä perinteitä ja historiallisia tapahtumia tulisi mielestäsi kyläyhteisössä vaalia ja siirtää myös tuleville sukupolville?

6. Yhteiskunta ja vakiintuneet puhetavat

Miten yhteiskunnallinen kehitys on vaikuttanut elämään kylillä?

- kaupunkien ja maaseudun välinen asettelu
- kirkonkylän ja syrjäkylien välinen asettelu

Miten paikallishallinto on vaikuttanut kylien tilanteeseen sekä positiivisesti että negatiivisesti?

Millaisena näet kylien tulevaisuuden?

Miten alueesta puhutaan laajemmalti seutukunnalla? Ovatko nämä puhetavat jotenkin ristiriidassa omien kokemuksiesi kanssa?

Miten aluetta ”markkinoidaan” ulkopaikkakuntalaisille? Mitä positiivisia asioita nostetaan yleensä esiin?

